SERIES
IMPEDIMENTORUM
MATRIMONII
IMPEDIENTIUM

JUXTA PRINCIPIA

Theologiæ Moralis

Et

Juris Pontificii

Ordinata, & divulgata.

Annô, quô

CZECHIS AVGVSTÆ VERTEX REDI-
MITVR AB AXE.

A

P. F. Angelo Englmayr,

Ord. Min. S. P. Francisci Strict. Observ.
Reformatæ Provinciæ Austriæ S. Bernardini
SS. Theologiæ Lectore Generali, & p. t.
Conventûs Egenburgensis Guardiano.

EDITIO PRIMA

Aucta appendice
De
Dispensatione super impedimentis.

Cum Permissu Superiorum & Privilegio.

August. Vind. & Græcii
Sumptibus Philip. Jacobi Veith, & Wolff

Digitized by Google

Digitized by Google

Approbatio Cenſoris.

TRactatus hic de impedimentis Matrimonii &c. nihil continet fidei orthodoxæ aut bonis moribus repugnans: & cùm eorum varias difficultates, in quarum enodatione doctorum hominum ingenia deſudarunt, perſpicua claritate, ſuccincta methodo, parique doctrinæ ſoliditate pertractet, dignus eſt luce publica, ut proſit iis, qui Sacræ, qui Civili jurisdictioni præſunt. Aug. Vind. 1. Auguſt. 1744.

Franc. Joſ. von Händl SS. Th. Lic. Rever. & Ser. Princ. & Epiſc. Aug. Conſil. Eccleſ. Maj. Pœnit. & Librorum Cenſor, nec non inſignis Eccleſiæ Colleg. ad S. Mauritium Can. & Parochus.

Digitized by Google

Græcensi ad D. Virginem assumptam 8vâ Maij 1743.

P. F. Ladislaus Haberler SS. Theologiæ Lector actualis.

DE mandato A. R. P. Ministri Provincialis attentè, & accuratè pervolvi opusculum, cujus titulus: *Series Impedimentorum Matrimonii impedientium* &c compositum â M. V. P. Angelo Englmayr Ord. Min. S. P. N. Francisci Strict. Observ. reformatæ Provinciæ Austriæ S Bernardini SS. Theologiæ Lectore Generali: & quia nihil in eo continetur legibus adversum,

Digitized by Google

ſum, aut bonis moribus noxium, ſed potiùs tam ingenuosè, clarè, ſolidéque propoſita doctrina ex Theologicis una, & Juridicis principiis deducitur, ut Lector inſigni facilitate in utroque foro præclarè inſtituatur, atque ad eximiam hujus materiæ de impedimentis matrimonii impedientibus notitiam feliciter, & amabili compendiò perducatur; hinc dignum cenſeo opuſculum iſtud, quod typis vulgatum publicam in lùcem prodeat, & non tantùm Auctoris meritiſſimo honori, ſed aliorum quoque utilitati non inglorè ſerviat. Dabam Græcii in Conventu noſtro ad D. Virginem aſſumptam die 12. Maij 1743.

P. F. Silverius Geſsl SS. Theologiæ Lector actualis.

OPuſculum, cui titulus: *Series Impedimentorum Matrimonii impedientium* &c. à P. F. Angelo Engelmayr SS. Theologiæ Lectore Generali ordinatum, â PP. Lectoribus reviſum, & approbatum, typis dari poſſe concedo. Græcii 30. Maij 1743.

P. F. Cyprianus Knauer
Miniſter Provincialis
Auſtriæ.

Sacra

Digitized by Google

SACRATUM TEMPUS.

IMpedimentum impediens matrimonii, quod dicitur *Sacratum tempus*, est prohibitio authoritate ecclesiastica facta, ad certa tempora se extendens, quibus matrimonium licitè contrahi nequit.

Dixi primò. Authoritate *Ecclesiastica*: quia licèt jus naturale, vel divinum contractum matrimonialem non adstringat ad certum tempus, aut dies aliquos definierit, quibus nuptiæ celebrari nequeant; tamen Romana Ecclesia, tum ùt festa aliqua per annum so-

ſolemniora â fidelibus majore devotione celebrarentur; tum ùt populus aliquando intenſiùs orationi, jejunio, aliisquè pœnitentiæ operibus vacaret, prohibuit certis temporibus nuptiales ſolemnitates, utpote, quæ animum ab his ſpiritualibus exercitiis maximè avertunt, & vanâ lætitiâ occupant.

Dixi ſecundò. Ad certa tempora; licèt enim antiquis temporibus hæc prohibitio ſe ad diverſa tempora extenderit, nempe ab adventu Domini, usque ad Epiphaniam: item, â ſeptuageſima úsque ad octavam Paſchatis: item, â diebus rogationum usque ad octavam Pentecoſtes, & tribus ſeptimanis ante feſtum Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, ùt conſtat ex *Can. non oportet. 8. & 10. cauſ. 33. 9. 4. & C. Capellanus. de feriis.* Concilium tamen Tridentinum *ſſ. 24. de reform. matrim. c. 10.* rigorem hunc veterum Canonum quo ad prolixitatem temporis clauſi, ſive feriati (ſic enim tempus illud, quo nuptiæ vetantur, communiter vocari ſolet) mitigavit, & intra terminos arctiores conſtrinxit, his verbis: *ab adventu Domini noſtri JEſu Chriſti usque ad diem Epiphaniæ, & â feria quarta cinerum usque in octavam Paſchatis incluſivè antiquas ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſer-*

observari sancta synodus præcipit: in aliis verò temporibus nuptias solemniter celebrari permittit &c. & *eadem ss. Can. 11.* hæreticorum nostri temporis errorem proscribens ait; *Si quis dixerit, prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam ab Ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones, & alias cæremonias, quibus Ecclesia in illis utitur, damnaverit, anathema sit.* Pro clara intelligentia hujus decreti, & ad scrupulos ejiciendos,

Sciendum primò; hanc prohibitionem, quâ vetantur nuptiæ â tempore adventûs, incipere â media nocte, ità, ùt Sabbathô integrô ante dominicam primam adventûs nuptiarum solemnitas vetita non sit. Ità Basil. Pontius *l. 6. c. 8. n. 5.* Ratio hujus est; quia licèt Tridentinum Concilium præcisè dicat, nuptias prohiberi *ab adventu Domini,* Concilium tamen Ravennatense II, sub Clemente quinto habitum expreſsè asserit, hanc prohibitionem initium sumere â Dominica prima adventûs, quam certum est, incipere â media nocte, in quo tempore Concilium Tridentinum nihil voluit immutare: durat verò dicta prohibitio úsque ad festum Epiphaniæ inclusivè, in quo Authores sine controversia conveniunt. Rursum nuptiæ prohibentur â feria quarta Cinerum

 usque

Digitized by Google

usque in diem Paſchatis incluſivè, ubi omnes communiter iterum conveniunt, initium prohibitionis incipere non pridie, ſed â media nocte feriæ quartæ; unde absque omni peccato totâ feriâ tertiâ ante Cineres nuptiæ celebrari poſſunt; uti paſſim conſuetum eſſe videmus in noſtris partibus; putátque Gobat *tr. 9. Caſu 3. n. 74.* idem facturos eſſe noſtros germanos (quia id poſſunt ſalvo jure;) etiam in Sabbatho ante primam dominicam adventûs, ſi abſtinentia â carnibus non obſtaret; imò in aliquibus locis veluti Mediolani, teſte Bonacina *q. 3. de impedi. matr. punct. 15. n. 4.* &c. conſuetudine legitimè præſcripta prohibitio nuptiarum primùm incipit die Sabbathi ante dominicam primam quadrageſimæ, ideóque licitè celebrantur ibi nuptiæ adhuc feriâ quartâ Cinerum, & ſequente biduo.

Sciendum ſecundò; præfatæ prohibitionis materiam, ſeu id, quod in dicto Concilii decreto prohibetur, eſſe nuptiarum ſolemnitatem, hoc eſt: non prohibetur matrimonium in ſe & ſecundùm ſe ſimpliciter, ſed ſolùm ſolemniter celebrandum: nota *ſolemniter.* id eſt: cum ſolemni benedictione, vel etiam traductione ſponſæ in domum ſponſi, vel aliis vanæ lætitiæ ſignis, velut inconvenien-

nientibus, & importunis hoc ſacro tempore; ùt clarè colligitur ex textu Tridentini cit. ubi ſolùm dicit: antiquas *ſolemnium nuptiarum* prohibitiones diligenter ab omnibus obſervari, ſancta Synodus præcipit. Ex quo

Collige, tria per ſolemnitatem matrimonii intelligi. Primum eſt *nuptialis benedictio*, quam adhibere eo tempore ſub gravi culpa prohibetur; unde mortaliter peccat, tum Sacerdos nuptias benedicens, tum ipſi ſponſi præceptum iſtud transgredientes, ùt deſumitur ex Trident. quod præcipit *diligenter ſervari eam prohibitionem*; ex quo Authores colligunt gravitatem præcepti: tum ex gravitate pœnæ; quia ſacerdos benedicens nuptias tempore vetito plectendus eſt pœna gravi, arbitrariâ tamen; Sponſi verò in pœnam delicti ad tempus ſeparandi ſunt, juxta *Can. non oportet. 33. q. 4.* videlicet, quamdiu durat tempus feriarum, quô interdictæ ſunt nuptiarum ſolemnitates, ùt exponit Sanchez. *l. 7. diſp. 7. n. 5.*; nisì in alterutro conjugum periculum incontinentiæ ſit, tunc enim alia pœna injungi debet. ità Baſil. Pontius *l. 6. c. 8. n. 10. qui n. 13.* ibidem cum Palao, hoc etiam extendit ad illas benedictiones, quæ adhibentur in ſecundis nuptiis:

esto enim in rigore benedictiones nuptiales non sint, faciunt tamen ipsæ quóque ad solemnitatem nuptiarum, istis temporibus prohibitam, quod negari non potest.

Alterum est, quod per solemnitatem intelligitur, solemnis traductio sponsæ in domum sponsi cum celebri pompa, & festo musicorum instrumentorum sono. Quibus accedit.

Tertium, nempe splendida convivia, choreæ, & alia ejusmodi mundana gaudia, quæ nuptias ordinariè comitari solent, quæque non parùm dedecent illorum temporum Sanctitatem, & venerationem, ac convenientem christianis hominibus illis diebus modestiam, mentémque nimiùm avocant â divinis. Per hæc quóque, si fiant cum nimio excessu, ità ut sanctitati temporis notabiliter detrahatur cum offensione, & scandalo fidelium, committi peccatum mortale contra obedientiam, docent communiter Authores, quia secundùm communem, ùt mox suprà dictum, mortale est, tunc sacram benedictionem solemnem adhibere; ergò multò magis sæculares pompas publicas, cùm hæ magis dedeceant tempus sacrum, & à divinis avocent. Si tamen fiant cum aliquo quidem, non tamen nimio

nimio excessu, venialem culpam non excedere, judico cum Sanchez & Berez; imò aliquando omnino nullum esse peccatum propter consuetudinem toleratam, ubi ista moderatè fieri solent Episcopis conniventibus. Et hæc matrimonii solemnitatem concernentia expresè legi possunt in *Rit. Rom de hoc Sacramento; meminerint Parochi* (inquit Rit.) *â Dominica prima adventûs usque ad diem Epiphaniæ, & â feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusivè, solemnitates nuptiarum prohibitas esse, ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia. Matrimonium autem omni tempore contrahi potest.* Quid quæso hôc clariùs dici potest? quod etiam colligitur *ex C. Capellanus. de feriis*, ubi dicitur licitum esse, ùt quocúnque tempore matrimonium contrahatur, dummodo solemnitas non adhibeatur, ut exponit Glossa *V. quocunque.* Atque ipsum Concilium Tridentinum loc. sup. cit. id non obscurè insinuat, quia dum dictis temporibus jubet *antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter observari*, & aliis temporibus *nuptias solemniter celebrari permittit;* quid aliud dicit, quàm tempore *clauso, sivè feriato, seu sacrato, solas solemnes* nuptias prohiberi? idque â S. Congregatione declaratum esse testatur Engl. *p. 3. Man. Paroch.*

roch. c. 5. §. 4. n. 4. Ergo ſolemnitatibus prætermiſſis contractus matrimonii prohibitus non eſt, conſequenter ſine peccato poſſet Parochus aſſiſtere in aliquo loco, vel domo privata. Et hoc abſolutè verum eſt, *ſpectando jus commune;* quod notanter addo, quia ſi in certis provinciis & dioeceſibus per ſynodalia ſtatuta aliud præſcriptum fuerit, ut præſcribit rituale Friſingenſe, quod, poſtquam aſſeruit matrimonium omni tempore contrahi poſſe, monet Parochos, tempore feriato ex Tridentina conſtitutione ſolemnitates nuptiarum eſſe prohibitas, veluti nuptias benedicere, ſponſam traducere, nuptialia convivia celebrare; & tunc ſubjungit. *Si qui tamen etiam ſine his ſolemnitatibus tempore vetito matrimonium contrahere velint, Parochus non aſſiſtat, niſi prius habitâ noſtrâ licentiâ exceptis tamen caſibus in jure expreſſis, qui dilationem non patiuntur.* Idem de dioeceſi Conſtantienſi teſtatur Gobat. *tr. 9. caſ. 2. n. 21* & univerſim de germania Authores germani Tannerus, Wieſtner, Layman. &c.

Incidenter hic moveri poteſt primò: an ſacrato tempore, quo juxta dicta, ſolemnitates matrimonii fieri prohibentur, etiam prohibeantur ſponſalia de futuro? & Re-

Digitized by Google

ſpondeo *negativè*; quia nullus textus juris eſt, qui ea interdicat. Ità Sanchez, Ledesma, Pontius, &c.

Secundò: an prohibeantur eo tempore fieri denuntiationes, quæ matrimonio præmittuntur? Reſpondeo *Negativè*, uti declaravit congregatio Cardinalium ſuper negotia Epiſcoporum 12 Decembris 1589, apud Jacobum Pignatellum *Conſult. Canonicar. tom. 9. Conſult. 133. n. 87. Sanch. Pontius &c.*

Tertiò: an interdicatur matrimonii conſummatio tempore clauſo, ſeu feriato, ſi ante illud contractum eſt? Reſpondeo *Negativè*, quia talis prohibitio nullo jure oſtendi poteſt; ità Sanch. Filliuc. Bonac. &c. Quod etiam verum eſt, etiamſi contra Eccleſiæ prohibitionem, & cum peccato mortali nuptias celebrâſſent *ſolemniter*. Ratio hujus eſt; quia licèt hoc tempore taliter contractum matrimonium ſit illicitum, nempe contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi, validum tamen eſt, & verum matrimonium contractum in facie Eccleſiæ coram Parocho & teſtibus, ſed absque benedictione nuptiali, & aliis ſolemnitatibus: atqui conſummare matrimonium ante benedictionem nuptialem nullo jure prohibetur; Sanch. Coninck. Tum quia

Conc. Trid. *ss. 24. c. 1.* hortatur sponsos, non autem præcipit, nè simul cohabitent ante acceptam benedictionem; ergo clarè insinuat peccatum non esse, si matrimonium ante eam consumment, præsertim si adesset periculum incontinentiæ. Tum quia non adest aliquid, quod debiti redditionem, petitionémve impediat; tum quia ipsa Ecclesia aliud non prohibuit quàm solemnitatem, â qua illatio fieri non debet ad consummationem, quæ diversa est â solemnitate; â diversis autem non fit illatio *l. Papinianus. ff. de minoribus.* sed neque ex Can. *non oportet. 33. q. 4.* probari potest, quod sic contractum matrimonium non liceat consummare; nec enim asserit dictus Canon, ejusmodi conjugibus ipso jure interdictum esse, nè matrimonium consumment, sed separandos esse in pœnam. Ex quibus venit resolvendus sequens.

CASUS.

Titius de classe desultoriorum dum è bello turcico anno 39 pro Christicolis infeliciter, proh dolor! transacto, Viennam appelleret, seque ibidem damnosa familiaritate Berthæ, cuidam solutæ fœminæ ultrò socia-

sociaret, Bertha ex fornicario concubitu mater effecta est Titio patre, qui, ùt tum proli, tum famæ istius fœminæ consuleret, pollicitus est eam ducere in uxorem; dum autem hanc intentionem suam exequi parat post octavam Paschatis, utpote postquam de lege Ecclesiastica nuptias celebrare fidelibus licitum esse novit, jubetur interea sub medium quadragesimæ proficisci ad expeditionem bellicam contra Gallos anno 1742. Pragam Bohemiæ metropolim infestantes, fortè nunquam rediturus, neque permittitur â suo Ductore secum ducere Bertham, nisì hæc actu Conjux foret; proinde urget nuptias apud Parochum ante suum abitum. Jam an Titius cum Bertha possit ob has circumstantias tempore prohibito contrahere matrimonium, & huic Parochus assistere, quæstio est; & resolvendo

Dico. Potuit Titius tempore feriato conjungi Berthæ, & huic matrimonio assistere Parochus, petito prius consensu Ordinarii, si fieri hoc poterat; aliàs etiam hôc non petitô, omissis tamen solemnitatibus, & benedictione nuptiarum in aliud tempus dilata, quam etiam omittere ex negligentia, secluso contemptu & vilipensione, teste Sanchez, *l. 7. disp. 82. n. 6.* peccatum veniale non excedit.

Ratio

Ratio resolutionis est; quia periculum erat in mora; nec enim expectare potuit, donec elaberetur tempus clausum, seu feriatum, & nisi modò contraheretur matrimonium, fortassis nunquam futura erat occasio deinceps contrahendi cum gravi damno matris, & sobolis, cùm per contractum conjugium illius abstergeretur contracta prius macula, & hujus acquireretur natalium restitutio juxta *c. 6. qui filii sint legitimi*: ubi dicitur: *tanta est vis matrimonii ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur.* Ità cum plurimis germanè Layman. *l. 5. tr. 10. p. 4. c. 15. n. 1.* qui idipsum, de quo loquor, vel certè casui huic simillimum exemplum adducit: attendenda est, inquit, Ecclesiarum consuetudo, quæ apud nos est, ut Parochus his temporibus matrimonio, intermissa, vel in aliud tempus dilata benedictione, non assistat, nisi necessitas urgeat; ùt si miles in periculo mortis constitutus, vel statim discessurus, uti est Titius in præfato casu, concubinam ducere velit, eique ad spiritualem salutem matrimonium expedire videatur; quamvis etiam hoc casu mos sit, ut si fieri possit, ab Ordinario licentia petatur. Ità Layman.

VETI-

Digitized by Google

VETITUM.

IMpedimentum impediens matrimonii, quod dicitur *vetitum* (in ſenſu proprio ac ſtricto hujus loci ſumptum) eſt prohibitio ſpecialis, & particularis authoritate eccleſiaſtica facta, quâ ex juſta cauſa certis perſonis ad tempus interdicitur, nè matrimonium inter ſe licitè contrahere poſſint.

Dixi primò *Authoritate Eccleſiaſtica;* quia interdicere ad tempus, nè matrimonium contrahatur, poteſt imprimis Pontifex, qui eſt fidelium omnium totius Chriſtiani orbis ſupremus Judex & Paſtor; nec eſt, qui circa iſtud difficultatem moveat. Secundò, Epiſcopus in ſua diœceſi, & ſede vacante capitulum, ùt iterum explorati juris eſt, nec enim ex ullo Canone conſtat Pontificem *privativè* ad Epiſcopos hanc ſibi poteſtatem particularibus perſonis interdicendi matrimonium reſervâſſe: Tum quia, particularium perſonarum conjugia prohiberi, ſæpiſſimè conducit, imò aliquando omninò neceſſarium eſt ad animarum ſalutem, & Eccleſiæ tranquillitatem procurandam; ergò

gò ista potestas debet competere Episcopis, quando hujusmodi prohibitionem *justa causa* exigit, ùt matrimonium interdicatur ad tempus, quia v. g. vel alter è sponsis cum alia persona priùs contraxit sponsalia, quæ sinè gravì causa violari non debent, vel quia putatur, inter contrahentes subesse impedimentum consanguinitatis, vel alia inhabilitas, usque dum rei veritas magìs patefiat; vel quia timentur orituræ magnæ rixæ, si matrimonium permittatur statim celebrari, & quæ similia sunt.

Ex quibus causis ad sedandum scandalum; indagandam veritatem &c. potest etiam Parochus interdicere, non quidem, ùt causam aliquam matrimonialem per indaginem judicialem Parochus cognoscat, ac definiat; nam hoc ad superiorem potestatem Judicis Ecclesiastici pertinet, verùm, ùt extra-judicialiter contractum matrimonii tantisper impediat, donec causa ad Ordinarium judicem delata discutiatur, & per sententiam terminetur; atque ad hoc agendum Parochus etiam obligatur ex officio, ùt manifestum est ex *c. fin. de clandest. despons.* ubi monentur Parochi, ùt diligenter investigent, num matrimonio contrahendo aliquod impedimentum obstet, & si de eo

pro-

Digitized by Google

probabilis conjectura apparuerit, *contractus interdicatur expressè, donec, quid fieri debeat super eo manifestis constiterit documentis*, atque iterum §. *ultimo*. ibidem: *sane si Parochialis sacerdos tales conjunctiones prohibere contempserit per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpæ qualitas postulaverit*: potest ergo Parochus ad tempus matrimonia impedire, donec de iis, quid agendum sit, Judex Ecclesiasticus cognoscat; atque hoc agere debet ex officio, nec enim redderetur tam gravi pœnæ obnoxius, nisi hoc omittendo obligationi muneris sui contraveniret; ad Ordinarium verò deinde spectat, qui gaudet judiciali potestate, ùt causas matrimoniales pertractet, ac circa similes casus judicialiter cognoscat, testes audiat, probationes examinet, & quid agendum sit, pronuntiet; ut habet expressè *C. 1. de Consang. & affinit.* ubi dicitur: *causas matrimoniales non debere tractari per quoslibet, sed per Judices discretos, qui potestatem habeant judicandi, & statuta Canonum non ignorent.* Tum Tridentinum *ss. 24. c. 20.* ubi ait: *at hæ causæ matrimoniales, & criminales non Decani, Archi-Diaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed Episcopi tantùm examini & jurisdictioni relinquuntur.*

Hinc

Digitized by Google

Hinc per illas particulas suprà in definitione expressas, nempe *Authoritate Ecclesiastica*, excluduntur Principes, vel Magistratus sæculares; nam matrimonia *hodie reguntur jure poli, non jure fori*, ùt loquitur Gratianus *ad C. Euphemium* 2. *q.* 3. nec possunt statuere quidquam laici, quod matrimonii libertatem offendat, cùm causæ matrimoniales ad Judicem Ecclesiasticum *privativè* spectent, ùt patet ex Tridentina Synodo *C. supra cit.* Et licèt, uti experientia docemur, Principes sæculares, Magistratus, aliique Domini matrimonium subinde aliquibus interdicant certô quodâm modô; sic videmus, non assumi vel servos, vel ancillas, vel alios ad certa quædam officia, nisì cælibes, & sub conditione quamdiu coelibes manserint; dimittendos, si matrimonium contraxerint; sic etiam copiarum ductores, & præfecti bellici sub signis suis militantibus nuptias prohibent ex justâ causâ, nè nimia mulierum, proliúmque multitudine oneretur exercitus, ipsique milites voluptatibus emolliti jam minùs apti sint ad martios rigores, & subeunda pericula; hæc tamen prohibitio, propriè loquendo, impedimentum non inducit, de quo hìc loci sermo est; nec ipse Parochus, per se loquendo, impedi-

peditur, nè tali matrimonio aſſiſtat, nec ipſi bellici officiales intendunt ullô modô involare in jurisdictionem Eccleſiaſticam, cujus eſt impedimenta matrimonii ponere, eamque ſibi arrogare, ſed ejusmodi militem poſtea, ùt minùs jam idoneum vel exauthorant, vel puniunt ob inobedientiam, quod contra prohibitionem, non petitâ licentiâ, uxorem duxerit, quam ſi petiiſſet, fortè non difficulter ſuperiores ipſi perſuaſiſſent, nè vellet ſibi loco & tempore importuno novum onus imponere, quod etiam caſtris futurum eſſet impedimento.

Dixi Secundò in deſcriptione hujus impedimenti, *nè matrimonium licitè contrahere poſſint*: ratio hujus eſt, quia conjugium contra Eccleſiæ prohibitionem contractum invalidum non eſt, ſi aliud non obſtat, quam ſimplex prohibitio; nam ùt habetur *in C. ad Apoſtolicam. de Regular. multa fieri prohibentur, quæ ſi facta fuerint, obtinent firmitatem*: tum quia ſecus *Eccleſiæ vetitum* non eſſet impedimentum duntaxat impediens matrimonii, ſed dirimens, contra mentem Eccleſiæ: tum quia prohibitio facta ab Epiſcopo non poteſt dirimere, ſeu irrita reddere conjugia, non enim conceſſa eſt Epiſcopis poteſtas conſtituendi impedimentum dirimens ad con-

Digitized by Google

trahendum matrimonium: tum quia Prohibitio Papæ, quoties simplex fuerit, hoc est, conjugium simpliciter prohibens sinè addito decreto, se clausula irritante, impedit quidem matrimonium, sed non dirimit, sive hæc prohibitio facta sit per constitutionem generalem, sive per præceptum particulare, sive causa temporalis sit, sive perpetua, nisi tamen per causam perpetuam idem intelligatur ac causa dirimens; nam sæpè in jure pro eodem sumuntur, ùt patet ex Glossa *in C. tua fraternitas de sponsa duorum. V. poteris.* aliique pluribus locis apud Wiestner *de matrim. Contract. contra interd. Eccl. n.17*; sic enim per se manifestum est, tale conjugium esse irritum. At verò si Pontifex clausulam irritantem addat, quam addere potest ex causa rationabili, cùm potestatem habeat, causâ justâ intercedente, inhabilem reddendi etiam personam singularem ad matrimonium aliquod contrahendum, sicuti hoc potest generali sua constitutione, fateor, ùt omnes fateri debent, tunc nullum esse matrimonium contra ejusmodi prohibitionem contractum: Exemplum habemus talis interdicti clausula irritante muniti *in C. ad dissolvendum de despons. impub.* ubi ad finem dicitur: *Quod si contra interdi-*

Digitized by Google

terdictum nostrum in præiudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, id irritum esse decernimus, & viribus omnino carere.

Nec dicas contrarium haberi in jure; nam *Can. videtur. 35. q. 6.* sic deciditur: *videtur nobis, quod secunda, quam contra prohibitionem Ecclesiæ duxit, non sit uxor, etiam si primam non haberet desponsatam; nam quod contra interdictum & ordinem Ecclesiæ factum est, tanquam inordinatum, ratum non haberi, tam divinæ, quàm humanæ legis proclamat Authoritas.* Item *C. tua fraternitas de, sponsa duorum.* Alexander III. Episcopo Januensi ità rescribit: *Etsi contra interdictum Ecclesiæ ità publicè factum venire præsumpserint, matrimonium tam præsumptuosè contractum poteris irritare:* Ergo conjugia contra Ecclesiæ prohibitionem contracta irrita sunt de jure. ℟. negando consequentiam; nam *in Can. videtur. 35. q. 6.* dum dicitur, ob interdictum non haberi ratum matrimonium contra illud contractum, intelligitur interdictum seu prohibitio irritans, ùt exponit Gonzalez *in C. 3. qui matrim. accus. n. 2.* quod non est contra conclusa, ùt patet. Neque *C. tua fraternitas*, plus roboris habet; namque in eo agitur de casu, quo aliqua petit coram suo Judice aliquem in maritum, dicens, contraxisse secum de præsente, iste

verò appellat ad Sedem apoſtolicam, ſed appellatione pendente & ſententiâ nondum ſecutâ, aliam duxit in uxorem, in quo caſu, reſcribit Pontifex, ùt Judex ei, qui ſic voluerit appellare, publicè interdicat, nè ante deciſionem cauſæ cum alia contrahat; quod ſi tamen fecerit, tum matrimonium tam præſumptuosè contractum irritet, hoc eſt: ùt exponit gloſſa, eos ab invicem ſeparet, ùsque ad cauſæ deciſionem, donec nempe cognoſcatur de valore prioris Conjugii: *quo probato ſeparantur ex toto, latâ divortii ſententiâ inter eos, illius autem valore non probato, remanebunt ſimul.* Quæ ſunt verba Gloſſæ. Ex hoc autem non probatur ob ſolam prohibitionem Eccleſiæ, de qua hìc ſermo eſt, matrimonium dirimi; unde meritò ſubjicit Gloſſa: *Interdictum Eccleſiæ non eſt tantæ efficaciæ, ùt ſeparetur matrimonium contra illud contractum, niſi ſubſit cauſa perpetua.* Hoc eſt; impedimentum dirimens, de quali in eo Capitulo agitur, nempe de impedimento ligaminis: manet igitur inconcuſſum, interdictum Eccleſiæ impedire quidem, non autem irritare matrimonium, ſeu invalidare: quod clariſſimè conſtat ex argumento *C. 1. de matr. contract. contra interdic. Eccl. Matrimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel Judicis factum, ſeu con-*

Digitized by Google

contractum, propter hoc solùm non dirimitur. Et *C. 2. eodem* ad finem: *licet enim contra interdictum Ecclesiæ ad secunda vota transire non debuerit, non est tamen conveniens, ùt ob id solùm Sacramentum Conjugii dissolvatur; alia tamen pœnitentia eis debebit imponi, qui contra prohibitionem Ecclesiæ hoc fecerunt.* Ex quibus juris textibus

Matrimonium contrahentes contra interdictum vel prohibitionem Ecclesiæ peccare mortaliter, docent Authores communiter, Lege, si non credis, Bonacinam, Cajetanum, Armillam, Coninck. Petrum Ledess. Toletum, Hurtadum, Reginaldum, &c. Et ratio est; quia est transgressio præcepti in materia gravi; idcirco dicitur debere ipsis imponi pœnitentiam, & separandos in pœnam ad tempus, quæ pœna, cùm gravis sit, non nisì ob culpam gravem imponi debet. *Imò c. final. de matrim. contract. contra interdict. Eccl.* præcipitur, ùt tales insuper excommunicentur, quæ censura gravissima non fertur, nisì propter peccatum mortale. Licèt autem horum Authorum Sententia certis attentis circumstantiis verissima sit, quòd interdicti violatio peccatum mortale contineat, non tamen dixero, eam omnino universalem esse, sempèrque committi culpam gravem interdicti,

 seu

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſeu Eccleſiæ hujus vetiti transgreſſione, námque, an prohibitio ſub culpa lethali, an verò aliquando ſub veniali obliget, ex ipſa cauſa prohibitionis, & circumſtantiis deſumendum eſt: utique fieri quandóque poteſt, ùt hoc præceptum ſolùm ſub veniali obſtringat, ſi v. g. in venerationem alicujus Sancti, aut propter feſti alicujus celebritatem prohibitio matrimonii eo die fiat; non enim videtur graviter offendi feſti veneratio, tametſi matrimonium celebretur; unde quamvis ex genere ſuo hujusmodi transgreſſio ſit peccatum mortale, in caſu tamen particulari poteſt eſſe veniale. Vide Sanchez *l. 7. diſp. 17. n. 1.* Palao, Tannerum &c.

Et hæc ſunt omnia, quæ propriè ad dilucidandum hoc impedimentum, quod dicitur *vetitum* tanquam interdictum ſpeciale, & particulare, pertinent. Verùm aliud adhuc extat *interdictum generale*, quod propriè ſpectat ad cenſuras, quia tamen connexionem habet, & affinitatem ob effectus, quos inducit cum præſente impedimento, & circa hoc quoque interdictum moveri dubium poſſit, an ſtante eo licitum ſit contrahere matrimonium, ſcitu neceſſaria de eodem hìc reſolvam: itaque à definitione

ne

Digitized by Google

ne interdicti inquantum censura est ecclesiastica incipiendo.

Sciendum. Interdictum definiri, quòd sit: Ecclesiastica censura, per quam participatio certorum Sacramentorum, omnium divinorum officiorum, & ecclesiasticæ sepulturæ prohibetur. Ita sumitur ex *c. non est vobis, de sponsal.* & *c. quod in te. de pœnit. & remiss.*

Interdictum aliud est *locale*, aliud *personale.* Locale directè, & immediatè afficit locum, nè in eo divina celebrentur, vel audiantur, mediatè autem personas quascunque scilicet tam indigenas, quàm alienigenas, hæ enim omnes in tali loco assistere divinis, ac participare in sacris illis functionibus prohibentur. Personale directè, & immediatè afficit personas, quæ â divinis absolutè, & in quocunque loco celebrandis, vel participandis prohibentur. Nonnunquam conjunguntur hæc duo interdicta, ut & locus v. g. oppidum, aut civitas, & ipsa etiam communitas, sive incolæ talis civitatis vel oppidi interdicantur, qui consequenter non solùm in hoc loco, sed etiam in quovis alio interdicti manent, & â divinorum participatione arceantur: dici solet interdictum hoc *mixtum.* Rursus

Utrumque interdictum tam locale, quàm

personale dividitur *in generale*, & *particulare*. *Generale locale* est, quod plura loca particularia sub se continet. *Speciale*, quod specialem locum spectat: in exemplo: interdictum locale generale est, quod fertur in regnum, provinciam, diæcesim, civitatem, oppidum &c. imò, quod fertur in Parochiam, quando ea plures sub se Ecclesias continet. *Particulare locale est*, quod in locum determinatum fertur, unum vel plures, ut si una vel plures Ecclesiæ alicujus civitatis supponantur interdictæ, tunc enim peragi divina possunt in aliis Ecclesiis, & oratoriis privatis. Similiter interdictum *personale generale* est, quod fertur in communitatem, prout constituit unum corpus politicum, v. g. dum interdicitur populus unius provinciæ, civitatis, oppidi, &c. *Particulare* est, quando fertur in personam particularem, unum, vel plures, inquantum considerantur, ut personæ particulares. His præscitis ad difficultates in hac materia occurrentes propiùs accedendo,

• Certum est primò; tempore interdicti licitè & validè sponsalia de futuro contrahi, sive locus interdictus sit, sive personæ. Ità communis. Ratio est; quia sponsalia

neque

neque ſunt Sacramentum, néque aliquid ſacrum, nec divinum officium, ſed ſunt præcisè contractus quidam humanus; ergò non continentur in his, quæ per interdictum de jure, ſeu lege prohibentur: tum quia leges illæ pœnales ſunt; ergo non debent extendi ultra proprietatem verborum. Lege definitionem interdicti & amplius pateſcet veritas.

Certum eſt ſecundò: tempore interdicti licitè & validè fieri denuntiationes futuri matrimonii. Ratio eadem eſt, ac de ſponſalibus. Quòd ſi tamen aliqui antiqui Scriptores negârunt tempore interdicti denuntiationes fieri poſſe in Eccleſia, hoc ideo dixiſſe ſcias, quia denuntiationes olim fiebant ſub Sacrificio miſſæ; quia igitur interdicti tempore miſſæ non dicebantur, denuntiationes fieri non poterant, nunquam tamen illicitum erat denuntiationes facere tempore concionis; quia per interdictum non prohibetur concio; non enim comprehenditur ea ſub divinis officiis, quia non tam ordinatur ad colendum Deum, quàm ad populum in lege chriſtiana, & viâ virtutis ritè inſtituendum. Jam autem hodie minor circa hoc difficultas eſt, poſtquam ampla illa divinorum officiorum prohibitio

limitata fuit in *C. Alma Mater. de Sent. Excomm. in 6.* ùt tempore interdicti *singulis diebus in Ecclesiis, ac monasteriis missæ celebrentur, & alia officia divina, sicut priùs, submissâ tamen voce, janUis clausis, & excommunicatis, & interdictis exclusis, & Campanis non pulsatis*, quæ quidem limitatio intelligi debet tantùm de interdicto locali generali; si autem Ecclesia specialiter interdicta sit, non est concessum Clericis sacra officia dictô modô celebrare, ùt cum communi exponit Layman. *l. 1. tr. 5. p. 4. c. 1. n. 3. v. porro hæc.* Imò etsi hæc limitatio nunquam facta fuisset, vel etiam nunc Ecclesia specialiter esset interdicta, & in eadem celebraretur sacrum, atque denuntiationes fierent, committeretur quidem peccatum, ibidem celebrando sacrum, non tamen peccaretur faciendo denuntiationes; ratio est, quia denuntiationes non sunt officium divinum; ergo non opponuntur interdicto, consequenter &c. Ità Sanchez. *l. 7. disp. 8. n. 7.*

Certum est tertiò; Matrimonium tempore interdicti initum, sive id factùm sit in loco generaliter tantùm, sive specialiter interdicto, sive illud contractum fuerit â personis etiam specialiter interdictis, si aliud impedimentum canonicum non adsit, validum

lidum esse. Ità communis. Ratio est; quia non potest ostendi ullus Canon, quô irritetur tale matrimonium; ergo, &c. Tum quia matrimonium etiam inter excommunicatos contractum validum est; ergo validum quoque erit ab interdictis contractum, etiamsi ob excessus proprios interdicti sint, quia isti ad summum comparantur excommunicatis in usu Sacramentorum: Consequenter â fortiore validum erit matrimonium in loco interdicto initum; quia minùs potest circumstantia loci, quàm personæ, matrimonium invalidum reddere. His præsuppositis tanquam certis major est difficultas, & controversia, an etiam matrimonium *licitè* contrahatur tempore interdicti vel â personis interdictis? Negativam defendunt multi iique graves Authores. Ut Suarez. Ugolinus, Barbos. Sayrus. Bonaci. Filiuc. Præposit. Basil. Pontius. Reginald. Dicastillo cum quibus etiam P. Engl, *de sent excommuni. n. 94.* Saltem quando sponsi ex sua culpa specialiter interdicti sunt; hoc modo limitat ipse istam opinionem, aliique plures; ast contraria sententia teste Layman. *l. 1. tr. 5. p. 4. c. 2. n. 1.* est communis, & vera; cui proinde conformiter.

Dico,

Dico, licitè contrahitur matrimonium tempore interdicti, vel â personis interdictis. Ità cum citato Layman, Sanchez *de matrim. l. 7. disp. 8. n. 2.* Covarr. Sylvester, Navarr. Coninck, Gibalinus, Illsung, Less. Hurtado, Avila, Pirrh. Palao, Diana, Perez, Henriq. Tannerus, &c. &c. Ratio fundamentalis est, quia per interdictum solùm prohibetur participatio eorum, quæ Ecclesiæ â Christo dispensanda commissa sunt, qualia sunt omnia divina officia, & ea Sacramenta, quæ per suos Ministros dispensat: sed tale non est Sacramentum matrimonii, nam hujus dispensatio seu ministratio non est commissa Ecclesiæ, sed ipsis contrahentibus, qui hujus Sacramenti ministri sunt: ergo per interdictum non prohibetur matrimonium; Et verò, cùm matrimonium in substantia sua sit contractus naturalis, humano generi adeo necessarius, ejus usus non convenienter prohiberetur alicui communitati, ùt per se patet. Atque hæc vera sunt juxta allegatos A. A. in omni interdicto locali, imò etiam speciali personarum; rectè tamen monet Palao *disp. 5. de Cens. punct. 4. §. 1. n. 27* specialiter interdictos aliunde aliquando â contrahendo matrimonio removeri, si contumaces existant;

quia

quia ſic ponunt obicem gratiæ per Sacramentum matrimonii recipiendæ, atque ideo illicitè agunt recipiendo Sacramentum in ſtatu peccati: at ſi contriti ſint, & pœnitentes, nullatenus â recipiendo matrimonio excluduntur, quia ex vi cenſuræ interdicti, quà cenſura eſt, non eſt prohibita matrimonii receptio; ùt patet ex ratione fundamentali, ſupra. Sed

Dices cum negativam defendentibus: Quotiescunque aliquid generaliter eſt prohibitum, ſi non invenitur exceptum, non poteſt dici licitè fieri, ùt colligitur ex verbis *Clement. 1. de V. S.* §: *porro, ubi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expreſſè non conceditur, intelligitur denegatum.* Atqui receptio & adminiſtratio Sacramentorum tempore interdicti generaliter eſt prohibita, *ex c. ſi ſententia de ſent. excommun. in 6.* ubi de interdictis per generale interdictum dicitur: *Non debent alicubi (caſibus expreſſis â jure duntaxat exceptis) audire divina, vel eccleſiaſtica recipere Sacramenta:* excipiuntur verò in jure ſolummodo Sacramenta Baptiſmi, Confirmationis, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ per modum viatici; cùm ergo matrimonium nuſpiam excipiatur, ex ipſa horum exceptione colligitur illud ſub generali prohibitione

com-

comprehendi, consequenter tempore interdicti *licitè* contrahi non posse; Consequentia hæc probatur â pari: Excommunicatis etiam excommunicatione minori prohibita est cujuslibet Sacramenti etiam matrimonii receptio; ergo etiam interdictis prohibita censeri debet, cùm interdictum gravior censura sit, quàm excommunicatio minor.

Resp. Ad argumentum, & dico per SS. Canones tempore interdicti prohiberi non omnia Sacramenta, sed ea tantùm, quæ dispensationi Ecclesiæ commissa sunt, inter quæ, cùm non sit matrimonium, non prohibetur illud sive localiter sive personaliter, atque etiam specialiter interdictis. Ex qua responsione sic in forma poteris distinquere minorem claritatis causâ: atqui receptio, & administratio Sacramentorum, quæ Ecclesiæ dispensationi commissa sunt, tempore interdicti generaliter est prohibita, *conc.* receptio & administratio Sacramentorum, quæ Ecclesiæ dispensationi seu ministrationi commissa non sunt, *neg. min. & consequentiam*, ad cujus probationem *nego conseq.* Disparitas est, quia Excommunicatio secundùm propriam rationem privat communicatione cum aliis fidelibus, qualis etiam est matrimonii contractus: interdictum verò

verò non privat hominem commercio & contractibus. Tum quia Excommunicatis apertè prohibetur participatio cujuscunque Sacramenti, non autem interdictis: ergo paritas inter eos non est, ex his verò veriùs stabilitis.

Novum oritur dubium, an tempore interdicti licitum quoque sit adhibere solemnes nuptiarum benedictiones? affirmativam tenet Angelus in sua summa Angelica *V. interdictum 6. n. 30.* præter quem, qui idem teneat, vix reperire est aliquem; quare hìc ab Angelo discedo, & viam communem tenendo.

Dico. Tempore interdicti, vel locô interdictô solemnes nuptiarum benedictiones conferri non possunt. Ità Sanchez, Palao, Bonac. & innumeri alii. Ratio est, quia hæ benedictiones â Sacerdote, cujus solius hoc officium est, & quidem tempore missæ fiunt, adhibitis quibusdam orationibus ad hoc peculiariter ab Ecclesia institutis, ac proinde sub officio divino continentur; atqui officium divinum nullatenus licet tempore interdicti â Clericis peragi præsentibus laicis; ergo hæ benedictiones conjugatis, utpote laicis nequeunt in interdicto conferri.

Dices

Digitized by Google

Dices cum Angelo *l. cit.* Tempore interdicti licitum est contrahere matrimonium; ergo tempore interdicti etiam licitum est adhibere solemnes nuptiarum benedictiones. Consequentia probatur: benedictiones nuptiarum sunt aliquid accessorium; ergo concessô illô, hæ quoque censendæ sunt concedi, *juxta Regul. 42. de R. 1. in 6. accessorium naturam sequi congruit principalis*: Sic in Baptismo, quia istius administratio conceditur, etiam ejusdem solemnitas permissa est; & quia Sacramentum Confirmationis tempore interdicti conferri potest, etiam chrismatis confectio conceditur, *c. quoniam de sent. excommun. in 6.*

Resp. Neg. consequentiam; nam accessorium naturam principalis sequitur, quando est eadem ratio in accessorio, ac in principali, eadèmque dispositio, quod in præsenti non est; nam nuptialis benedictio pertinet ad divina officia, matrimonium eò non pertinet; nuptialis item benedictio tempore interdicti specialiter prohibetur, cùm tamen matrimonii nulla existat prohibitio. Præterea in Baptismo solemnitas, quæ adhibetur est tale accessorium, quod solet immediatè associari principali, nam hic extra casum necessitatis nunquam admini-

miniſtratur ſine ſolemnitate : dum ergo concedit Eccleſia, ut tempore interdicti publicè adminiſtretur Baptiſmus, eo ipſo poteſt, & debet fieri cum ſolita ſolemnitate. Chrisma etiam eſt de neceſſitate Sacramenti Confirmationis, utpote illius materia, nec poteſt confici, niſi in Feria quinta Majoris hebdomadæ, & quotannis renovari debet : ſi igitur tunc ratione interdicti non conficeretur, adminiſtrari non poſſet Sacramentum Confirmationis : unde ſapienter conceſſit Eccleſia, ut non obſtante interdicto conficeretur S. Chrisma, adhibendum in Sacramento Confirmationis & Baptiſmi.

Cæterùm rigor iſte antiqui juris, ſi agamus de interdicto locali, per Bonifacium VIII. quoad multa mitigatus eſt; nam hodie *in C. Alma Mater. de ſent. excomm. in 6.* permittuntur in loco interdicto omnia divina officia, cum hac tamen moderatione, ut iſta fiant januis clauſis, voce ſubmiſſa, excommunicatis, & interdictis excluſis : ergo etiam benedictio nuptialis adhiberi poteſt in loco interdicto; dummodo obſervetur eadem moderatio. Ubi tamen bene

Notandum eſt; favorem iſtum non extendi ad Eccleſiam ſpeciali interdicto affectam,

Digitized by Google

ctam, sed concedi solùm Ecclesiis generaliter interdictis, siquidem in illa minimè licet divina officia peragere, & benedicere nuptias etiam adhibita prædicta moderatione, ùt observat Sanchez, & clarè id asserit Glossa *in cit. C. Alma Mater. V. Ecclesiis.* ubi ait: *non intelligas de Ecclesiis interdictis, sed sitis in loco interdicto;* ergo in interdictis solùm generaliter interdicto locali. Præterea tempore interdicti possunt fieri hæ benedictiones in ejusmodi templis generali interdicto locali affectis, etiam publicè, & apertis januis, ac alta voce in illis festivitatibus, in quibus ex privilegio licet ibidem celebrare Officia divina solemniter, dummodo non sit tempus, in quo benedictiones nuptiales aliàs specialiter interdictæ sunt; proinde fieri hæ benedictiones licitè possunt in festo Assumptionis B. V. Pentecostes, & Corporis Christi cum ejus octava, quod cæteris festivitatibus in *C. Alma Mater.* jam antecedenter expressis addidère Martinus V. & Eugenius IV. Nam his diebus interdicti obligatio quoad divinorum celebrationem suspensa est, retenta prohibitione quoad Sacramenta: Juxta Palao tamen *disp. 2. de Censur. pun. 6. §. 1. n 13.* valde probabiliter tunc possunt laici, quibus licitum est assi-

stere

ſtere ſacrificio, ſub eo accipere ſacram Communionem: at nuptiarum benedictio non ſub ſacramentis, ſed ſub divinis officiis continetur: ergo iſtis diebus licitè poteſt fieri etiam ſolemniter. Non tamen in feſto Nativitatis Domini, Paſchatis, aut Immaculatæ Conceptionis B. V. cum Octava, quod reliquis adjunxit Leo X. nam in iſtis feſtivitatibus licèt æquè, ùt in prioribus, officia divina ſolemniter fiant, à quibus ſoli excluduntur excommunicati, admiſſis interdictis, ſi modò ſpecialiter interdicti non ſint, vel interdicto generali, aut locali cauſam dederint; quia tamen ſpecialiter in his poſterioribus feſtis vetita eſt nuptiarum ſolemnitas, cùm poſt Concilium Trident. ab Adventu Domini usque ad Epiphaniam, & à Feria quarta Cinerum usque ad Octavam Paſchatis incluſivè, ſolemnes nuptiæ interdicantur, iſtis feſtivitatibus benedictio nuptialis impertiri nequit, peccátque, qui in his diebus nuptias benedixerit, quia agit contra prohibitionem Eccleſiæ, & non obſervat ſacratum tempus; interdictum tamen, quatenus cenſura eſt, non violat, atque ideo neque pœnas incurrit illius violationi annexas v. g. irregularitatem, quia rurſus interdictum ſuſpenditur illis diebus

 quo-

quoad divinorum Officiorum celebrationem, ad quam hæ benedictiones pertinent.

Denique circa interdictum locale notandũ, si incolæ, sive cives, non pariter etiá ipsi interdicti sint, sive speciali, sive etiá generali interdicto personali, aut culpam dederint interdicto, posse ipsos interdictum locale suæ civitatis vel oppidi fugere, & alibi rei divinæ adesse, ac extra illa benedictionem nuptialem accipere. Ratio est, quia interdictum *locale* hoc ipso, quod locale sit, extra eum locum, quem afficit, non ligat, neque per hoc, quod locus interdictus sit, etiam incolæ eôdem interdictô ligantur; quia *aliud est*, ait Glossa *in C. si sententia, de sent. Excommun. in 6. interdicere solùm civitatem; aliud civitatem & Cives*: quando igitur solùm locale interdictum est, possunt cives, qui interdictô personaliter affecti non sunt, agere extra, quod intra locum suæ patriæ ipsis non liceret, uti expressis verbis in *cit. C.* ipsis conceditur: *Cæterùm cùm propter delictum Domini, vel Rectoris est civitas interdicta, cives ejusdem (qui culpabiles non existunt, & dummodo & ipsi propter Dominum, vel Rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) possunt extra ipsam licitè interesse Divinis*: ergo & benedici.

Si

Si verò nunc agamus de interdicto personali, iterum distinquendum est, an interdictum hoc speciale sit, quia scilicet conjux est nominatim interdictus, aut causam culpabilem interdicto ferendo dedit; in quo eventu censetur specialiter interdictus. *C. Alma Mater. Cit. V. illis*, an verò sit generale, quia nimirum universitas aliqua est interdicta v.g. Cives alicujus civitatis, cujus pars est conjux. Hôc annotatô

Dico, si vel uterque conjux, vel alter tantùm sit innodatus *speciali* interdicto directè, vel indirectè, quia nempe interdicto generali, aut locali causam dedit, nullibi possunt benedici solemniter; illud enim interdictum personæ adhæret ubilibet, & à Divinis removet ubique: si autem interdictum personale sit tantùm *generale*, non possunt quidem in loco etiam generaliter tantùm interdicto benedici, quia in illo non fiunt divina Officia, nisi cum conditionibus quibusdam, inter quas una est, ùt excludantur interdicti, ùt suprà relatum est *ex C. Alma Mater.* nisi tamen publicè fiant ea Officia solemnioribus festivitatibus, & soli excommunicati excludantur, non autem interdicti, præterquam, qui causam interdicto dederunt; nam tunc & ipsi benedi-

ctionem nuptialem accipere poterunt. Dixi mox supra *in loco interdicto*, nam si loquamur, quid fieri possit extra locum interdictum, rursus considerandum est, an uterque conjux, an unus tantùm eorum subjaceat interdicto *generali personali*? si uterque? benedici nequeunt, quamdiu partes sunt communitatis interdictæ; quia non minùs ipsi, quàm reliqua communitas, ubique premuntur eodem interdicto, nec possunt ipsi magis, quàm cæteri interesse Divinis, aut alia prohibita percipere: quod si tamen domicilium mutent, alióque commigrent, ibidem habitaturi, sicque desinant esse pars illius communitatis, tunc enim verò possunt percipere solemnem benedictionem, cæterisque divinis interesse.

Denique si unus tantùm è conjugibus generaliter interdictus est, rursus attendi debet, an vir sit? an uxor? si vir est interdictus, manétque pars communitatis interdictæ, nec aliò transfert domicilium, non possunt uspiam, etiam extra locum interdictum, accipere nuptialem benedictionem, quia vir manet etiamnum pars illius communitatis personali interdicto suppositæ; manet proinde ligatus instar aliorum civium. *C. si sententia, de sent. excomm. in 6.* Vir autem

autem non ſequitur forum uxoris ; at ex oppoſito ſi ſola uxor interdicta eſt, benedici poterunt in loco non interdicto, quia uxor ſequitur forum, munera, honores, ac domicilium mariti. *L. fæminæ. ff. de Senatoribus.* & *L. fin. de incolis.* cùm ergo maritus interdictus non ſit, nec pars communitatis interdictæ, neque ipſa fæmina, ſeu uxor cenſetur eſſe interdicta, ſed gaudet immunitate viri non interdicti, quamprimùm ipſi conjungitur, atque ita contracto matrimonio deinceps benedici ſolemniter poteſt. Ita Sanchez, Pontius &c.

Hæc omnia procedunt in interdicto *perſonali generali*; quia ſi quis è conjugibus interdicto *perſonali ſpeciali* adſtrictus ſit, nullibi fas eſt illis benedictiones nuptiales recipere, donec conjux ille interdicto ligatus abſolvatur, quia id interdictum *ſpeciale perſonæ* ipſam quocunque ſe transferentem comitatur inſtar aliarum cenſurarum, donec abſolutio accedat. Hæc bene nota, & facto (ùt debet) inter hæc duo interdicta diſcrimine, caſus quoslibet de interdicto, in quantùm eſt cenſura Eccleſiaſtica facilè reſolves ; ſolùm de interdicto propriè ſumpto in quantum ſignificat prohibitionem ſeu Eccleſiæ vetitum ſit ſequens

CASUS.

Sidonius opifex, festivi genii homo, dum in popina indulget potui, Cedriniæ famulæ hospitibus inservienti promittit futuras nuptias, quam promissionem & ipsa acceptavit, & statim repromisit. At lapsu temporis Cedrinia intelligens Pelagiam alterius vicinæ popinæ famulam jam factis denuntiationibus nupturam proximè Sidonio, accusat hunc apud Episcopum ordinarium rogans, ut perfidum sponsum compellat ad servandam sibi fidem. Sidonius citatus factam negat, quam ipsa asserebat promissionem, & si quid spopondisset, ait, id fore irritum, & nullum ob consanguinitatem, quâ junctus est Cedriniæ. Quare & hanc, & objecta sponsalia examinaturus Episcopus, districtè interim vetat sponso, nè progrediatur ad nuptias cum secunda, donec de re tota meliùs patesceret; at ipse prohibitione insuper ab Ordinario habita, priusquam ea veniret ad notitiam Parochi, coram eo solemniter contraxit cum Pelagia. Jam quæritur, quid judicandum de hoc matrimonio, & cujus culpæ reus sit Sidonius ista transgressione; & resolvendo

Dico. Si re ipsa aliud impedimentum non adfuit inter Sidonium, & Pelagiam, quàm sola prohibitio ab Ordinario facta, validum fuit matrimonium cum Pelagia contractum; sic tamen contrahendo hic peccavit

cavit mortaliter. Ratio primi patet ex dictis, quia Ecclesiæ vetitum est solùm impedimentum impediens matrimonii (uti etiam sponsalia de futuro, ùt mox in sequentibus dicetur) non autem dirimens, hoc est: non dirimit contractum, sed tantùm impedit contrahendum. Ratio secundi de peccato mortali est; tum quia Sidonius contraxit matrimonium cum Pelagiá, nondum ostensa consanguinitate, quam dixerat inter se, & Cedriniam intercedere cum impedimento dirimente; tum quia Sidonius priùs cum Cedrinia contraxit sponsalia, quæ obtruso, sed nondum probato consanguinitatis impedimento interea pro validis existimata & habita, sine gravi causa & injuria alterius sponsi violari non debent; ergo Ordinarius ex justa causa Sidonio interdixit matrimonium ad certum tempus, usque dum veritas magìs patefiat; ergo Sidonius violando interdictum transgressus est præceptum in materia gravi, transgressio autem præcepti in materia gravi peccátum mortale est, ùt nemo dubitat; ergo Sidonius in his & similibus circumstantiis contrahendo mortaliter pecavit, ut in præsente casu negari non potest.

SPONSALIA.

IMpedimentum impediens matrimonii, quod dicuntur *Sponſalia*, intellige ſemel validè contracta cum uno, vel una; ſunt inhabilitas in ordine ad licitè contrahendum matrimonium cum alia, vel alio, niſi prior ſponſus vel ſponſa iſtud permittat, aut juſta cauſa diſſolvendi priora ſponſalia ſubſit. Quam amplam hoc impedimentum ſubminiſtret ſcribendi materiam, ita ut de ea Authorum plurimi integros Tomos in lucem ediderint; quilibet vel viſis aliorum tomis vel ex ipſa definitione data colligere poſſit: verùm, cùm hanc ipſam ſeriem ſeriei impedimentorum dirimentium A. 1738. tum 1740. editorum planè æquare intendam; hinc, quæ diſperſim alii in vaſtiſſimis ſuis voluminibus dicunt, ego collectim, ac velut in compendium contracta de ſponſalibus hìc exhibeo: atque ſingulis ad quæſita reſponſionibus caſum cum debita reſolutione pro majori dilucidatione annecto; Prævie itaque

Sciendum I. Sponſalia nomen ſuum ſortita eſſe *à ſpondendo;* moris enim erat apud veteres Romanos, ut is, ſub cujus cura & poteſtate puellà aliqua erat conſtituta, eandem

Digitized by Google

dem alteri ſponderet uxorem dare, qui ea propter *Sponſor*, hæc verò *Sponſa* dicta eſt; is autem, cui deſponſatio facta eſt, quique talem puellam ſe ducturum repromiſit, *Sponſus* vocabatur, *l. ſponſio ff. de V. S.*

Sciendum II. Nomen ſponſalium triplicem habere ſignificationem, nam 1. & minùs uſitatè ipſa dona, ſive munera, quæ ſponſæ à ſponſo dantur, vocantur aliquàndo ſponſalia, quo ſenſu accipiuntur verba illa, quæ ſervi Saulis dixerunt ad David. *1. Reg. 18. non habet Rex ſponſalia neceſſe*, id eſt, non eget Rex muneribus, quæ filiæ ſuæ dentur à genero ſuo. 2. Frequentiùs ſumuntur pro matrimonio de præſenti contracto, & necdum per copulam conſummato; namque ſponſalia de præſenti reipſa à matrimonio rato necdum conſummato non differunt, ita *Matth. 1.* dicitur: *Cùm eſſet deſponſata Maria Mater Jeſu Joſeph, antequam convenirent &c.* cùm tamen paulò poſt eodem cap. conjux Joſephi appelletur. Ita Sanchez *l. 1. de matrimonio, diſp. 1. n. 1.* Layman &c. Denique 3. communiter ac frequentiſſimè, & ſignificatione propria hujus loci accipiũtur ſponſalia pro futuri matrimonii promiſſione; unde ad tollendam ambiguitatem quandoque ita vocantur cum addito, *ſponſalia de futuro*, & ſponſi in hac ter-

tertia ſignificatione, ſive de futuro ſunt, qui matrimonium non contraxerunt, ſed promiſerunt, unde paſſim appellantur promiſſi, ſive in lingua noſtra vulgari, Sie ſeynd verſprochen.

Sciendum III. Sponſalia in tertia hac ſignificatione juxta *L. 1. ff. de ſponſal. & C. noſtrates 30. q. 5.* communiter definiri, *quòd ſint mutua nuptiarum promiſſio.* Quæ vox mutua, licèt in textu canonico non inveniatur; tamen ex *cit. leg.* colligitur eam eſſe addendam, in qua ſponſalia vocantur *futurarum nuptiarum repromiſſio,* & fortè ob hanc cauſam ſponſalia in numero plurali dicuntur, quia continent duplicem promiſſionem. Clariùs ſponſalia definit Illſung *tr. 6. diſp. 9. q. 1. a. 1.* quòd ſint *promiſſio voluntaria, deliberata, & mutua, ſigno ſenſibili expreſſa, futuri matrimonii inter perſonas jure habiles.* Qua definitione comprehenduntur omnes conditiones, quæ ad ſponſalia, ut valida ſint & obligatoria, requiruntur; quæ ſingula ex ſequentibus patefient; Hinc

Quæres I. An ficta promiſſio ſufficiat ad ſponſalia, v. g. an qui promittit puellæ matrimonium de futuro verbotenus, ſed non habens animum revera promittendi, maneat obligatus, teneátque talem ducere?

Reſp.

Resp. Negativè; ita Sanchez, Sporer, Tamb. &c. Ratio est, quia de ratione & essentia sponsalium est, ut sint spontanea, & libera promissio: atqui hoc non habetur, nisi à voluntate: ergo evidenter includunt voluntatem, consequenter, ut sint spontanea, & libera promissio, debet adesse voluntas liberè promittendi, atque ideo, qui non vult promittere, nulla facit sponsalia, nam ficta promissio & simulata, non est simpliciter promissio; ubi autem nulla est promissio, ibi per se & ratione promissionis obligatio justitiæ non est, nec esse potest, ergo. Tum quia sponsalia sunt promissio quædam specifica futurarum nuptiarum: ergo sicut omnis species supponit genus, ita ubi est talis seu specifica promissio, ibi supponitur ratio generica promissionis; atqui ista non adest, quia ubi animus promittendi non est, ibi promissio esse non potest. ergo &c. Tum quia ubi voluntas promittendi non est, ibi verba externa promissionem indicantia nihil efficiunt, ergo qui puellæ verbotenus tantùm promittit matrimonium sine animo revera promittendi, non est obligatus. *Antecedens prob.* nam verba sunt ex natura sua & primæva institutione solummodo repræsentatio internorum conceptuum, ut ea,

quæ

Digitized by Google

quæ intus latent, exteriùs manifeſtent: ergo ubi nulla promiſſio in mente eſt, ibi verba nequeunt eſſe imago, & repræſentatio promiſſionis, atque ideo, quia ſecundùm totum ſuum eſſe pendent ab internis conceptibus, ubi in animo promiſſio nulla eſt, ibi verba exteriùs prolata nulla ſunt promiſſio, ſed emortuum quoddam ſimulacrum promiſſionis. Ita contra Baſil. Pont. Vasquez. Petrum Ledeſſima. Aſt

Dices cum mox citatis; poſſe dari promiſſionem ſine animo promittendi, eſt æque imperceptibile, quàm ſi quis diceret, poſſe hominem contra aliquem verba infamatoria proferre, & tamen nolle detrahere; aut poſſe lethaliter quempiam ferire ſine animo ferendi. Tum quia promiſſio, quæ homini fit, conſiſtit in verbis; ergo promittens futurum matrimonium vult id annunciare, quod verba ſonant: ſed verba afferunt fidem de matrimonio contrahendo: ergo promittens futuras nuptias vult ſe ad iſtas obligare, atque adeo contraxit vera ſponſalia.

Reſpond. ad primum. Negando paritatem de detractione, ad hanc enim ſufficit, quod in aliorum animis ingeneretur mala opinio de aliquo, quam malam opinio-

nionem verba nata ſunt ingenerare, etſi proferens nolit ingenerari, uti gladius violenter impactus alterius capiti, velim, nolim, ex ſe hoc habet, quòd vulneretur; quisquis proinde vult verba detractoria coram aliis proferre, aut enſem impetuosè in alterius caput impingere, ſecundùm communem uſum, & interpretationem vult detrahere, aut vulnerare. Ut verò promiſſio vim ſuam ſortiatur, & ſit obligatoria, non ſufficiunt verba, ſed requiritur interior affectus ſe obligandi, cùm ad rationem promiſſionis requiratur. Ad alterum pariter

Reſp. Promittentem futurum matrimonium velle enunciare, quod verba ſonant, ac proinde ſe obligare, ſuppoſito, quòd animus adſit, & voluntas revera promittendi, & non ſolùm mortuo quodam modo, ac materialiter duntaxat hæ verba uſurpandi *Conc.* ſi deſit iſta voluntas, *Nego.* Intentio enim eſt quaſi verborum anima; ergo ubi deeſt intentio, ibi verba amittunt ſuam vim, & remanent quaſi mortua. Ex quibus ſit reſolvendus ſequens

CA-

Digitized by Google

CASUS.

Paulus fictè contraxit cum Juliana sponsalia in præsentia Parochi & testium; dum autem conjux contractum matrimonii protraheret, monitus à Juliana Paulus, ut sua promissione staret, recusat implere promissum, & confessario confitetur se nullum revera habuisse consensum, sed eum tantùm simulâsse. Quid illi à Confessario respondendum? & resolvendo

Dico. Paulum in foro interno seu in conscientia nullo modo teneri Julianam ducere. Ratio responsionis est; quia simulata promissio non est vera promissio: atqui obligatio ducendi oritur solùm ex vera promissione per se loquendo: ergo per se loquendo non tenetur Julianam ducere. Dixi *per se loquendo*, quod patebit infrà agendo de casu fictæ promissionis accedente copula. Nihilominus peccavit mortaliter ita fictè & quidem publicè coram Parocho & testibus spondendo; quia Julianam decepit in re gravi, quæ putans se verè esse obligatam ad matrimonium cum Paulo, supposuit quoque reciprocam istius obligationem. Imò si secutum est indè Julianæ damnum, quia v. g. ita decepta aliud matrimonium honestum neglexisset, tenetur Paulus ad reparatio-

Digitized by Google

rationem damni; unde ad casum expositum Sylvius *in suppl. S. Thom. q. 43. art. 1. init.* ùt eundem citat Amort in dictionario casuum *fol. 499.* sic respondet: *Quamvis ejusmodi simulator, non obligetur vi sponsalium, quæ nulla sunt, obligatur tamen ad contrahendum, vel ad componendum cum persona, cui illusit, tum propter injuriam ei factam, tum propter scandalum,* sic ille; Et quid tibi nunc superest judicii confessarie? Dixi autem *in foro interno* seu foro conscientiæ; nam in externo foro (uti revera in hoc casu) condemnabitur Paulus, etsi millies neget sibi animum promittendi fuisse, cùm enim ponatur coram Parocho & testibus contraxisse, & adhibuisse verba talia, quæ significabant sinceram promissionem, præsumitur in foro externo verè & sincerè promisisse, nec creditur ejus protestationi contrariæ; nam forum externum accipit verba juxta illorum significationem, ùt colligitur *ex C. ex litteris. de sponsal. & ex l. labeo. ff. de suppellect. legata.* ubi dicitur: *non ex opinionibus singulorum, sed ex communi usu nomina exaudiri debere.* Appositè S. Gregorius *in Can. humana. 11. 12. q. 5. Humanæ aures verba nostra talia judicant, qualia foris sonant: divina verò judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur.*

Digitized by Google

guntur. Idem docet Innocentius III. *in cap. tua nos. 26. de sponsalibus & Matrimonio.*

Sed quid? Si Paulus quidem promisisset Julianæ & quidem animo promittendi, non tamen animo se obligandi, fuissentne vera sponsalia & consequenter etiam pro foro interno seu conscientiæ obligatoria? Resp. Negativè;ità Sanchez *l. 1. de matrim. disp. 9. n. 5.* Coninck. Bonac. Molina, Tambur. Perez, Pirh. Sporer, Gobat &c.

Probatur I. Obligatio est naturalis effectus consequens promissionem veram: ergo qui efficaciter vult promissionem, efficaciter vult obligationem. Ergo è converso, qui efficaciter non vult se obligare, sed omnino oppositum, ille nec vult contrahere sponsalia, neque ex animo promittere; consequenter ubi promissio nulla est, nulla sequitur obligatio.

Probatur II. Quia omnis obligatio, quæ non est ex lege, oritur ex privata hominis voluntate: ergo ubi deficit voluntas se obligandi, ibi deficit obligatio; vel sic: obligatio promissionis consurgit ex lege privata, sive ipsa promissio obligat veluti lex quædam privata, quam aliquis sibi imponit: Sed lex non obligat, nisi legislator velit obligare, ità ut non sufficiat proferre

exte-

Digitized by Google

exteriùs verba, quibus obligare velle videatur: ergo etiam, ut quis ex promissione obligetur, non satìs est proferre exteriùs verba promissionem sonantia, sed requiritur, ut verè etiam interiùs se voluerit obligare.

Confirmatur : Conditio contraria substantiæ matrimonii ipsum annullat, licèt intentio contrahendi adsit, & talia verba etiam proferantur v. g. si quis apponeret hanc conditionem, quod velit cum fœmina contrahere, si ipsa generationem prolis impediat, vel donec aliam digniorem, pulchriorem &c. inveniat *juxta c. fin. de Condit, apposit.* ergo, quia de natura & substantia promissionis, ac sponsalium est animus se obligandi, ubi contrarius animus adest, nulla sunt sponsalia, sed tali modo promittens fallit, & fallitur, dum ait se promittere sponsalia, cùm tamen sponsalia nulla sint.

Dices cum Basil. Pontio contrariæ sententiæ Patrono: Obligatio est naturalis effectus promissionis, sicut effectus ignis est urere: ergo sicut posito igne, velit, nolit apponens, ustio sequitur, ità posita promissione, animóque promittendi, statim consurgit obligatio. 2. Qui vult antecedens, vult

Digitized by Google

necessariò consequens: Sed obligatio sequitur promissionem: ergo qui vult promissionem necessariò vult etiam obligationem. 3. Dans formam, dat etiam consequentia formam: ergo apponens promissionem, apponit etiam obligationem, quæ ipsam consequitur.

Resp. ad 1. sub distinctione: obligatio est naturalis effectus promissionis, quando vera promissio est. *Conc.* quando non est vera, quia deficit animus se obligandi. *Nego* Nempe ut similitudine Adversariorum utar, sicut solummodo urit ignis applicatus, quando est verus ignis, non autem quando est pictus; ità solummodo obligat promissio vera, non autem ficta & simulata. Ad 2. pariter dist: qui vult *efficaciter* antecedens, ille vult etiam consequens *conc.* qui non vult efficaciter antecedens, sed habet animum se non obligandi, atque ideo non efficaciter promittit sed fictè, & oretenus, *Nego ant. & consequentiam.* Ad 3. eadem est responsio: dans formam veram, dat, seu vult etiam consequentia ad istam formam *Conc.* fictè & apparenter. *Nego.*

Sed quid? Si Paulus promisisset animo verè promittendi, seque etiam obligandi, attamen sine animo exequendi promissum, fuissent

fuissentne valida sponsalia, Paulúmque obligari ad eorum executionem? Respond. affirmativè, Sanchez, Sporer &c. Ratio est: quia intentio non adimplendi non tollit obligationem promissionis, quæ sicut obligat promissum exequi, ità obligat etiam habere illius exequendi voluntatem; hinc talis manifestè iterum peccat mortaliter in contractu sponsalium, quia habet animum non implendi, ad quod se graviter obligat.

QUÆRES II. An deflorans Virginem sub ficta promissione matrimonii, sub qua tanquam sub conditione impetravit ab ea usum corporis, teneatur eam ducere in Conscientia? Resp. affirmativè; Ratio desumitur *ex cap. 1. de adult. & stup.* quod Capitulum depromptum est *ex l. Exod. 22. v. 16.* ubi dicitur: *si quis seduxit virginem, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit uxorem.* Nec obstat, quod non verè, sed tantùm fictè consenserit, non inquam obstat, quia natura contractuum innominatorum talis est, ut si una pars conventioni satisfecerit, altera quoque teneatur satisfacere. *tot. tit. ff. præscript. verb.* etiamsi tantùm fictè consenserit; tenebatur enim ex justitia verè consentire, & conditio in mente retenta nihil

operatur. *arg. l. 7. cod. de condi. indeb.* ſic ponamus, fictè promiſi Petro centum aureos, ut pro me eat Romam, ſi Petrus ivit, teneor dare centum: ergo etiam cùm hic contractus fuerit mutuus, licet vi Sponſalium utpote invalidorum ob defectum conſenſûs non obligetur, tenebitur tamen vi contractus oneroſi innominati, *do ut des*, puellam ducere, cum qua cenſetur contractum innominatum iniiſſe, puta taliter; *exhibeo tibi uſum corporis mei, ut me ducas in uxorem.* Jam verò, ùt dictum eſt, ſi una pars contractum implevit, tenetur & altera illum implere; atqui puella jam implevit corpus ſuum tradendo; ergo fictus promiſſor tenetur implere eam ducendo. Ità cum S. Thoma, Balao, Sanchez, Layman, de Lugo, Molina, Boſſæus, Tambur. Diana, Gobat, Dicaſtello, Baſil. Pontius. &c. Ex quibus ſit reſolvendus ſequens

CASUS.

Gabinius captus amore Sylviæ Virginis paris cum ipſo ſtatûs & conditionis, cùm eâ potiri non poſſet, promittit tandem ſed fictè quod velit ipſam uxorem

rem ducere, si consentiret in copulam, hácque spe ipsam inducit in lapsum: advertit post aliquod tempus se gravidam Sylvia, urgetque nuptias, sed has Gabinius detecta simulatione eludere conatur, seque solummodo ad dandum pecunias obligat juxta æstimationem totius damni, quod illam deflorando intulit. Ast Sylvia exclusa omni alia satisfactione, præterquam defloratorem habere maritum, Negotium ad Judicem Ecclesiasticum defert. Jam quæstio in eo est: an Gabinius teneatur determinatè ad contrahendum matrimonium, & si nolit, an ad hoc compelli possit â Judice Ecclesiastico? & resolvendo

Dico: Gabinius hic tenetur determinatè ad matrimonium? Ratio fundamentalis est, quia Sylvia non consensit in copulam pro pecunia, quâ sibi damnum compensaretur, sed ut defloratorem haberet maritum; ergo hoc ipsi determinatè debetur, & non aliud, quia justitia commutativa, vi cujus seductor tenetur, non tantùm vult, ut æquale reddatur, sed etiam, si fieri potest, ut idem reddatur; sic v. g. qui furatus est equum non satisfacit restituendo pretium, nam sic cogit dominum vendere suum equum, & qui tibi vendidit domûm, tenetur dare domum, nec satisfacit dando triticum; ergo cum Gabinius obligationi

& debito suo satisfacere possit in specie, observando, quod exteriùs promisit, non satisfacit pro eo aliquid aliud offerendo, quia aliud pro alio invito creditori reddi non potest. *L. 2. §. mutui ff. de reb. credit.* Porro, quòd Gabinius compelli possit ad hoc â Judice Ecclesiastico, audiamus P. Gobat. *tr. 10. n. 231.* ubi ità loquitur: minimè dubito, quin quisque æquus Judex esset talem condemnaturus ad ejusdem nuptias, etsi simulator ille probaret duobus vel tribus testibus, se usum esse mera fictione; sanè merentur hi spurci Ardeliones, ut de sua malitia non solùm nullum commodum reportent, sed incommodum hoc referant. Sic Gobat; nunquid & tu idem cum illo? Maximéque id verum est, cùm Gabinius sit æqualis conditionis cum Sylvia, nec ullam aliam habeat sufficientem causam excusantem ab ista obligatione, ùt clariùs mox patebit. Unde

Dixi notanter in casu proposito: *paris cum ipso statûs & conditionis*; quia Authores Laym. Sanchez, de Lugo, &c. excipiunt aliquot casus, in quibus deflorator non tenetur eam ducere, sed sufficit damnum aliter resarcire v. g. dotando, aut dotem ità augendo, ut æquè bene nubere possit,

ac

ac si deflorata non fuisset; cùm experientiâ teste videamus, quòd viri plurimi, quibus potior cura est ducendi loculos, quàm conjugem, amore pecuniæ optent etiam corruptas ducere.

Primus itaque casus est, si vir sit longè nobilior & opulentior, v. g. vir nobilis, puella verò communis civis filia, aut rustica &c. hìc opus tamen est, ut puella hanc statûs disparitatem sciverit, tunc enim facilè suspicari potuit, virùm simulatè nuptias promittere, ut eâ frui possit, & sic præsumitur fæmina se ipsam voluntariè decepisse, sibique debet imputare, quòd decepta sit. Quod si verò habuit illam notitiam de viri conditione, vel simulator ità asseveranter promisit, ut puella rationabiliter crediderit rem seriò agi, & exteriùs non habuerit ullam causam suspicandi fraudem, tenebitur hoc casu illam ducere in conscientia, licèt in foro externo liberaretur propter disparitatem conditionis. Ratio efficax est; quia si promisisset ex animo puellæ inferioris conditionis, deberet ei fidem servare *per se* loquendo; ergo etiam tenetur, quamvis fictè promiserit, si conditionem copulæ cornalis acceptavit; non enim potuit hoc facere, nisì contrahendo

D 5 obli-

obligationem vicissim implendi id, cujus causâ puella promissum suum implevit: cùm ergo puella hæc pacta fuerit bona fide, id est: sine suspicione ullius deceptionis, corpus pro corpore, ipsúmque promissum impleverit, nec dici possit, â se ipsa fuisse deceptam, livitérque fidem adhibuisse, tenetur & ipse implere; habéntque se per accidens ad hunc contractum divitiæ, nobilitas & similia.

Secundus casus est cum primo coincidens, si nempe puella ex aliis conjecturis facilè deprehendi poterat, virum non sincerè agere; puta quia notavit puella, aut notare poterat ipsum uti verbis ambiguis, vel nimiis exaggerationibus, inconstanter loqui &c. Sic enim iterum non ille decepit, sed ipsa decipi voluit. Ex qua causa putat Lessius, nec quidem teneri ad compensationem damni; nam debet Puella levitati suæ tribuere, quod damnum passa sit, juxta regulam juris *antepenult. in 6. damnum quod quis suâ culpâ sentit, sibi debet non aliis imputare.* Potéstque fictor meritò supponere fictionem suam fuisse deprehensam, sibique factam potestatem corporis, non ob promissionem matrimonii, sed vel ob preces, vel ob libidinem propriam.

Ter-

Digitized by Google

Tertius Casus est. Si ex matrimonio oritura sint gravia scandala, aut malus exitus probabiliter timeatur; quia hoc casu nec teneretur, etiamsi verè promisisset: sufficeret ergo damnum compensare.

Quartus Casus est; si aliquod impedimentum legitimum intervenerit, v. g. si fiat ejus affinis, si ducat aliam per verba de præsenti, si sacros Ordines suscipiat &c. tenebitur tamen damnum compensare.

Quintus Casus est, si fæmina deflorata deinde cum alio fornicetur; nam hæc est causa justa recedendi â veris sponsalibus, atque etiam in his per supervenientem fornicationem cum alio desinit obligatio. Imò in tali casu nihil ipsi debet, nisi obligatio eam ducendi mutata fuerit in obligationem pecuniariam.

Sextus Casus est; si puella virum decepit, dicendo se virginem, ísque propterea ei promittat muptias, ut ea potiatur, sed postea deprehendat virginem non esse, non tenetur stare promissis, quia sicut ipse eam decepit, ità vicissim ipse ab ea deceptus est, decipienti autem jura non patrocinantur, atque ità injuria compensatur injuriâ. Quod si verò rem habuit cum fœmina, quam scivit esse corruptam, eique fictè promisit

misit matrimonium sub conditione copulæ, eâ impleta obligatur eam ducere. Layman. Excipe tamen si copulam habuerit cum fœmina malæ famæ v. g. cum publica meretrice, eidemque, ut hanc obtineret, promiserit fictè matrimonium, hanc enim nullo modo tenetur ducere; & quidem non ratione promissionis, quæ ficta est: nec ratione damni; quia fœmina ista damnum nullum patitur, ipsáque ex improportione rei promissæ, nempe matrimonii, cum ista copula infamis fœminæ, facilè advertere potuit, & debuit, latere hic deceptionem. Satisfaciet igitur solvendo pretium copulæ, pro quo aliàs consueverat hæc bestia corpus suum locare aliis.

Septimus denique casus est, si deflorator fictitius deposita fictione vult stare promissis, & violatam ducere, parentes autem eam dare renuunt. Ampliùs dico; in hoc casu defloratorem ad nihil teneri. Ratio hujus est, quia ille nihil aliud debet, quàm quod spopondit, sive verè, sive fictè: Spopondit autem solum matrimonium in pretium usûs corporis, & licet fictè id egerit, nunc autem deposita fictione, paratus est stare suo promisso, eámque ducere: ergo satis-

Digitized by Google

ſatisfacit. Confirmatur: ponamus, quod fictè tibi promittam mutuum, túque ob hanc promiſſionem emas merces, nunquid facio tibi injuriam, nisì ſervem promiſſum? at ſi ſervare volo, tu verò nolis accipere, certè non teneor damnum ſecutum compenſare: ergo ſimiliter iſte ſatisfacit, ſi ſit paratus ad eam ducendam, ità enim amovet injuſtitiam â ſe commiſſam, quæ conſiſtit in fictione; alterius verò damni, ſi quod conſequitur, cauſa ipſe non eſt, ſed Pater defloratæ, qui nuptias impedit.

Dices: Deflorator in hoc caſu ex jure tenetur dotare defloratam ut patet ex *c. 1. de adulteriis & ſtupro: ſi ſeduxerit quis virginem nondum deſponſatam, dormieritque cum ea* (id eſt ſi illam corruperit, ſive carnaliter cognoverit) *dotabit eam, & habebit uxorem; ſi verò Pater virginis dare noluerit, reddit peccuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt.*

Reſp. ex hoc c. nihil probari, eſt enim lex iſta pœnalis, unde non obligat niſi poſt latam ſententiam; dicta autem in caſu ſeptimo procedunt de pura conſcientia, & ante Judicis ſententiam. Interim tamen judico cum Tamb. ſi ſpes aliqua ſit, quòd poſſint

possint persuaderi Parentes, obligari defloratorem ad hoc faciendum, ut conetur obtinere illorum assensum; nam qui aliquid promittit saltem implicitè etiam promittit ponere media ordinaria, quæ faciunt ad promissionem implendam: cùm ergo hoc sit medium illius usurpandi, incumbit ipsi obligatio.

Sed quid? si puella ipsa, etiamsi parentes velint, abnuat habere maritum, â quo sub promissione matrimonii corrupta fuit?

Resp. Ad nihil amplius teneri defloratorem, sivè ex animo, sivè fictè spoponderit. Ratio est; quia non fuit ab ipso promissa dos, sed conjugium: cùm ergo deflorator velit stare promissis, puella autem acceptare nolit, in quod tamen priùs consensit, quòdque unicè ipsi promissum erat, jus nullum potest ad dotem prætendere, sed sibi imputare debet damnum, quod suâ culpâ patitur, juxta Regulam Juris *86. in 6.* Et universim is, qui promisit, ad nihil tenetur, quando promissarius renuit accipere rem sibi promissam. Hæc verissima sunt unico casu excepto, si nempe puella injustè decepta fuisset, quia deflorator se finxit æqualem ipsi quoad statum, & conditionem, cùm tamen sit multò inferior, illaque

Digitized by Google

que hac fictione cognita nolit eum maritum habere, quippe tunc ipsum velut indignum, & deceptorem jure respuit, justámque causam habet recusandi oblatum matrimonium, isque tenetur eam dotare saltem eousque, ut acquirat tam bonum matrimonium ac si stuprata non fuisset, atque hoc modo servabit illam indemnem, ad quod faciendum obligatur ob illatam injuriam, quod nisi fecerit, cogetur misera, vel nubere inæquali, vel carere dote, quæ alium æqualis conditionis allicere possit ad ejus nuptias, per quod rursus patitur damnum & injuriam. His omnibus

Annecto tanquam certum defloratorem teneri ad alimentationem prolis, si quæ ex habita copula nascatur, donec ea sibi possit ipsa procurare alimenta, & sustentationem, intelligendo per hæc, victum, vestitum, & alia pro conditione personæ necessaria. Si verò proles moriatur antè, quàm ad eam ætatem perveniat, ad nihil amplius obligatur, quia hæc obligatio est affixa personæ, hâc igitur intereunte, etiam obligatio desinit, constat enim alimenta cum vita finiri. *L. cum his 8. §. 10. ff. de transact.* At si, ùt fieri solet, certa pecuniæ summa matri per transactionem soluta vel

vel promiſſa, vel etiam adjudicata eſt, & infans maturiùs moriatur, ex conſuetudine nihil redit ad patrem, ſed matri relinquitur tum in ſolatium, tum quia certum pro incerto ſolutum eſt, & hæc ex natura transactionis. Ità P. Haunold.

QUÆRES III. Quomodo ſponſalia debeant eſſe voluntaria & deliberata? ante reſponſionem ſciendum tanquam certum, ad quamcunque promiſſionem requiri aliquam deliberationem, advertentiam, & judicium intellectûs, quô is advertat, & judicet, an res, quæ agitur, vel agenda eſt, bona ſit, an mala, quidque ſit eligibile vel eligibiliùs? quæ deliberatio & advertentia, ſi deficiat, nullô modô fieri poteſt, ut actus qui ponitur, ſit humanus, & in proprio ſenſu voluntarius, nam, ut quis modô humano aliquid appetat, & velit, non debet tendere in incognitum, ſed prævia cognitione, & deliberatione rem talem velle; ergo ubi deliberatio non eſt, actus humanus, & conſequenter talis actus non eſt, qui poſſit inducere obligationem moralem, & humanam, quæ procedit â voluntate: cùm ergo promiſſio ſponſalitia inducat obligationem, debet ea deliberatè

&

& voluntariè fieri. Hoc præſcito ad quæſitum præſens

Reſp. Ad contrahenda ſponſalia requiri & ſufficere eam deliberationem, quæ ſufficit ad peccatum mortale. Ità Sanchez *l. 1. de matrim. diſp. 8. n. 5.* Perez, Leſſius, Coninck, Pontius, Sporer, & alii. Ratio eſt; quia ſponſalia ex natura ſua obligant ſub peccato mortali: ergo requirunt deliberationem plenam, & ſufficientem ad peccatum mortale, non minùs, quàm votum, quod ex communi ſententia eandem deliberationem exigit. Quòd verò iſta deliberatio ſufficiat, iterum patet ex voto v. g. Ordinis ſacri, vel Religionis, ad quod ſufficit ea deliberatio, quæ poteſt ſufficere ad committendum peccatum mortale: ergo ſufficit etiam ad ſponſalia tanta deliberatio, quæ eſt ſufficiens ad contrahendum peccatum mortale, nec enim major exigi debet deliberatio, ut quis ſe per promiſſionem obliget homini, quàm ea deliberatio, quæ eſt ſufficiens ad ſe ligandum Deo, ad reatum æternæ damnationis, quæ eſt res graviſſima. Ex iſtis porro

Colliges primò. Non obligari ducere eam, cui ex animo quidem promiſit ſponſalia, at ignoravit, ex iſta promiſſione conſequi

ſequi obligationem, neque enim cenſetur talis habuiſſe, voluntatem perfectè deliberatam promittendi, & ſe promiſſione facta obligandi, qui ipſam naturam promiſſionis ignoravit.

Colliges ſecundò. Sponſalia contracta à furioſo ſeu illo, qui cum rabie inſanit, nulla eſſe. Ratio eſt, quia non intelligit, quod agit; ergo humana non ſunt; ergo nulla; habetúrque *in C. neque furioſus. Cauſ. 32. q. 7.* ubi dicitur: *neque furioſus, neque furioſa matrimonium contrahere poſſunt; ſed ſi contractum fuerit, non ſeparentur.* Cujus canonis ſenſus eſt iſte, furioſos non poſſe Contrahere verum matrimonium, & ab iis contractum eſſe invalidum; ſi verò matrimonium ante furiam celebratum eſt, non eſſe diſſolvendum ob furiam poſtea ſupervenientem.

Colliges tertiò. Sponſalia contracta ab ebrio, ebrietate perfecta, ſivè tali, quæ inducit omnimodam alienationem mentis, invalida eſſe. Ratio eſt; quia contractus, qui verbis aut ſignis perficitur, qualis eſt contractus ſponſalitius, ut ſit verus contractus, qui poſſit parere obligationem, debet eſſe actus humanus: atqui actio facta tempore ebrietatis, non eſt humana; ergo

verus

verus contractus per talia verba non perficitur, qui poſſit inducere obligationem. *min. prob.* actio eo tempore poſita, nempe in ebrietate perfecta, non procedit ab homine conſtituto in ſtatu humano, utpote in quo homo agit, quà homo eſt: hoc eſt liberè cum deliberatione & advertentia ſingulorum in quibus eſt actio; ergo non eſt humana actio: Tum quia contractus ſponſalitius, cùm ſit contractus humanus, nequit perfici nisì per locutionem, vel aliam actionem humanam, per quam humano more ſignificetur, & exprimatur præſens mens loquentis, id eſt: quid tunc de rebus ſentiat, de quibus modò loquitur, ad hoc enim verba, & alia ejusmodi ſigna in contractibus uſurpari ſolita, ſunt inſtituta: atqui verba, quæ profert ebrius, non ſunt apta ad exprimendam humanam mentem, quam tunc habet, quia tunc nullam habet in eo ſtatu: ergo verba prolata ab ebrio non ſunt humana, proinde, etſi ſint ſponſalia, non inducunt obligationem.

Colliges quartò. Sponſalia contracta â libidinoſis & cæci amoris œſtrô percitis eſſe valida. Ratio eſt, quia ad ſponſalia non alia animi deliberatio requiritur, quàm illa, quæ requiritur ad committendum

peccatum mortale; atqui amoris œstrô perciti tali animi deliberatione gaudent: ergo â talibus ſponſalia contracta ſunt valida.

Nec dicas: amens, & amans pari paſſu ambulant. *arg. Nov. 74. cap. 4.* aſſerentis: *nihil eſſe furore amoris vehementius.* uti ſcitè ſapientiſſimus Romanorum Seneca: *Amor,* inquit, *rationis oblivio eſt, & inſaniæ proximus, fœdum, minimèque conveniens vitium, turbat conſilia, altos & generoſos ſpiritus frangit, â magnis cogitationibus ad humillimas detrahit, & teſte Publio: amare & ſapere vix Jovi conceditur.*

Reſp. cum clariſs. D. P. König ad Jus Can. *lib. 4. tit. 1. p. 1. §. 7. n. 33.* inamoratum furioſo tantùm impropriè, & in aliquibus comparari. Cæterùm non diffiteor poſſe in caſu admodum raro evenire, ùt extraordinaria vehementia amoris, uti & alterius cujuspiam paſſionis v. g. iracundiæ, mentem ità perturbet, ut liberum judicium ipſi non relinquat, quo caſu certum eſt, nullam eſſe promiſſionem, ut etiam fatetur Perez, & Tamb. Verùm hanc vehementiam aſſerenti credet quidem Judex fori interni, ſeu confeſſarius judicans ſecundùm aſſertionem Pœnitentis tanquam teſtis & rei in hoc foro, non tamen fidem habe-

habebit Præses Consistorii, neque audiet etiam jurare paratum, quod sibi defuerit plenus rationis usus, nisi aliam semiplenam probationem afferat, qualem non præbet, quod actu patrato & æstu remittente subitò ipsum pœnitudo subierit factæ promissionis; nam sæpè nos etiam eorum pœnitet, quæ tamen gesta sunt cum plena deliberatione, & in calore v. g. iracundiæ, multa fiunt deliberatione sufficiente ad peccatum mortale, quæ eo calore secluso minimè admitterentur. Aliquo tamen modo probabile reddi potest, quod defuerit plena deliberatio, promissióque facta fuerit ex aliquo furore amoris, quando vir & fœmina sunt admodum disparis conditionis, ùt notat Gobat *tr. 10. de matrim. cas. 1. n. 25.* & P. Sporer. aut quando promittens matrimonium ità priùs abhorrebat ab illa muliere, ut certò nunquam fuisset ipsam ducturus extra illum furorem libidinis, qua casu rarissimo fortè locus esse poterit juramento. Ex quibus sit resolvendus sequens

 CASUS.

Digitized by Google

CASUS.

Hermogenes longo tempore sponsam sibi optavit Amilam nobilem virginem, animi, ùt ex multis advertere potuit, â se minimè alieni; varia autem obstacula hactenus Hermogenem absterruerunt â celebrandis sponsalibus cum Amila, unde audentior futurus, prout fore indubitatò praeviderat, haustô liberiùs merô, ex intentione se inebriat, ut verba sponsalitia proferret, atque ità reipsa etiam contrahit sponsalia. Quaestio igitur est, an haec sponsalia sint sufficienter deliberata & valida? & resolvendo

Dico: Inter Hermogenem & Amilam tali modo nulla fuisse sponsalia. Ità Sanchez *l. 1. disp. 8. de matr. n. 20* Perez, Ledess. Palao, Vasp. Coninck, Dicastillo &c. Ratio est eadem, quam suprà *colliges tertiò de ebrio* attuli; nam ex eo quòd ante ebrietatem praecesserit libera voluntas, & intentio hoc faciendi in ebrietate, actio in ebrietate deinde posita humana dici nequit, quia non conjungitur ampliùs humanô modô cum voluntate praecedente, priórque voluntas libera non perseverat tempore ebrietatis in illa actione externa, nam desinit,

Digitized by Google

ſinit, quamprimùm homo ſtatum humanum amittit, ubi contingit etiam, quando homo moritur, aut dormit: ergo Hermogenis actio humana non fuit, conſequenter nulla ſponſalia inter ipſum & Amilam.

Dices I. Ille verè committit homicidium in ebrietate, qui ex deliberatione & intentione hominem occidendi, ſe inebriat, & in ebrietate occidit; ergo etiam ille verè contrahit ſponſalia in ebrietate, qui ex deliberatione & intentione ſponſalia contrahendi ſe inebriat, & in ebrietate ſponſalia contrahit. Reſp. 1. *Negando conſequentiam*, quia ut ſonat axioma; *bonum ex integra cauſa, malum ex quocunque defectu*: cùm igitur ſponſalia ſint quoddam bonum, exigunt plenam libertatem; at verò ad peccatum, cùm malum ſit, ſatis eſt, quod ſit in ſua cauſa volitum: tum præcipuè quia cùm homo teneatur vitare homicidia, & alia peccata, eo ipſo, quod ſciat ſe in ebrietate ea admittere, tenetur iſtam vitare: ſi ergo, cùm deberet, & poſſet ebrietatem fugere, non curet eam vitare, indirectè & virtualiter cenſetur velle peccata, quæ in ebrietate eventura eſſe prævidet; at cùm non teneatur vitare ſponſalia, non cenſetur adeſſe voluntas virtualis circa illa. Reſp. 2. homicidium patratum

tum in ebrietate non esse verum & formale homicidium, neque esse peccatum formaliter eô modô, quô modô censetur esse peccatum formaliter actus exterior malus, qui manet in nostra potestate; nam actus humanus externus tamdiu est capax malitiæ moralis, quamdiu liber est, & humanus, proinde, quamdiu est in nostra potestate, & tunc quando opus est malum, est peccatum formaliter: at homicidium, quod in ebrietate patratur nullam in se libertatem habet, quia dum fit, non fit humano modo, nec est in nostra potestate, consequenter non est formaliter peccatum, sed sicut liberum est duntaxat in sua causa, ità est peccatum in sua causa, consequenter non est peccatum formaliter, sed potius est effectus peccati.

Ex his facilis est responsio ad sequens argumentum: Illa deliberatio requiritur & sufficit ad sponsalia, quæ sufficit ad peccatum mortale; sed ad peccatum mortale sufficit, modò illud sit indirectè voluntarium, & deliberatum, videlicet in causa: ergo ad contrahenda sponsalia sufficit similis voluntarietas, & deliberatio indirecta, & in causa. Nempe *distinquendo Maj.* quæ sufficit ad peccatum mortale formaliter & in se tale. *Conc.*

ad

ad peccatum mortale tantùm in ſua cauſa. *Neg.* quia ad peccandum mortaliter requiritur ea deliberatio, vi cujus actio peccaminoſa verè dici poſſit moralis poſitô humanô modô ab homine ſui compote, libero &c. Et certè talis deliberatio ſufficit etiam ad ſponſalia, quæ tamen minimè invenitur in homine ebrio ebrietate perfecta; conſequenter nec ſponſalia.

Dices 2. Ad ſuſcipiendum Baptiſmum ſufficit intentio habita nunquam retractata, atque ideo habitualiter permanens; ergo etiam ad ſponſalia contrahenda; atqui talis adfuit in Hermogene, utì caſus exprimit; ſiquidem antecedenter deſideravit ſponſalia cum Amila, quam voluntatem nunquam retractavit, ſed potiùs ad finem hunc obtinendum ſe inebriavit; ergo &c.

Reſp. *Negando conſequentiam.* Quia licèt voluntas habita ante ebrietatem habitualiter duret, eo quòd retractata non ſit, non tamen durat in ratione actionis humanæ, quòd neceſſarium eſt ad contractum ſponſalitium, ſed deſinit eſſe humana actio, quando, qui eam ponit, ùt ita loquar, deſiit eſſe homo, quod in ebrietate contingit. Quòd verò ſufficiat intentio habitualis ad ſuſcipiendum baptiſmum, id adſcribendum

est benignitati Christi, qui majorem intentionem exigere noluit ob huminum utilitatem, nè sæpè deberent carere sacramentis, vel necessariis, vel summè sibi utilibus; plus tamen exegit Christus in Ministris Sacramentorum, ut nempe haberent intentionem saltem virtualem, & in aliquo effectu perdurantem; quia actio Ministri debet esse actio moralis, & fieri humanô modô, qualis non est, quæ ponitur in ebrietate. Unde (quod maximè inservire poterit datæ resolutioni ad casum propositum) quantumvis aliquis sacerdos sciens se, quando est ebrius, solere obvium panem consecrare, ea intentione se inebriaret, & certo loco panem poneret, ut ebrius eum consecraret, hìc certè nihil efficeret, si postea omnino ebrius verba consecrationis supra hunc panem proferret, quia hæc actio tantùm esset voluntaria in sua causa, non autem in se, nisi per modum objecti, nec propriè dicenda esset verè humana; quia ad hoc requiritur, ut actio in se sit voluntaria per modum actus eliciti, sive ut eliciatur à potentia hìc & nunc humanô modô agente, qualis non est voluntas omnino ebrii, quia hìc agit potiùs brutali modo, quàm humano. Et certè, si potest actio huma-

humana dici, quæ ſolùm eſt voluntaria in cauſa, morſus, quem tibi infigit canis meus, dici poterit humana actio, quia poteſt eſſe mihi voluntarius, & à me volitus per modum objecti, ſi ego ipſum inſtigem, ut te mordeat, quod utique dici non debet.

Quæres IV. An promiſſio ſponſalium merè gratuita, ſed tamen acceptata obliget promittentem? Ante reſponſionem ſciendum, ad hoc, ut promiſſio obliget promittentem, neceſſarium eſſe, ut ea acceptetur à promiſſario, hoc eſt: ab illo, cui promiſſio facta eſt. Ratio eſt; quia non poſſum alteri obligari, niſi ipſe acquirat jus in me, nec poſſet ille jus iſtud acquirere, niſi volens, quod fit per acceptationem per ipſum, vel per alium ejus nomine factam: ergo requiritur acceptatio. Hôc præſcitô ad quæſitum

Reſp. Affirmativè cum Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 11.* Bonac. Hurtad. & aliis. Ratio eſt; quia licèt ſponſalia claudicare nequeant, ſed neceſſe ſit, vel utrumque obligari, vel neutrum vi ſponſalium, poteſt tamen ſimplex promiſſio eſſe ex parte unius, altero nihil repromittente, atque ideo manente immuni, ab omni obligatione, ùt patet

tet, quando aliquid liberaliter promittitur, nullam obligationem contrahit, ſicut, ſi quis promittit alteri vendere certam mercem, ſi ille eam emere velit, promittens tenetur ſtare promiſſo, at verò alter nullam habet obligationem emendi; ergo pari modo poteſt quis liberaliter ſpondere virgini, quod velit ipſam ducere ſponſam, ſi nempe ipſa velit ei nubere, per quod obligabitur promittens, ipſa verò manebit libera, & habebit electionem nubendi, vel non nubendi.

Dices cum Baſil. Pontio *l. 12. c. 4. n. 2.* qui alteri promittit nuptias, non vult ſe obligare ad donandum corpus alteri, ſed potius ad mutuandũ unum corpus cum corpore alterius: ergo promiſſio ad contrahendum matrimonium ab uno ſolo facta absque repromiſſione alterius nequit eſſe valida ad obligandum, proinde fieri nequit, ut quis ſponſalia virgini promittens ad ea obligetur, niſi & ipſa viciſſim promittat, & obligationem contrahat.

Argumentum hoc parum habet efficaciæ: concedo ſanè, quòd, qui alteri promittit nuptias, non ſe obliget ad donandum corpus alteri, ſed mutuandum, promittit tamen hoc gratuitò nempè ob aliquod beneficium accep-

Digitized by Google

acceptum, & non per modum contractûs onerosi, & quamvis ipse hac sua promissione obligetur dare mutuò suum corpus, si ipsa ita velit; non tamen habet hæc ullam obligationem, ut istud velit; nam quamvis ipsa commutatio (uti est contractus propriè sponsalitius) essentialiter mutua sit, non tamen promissio commutandi liberaliter & gratuitò facta; quemadmodum promissio & obligatio vendendi alteri domum pro pretio fieri potest absque eo, quod alter repromittat, & obligetur emere domum, seu dare pretium pro domo, antequam domus venditur, aut traditur. Unde si v. g. Titius, ut gratum se sistat Berthæ, quòd sibi lethaliter ægrotanti indefessô obsequiô servierit, promittat eidem futuras nuptias, & illa acceptet promissum, absque eo, quod repromittat, obligatur Berthæ ad illam ducendam, etsi vicissim illa non obligetur ad nubendum; hæc tamen obligatio non oritur ex vi sponsalium, sed ex simplici & liberali promissione, quæ tamen, uti probabilius judicat Sanchez, obligat sub gravi, quia vi promissionis conceditur promissario jus exigendi promissionem; sed violare suam obligationem; & jus alterius in re gravi, qualis est matrimonii, quod

facit,

Digitized by Google

facit, qui suum promissum non servat, est grave peccatum; ergo peccat graviter, qui suum promissum non servat.

Ex tali tamen promissione merè gratuita non oritur impedimentum publicæ honestatis, quod ex veris sponsalibus oritur, quæ hìc non reperiuntur; hinc mortuâ Berthâ, cui Titius talem liberalem promissionem fecit, poterit is sororem defunctæ Berthæ ducere, vel vicissim mortuô Titiô poterit à superstite fæmina in matrimonium accipi frater Titii.

Alia difficultas est, an in contractu verè sponsalitio, ubi quis nuptias in futurum promittit non ex gratitudine, aut liberaliter, sed animo ineundi verum contractum sponsalitium utrinque reciprocum, & mutuum, an, inquam, sufficiat alterius præcisa acceptatio sine alia repromissione? pro cujus difficultatis decisione sit sequens

CASUS.

Camillus amore Titiæ inescatus promittit ei futuras nuptias, & quidem præcise sponsalia celebrandi. Hoc promissum acceptat puella, dicitque se felicem, si possit habere maritum tam exoptatum, ast non repro-

Digitized by Google

promittit; Quæritur, an inter Camillum, & Titiam sint vera sponsalia? & resolutivè

Dico Negativè: Ratio est, quia sponsalia necessario debent esse mutua promissio, quod colligitur ex ipsa definitione sponsalium, nam *L. 1. ff. de sponsal.* dicuntur sponsalia: *mentio, & repromissio futurarum nuptiarum*, quod dicit reciprocam obligationem: si ergo promittas puellæ matrimonium animo contrahendi sponsalia, ipsa verò non repromittat, neque ipsa, neque tu ullam contrahis obligationem: non puella, ùt per per se manifestum est, quia ipsa noluit se obligare; *actus enim agentium non operantur ultra intentionem eorum. Arg. C. ult. de præb.* Quòd & tu non obligeris, iterum clarum est, quia noluisti aliter obligari, quàm obligatione sponsalitia, quæ est mutua & reciproca; nam verba contrahentium accipienda sunt secundùm naturam contractûs. *2. ex conducto §. Papinianus ff. locati.* ergo neutra pars obligatur, ideoque in casu nostro, quia Titia duntaxat acceptavit, non autem repromisit, nec ipsa, nec Camillus ad nuptias obligatur, neque ex hac promissione oritur impedimentum publicæ honestatis, quia sponsalia non sunt. Contra hanc resolutionem

Dices:

Digitized by Google

Dices: Acceptans promiſſionem matrimonii eo ipſo affirmat ſe velle contrahere matrimonium cum eo; atqui hæc affirmatio eſt repromiſſio. ergo eo ipſo, quòd promiſſionem acceptet, repromittit. Tum quia 2. promittens matrimonium, illud promittit ſub conditione repromiſſionis: ergo eo ipſo, quòd alter acceptet promiſſionem ſub conditione repromiſſionis ſibi factam, repromittit, aut ſaltem repromittere cenſetur.

Reſp. *Negando Majorem*: quia talis tantùm affirmat, ſe acceptare fidem, aut jus oblatum ſecum contrahendi matrimonium; & quamvis acceptans etiam priùs affirmaret, nempe ſe velle inire matrimonium, non ſtatim per hoc repromitteret; nam iſta duo ſunt valdè diverſa: promittere matrimonium, & nuda affirmatione ſignificare animum, quem habet ad contrahenda ſponſalia, ùt bene obſervat Hurtad. & Dicaſtillo.

Ad alterum iterum *Nego antecedens*; nec enim omnis promittens promittit ſub conditione repromiſſionis, ùt paulò antè dixi de promiſſione gratuita. Deinde, etſi promittens non promitteret, niſi ſub conditione repromiſſionis, altera pars nihilominus

nus

nus potest acceptare promissionem sibi factam, quin necessario debeat repromittere; nihil enim repromittens non purificat conditionem, atque ita promissionem sibi factam relinquit inefficacem, & conditionatam, facitque, ut non transeat in absolutam, atque adeo nullum effectum habeat.

Quæres V. An taciturnitas sit sufficiens signum interioris consensûs, qui ad contractum sponsalium requiritur? Ante responsionem

Sciendum primò. Certum esse, sufficere taciturnitatem, quando aliqui pro aliis tacentibus ex horum mandato sponsalia contrahunt, sic enim etiam ab absentibus contrahi possunt sponsalia per procuratorem, ùt praxis habet, per litteras &c. ergò à fortiori possunt alii contrahere sponsalia ex mandato præsentium, & tacentium ad contractum, qui eorum nomine ab alio fit.

Sciendum secundò. Certum esse, taciturnitatem præcisè non esse signum sufficiens interioris consensûs; non enim puella statim censenda est consentire in repromissionem matrimonii, ex eo, quòd tu illi matrimonium promittas, ipsa verò taceat: nam esto aliqui istud evincere velint, *ex Reg. jur.* 43. in

43. in 6. qui tacet, consentire videtur, parùm hoc probat, namque oppono aliam Juris Regulam statim subsequentem: *is, qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur.* Hoc est, qui tacet, neque consentire, neque dissentire videtur: ut ergo prior regula aliquid probet, intelligenda est solùm in iis, quæ tacenti utilia sunt, tunc enim is tacendo censetur consentire, non verò in iis, quæ ipsi possunt esse præjudicabilia, uti passim explicant Authores: Cùm igitur repromissio & consensus traditionis sui corporis non sit in sui favorem, sed in favorem alterius, non censetur consentire, qui tacet, nisi fortè alicubi hoc introductum sit ex consuetudine, vel lege, ut taciturnitas accipiatur pro expressione consensûs.

Sciendum tertiò; Certi & indubitati juris esse, quando parentes contrahunt pro liberis præsentibus, istique non contradicunt, ipsorum taciturnitatem esse sufficiens signum consensûs. Ita expresse deciditur à Bonifacio VIII. *in C. unic. de desponsat. impub.* §. *ult. in 6.* his verbis: *porro ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expressè consenserint, vel tacitè, ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur. Et est idem, si filii tempore sponsalium absens*

absentes, & etiam ignorantes, eadem sponsalia post scientes ratificaverunt tacitè, vel expressè. Ratio verò est, quia cùm parentes plus filios, quàm se ipsos diligant. *L. 8. de eo, quod met. caus.* præsumitur rectè eos filiis consulere, eáque procurare, quæ in bonum illorum cedant, iisque utilia futura sunt; ex alio verò capite filii tenentur illis debitam præstare reverentiam, adeóque, ne videantur dicta eorum contemnere, debent vel consentire, vel dissentire; hinc eo ipso, quod non contradicant, cùm tamen facilè possent, censentur consentire, proinde taciturnitas filiorum habetur pro consensu. Dicitur autem in prædicto textu Juris Canonici: *Parentes*; quia æque Matri ac Patri pro filio contrahere sponsalia concessum est, tum, quod *d. cap. un.* de parentibus loquatur, sub quo nomine uterque parens includitur: tum, quod decisio textûs *de cap. un.* non innitatur patriæ potestati, sed amori naturali, quem solet habere uterque parens erga liberos, sub quorum nomine etiam veniunt emancipati, quia jus indistinctè loquitur *pro filiis puberibus, vel impuberibus*, nec excipit emancipatos. Idem filii illegitimi, & naturales, imò & spurii, ac nati ex damnato coitu, qui omnes si pa-

Digitized by Google

tre, vel matre pro ipsis spondentibus taceant, sponsalibus obligantur, quia hìc consideratur duntaxat reverentia debita naturæ, propriisque parentibus, & leges civiles contra hoc aliud statuentes, sunt â Jure Canonico correctæ. His præscitis ad quæsitum, loquendo de parentibus

Resp. sub distinctione. Vel enim parentes contrahunt sponsalia pro filio adhuc infante, aut absente, vel pro eo, qui infantiam jam excessit, & præsens est? Si pro filio adhuc infante, aut absente; non aliter tenent sponsalia, quàm si filius infantiam egressus, aut reversus factum patris approbaverit. Si pro filio, qui infantiam jam excessit & præsens est, tenent sponsalia, quamvis filius expresè non consentiat sufficit enim, quod non contradicat, ut ex præcitato textu Juris colligitur.

Dices: Potest filius tacere ex metu reverentiali erga Patrem, quin tamen habeat animum consentiendi: ego ex taciturnitate non potest, nec debet argui consensus liberorum.

Resp. *Concesso antecedente distinquendo consequens*: pro foro interno *conc.* pro foro externo. *Nego.* unde, ùt bene advertit Laym.

l. 5.

l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 13. ſi dicat v. g. puella in confeſſionali nullum ſibi fuiſſe animum conſentiendi, ſed tacuiſſe ideo, quod ob reverentiam auſa non fuerit contradicere, credendum ipſi eſſe, quia in hoc foro creditur dicenti tam contra ſe, quàm pro ſe; at verò in foro externo tali non credetur, ſed debebit ulterius vel veris probationibus, vel ſaltem conjecturis oſtendere, ſe liberum conſenſum non præſtitiſſe, aliàs cogetur contrahere matrimonium, juſtæque judicis ſententiæ obtemperare debebit in quo tamen magna cautione opus eſt, ne ex matrimonio coacto, & in quod contrahendum puella expreſsè non conſenſit, exitus infelices ſequantur. Manet igitur indubitatum, ſilentium liberorum præſentium, quando pro iis ſponſalia parentes contrahunt, indicare conſenſum, ſufficeréque hanc taciturnitatem ad ſponſalia, ùt docet communis ſententia A. A. paucis exceptis apud Sanch. *l. 1. diſp. 23. n. 2.* Ex quibus ſit reſolvendus ſequens

CASUS.

THeodebertus, & Ramirus Sponſalia contrahunt, ille loco filii ſui Eduardi, hic pro Marcellina pupilla, cujus tutorem agit. Utraque proles pubertatem jam egreſſa præſens eſt, dum iſta fiunt, videtque omnia, & audit, neque reclamat, ſed tacet. Quæſtio in eo eſt, an taciturnitas utriusque ſufficiens ſignum ſit interioris conſensûs, qui ad contractum ſponſalitium requiritur? ſeu an valeant iſta ſponſalia Patre, & Tutore ſpondente? & reſolvendo

Dico: Invalida ſunt ſponſalia iſta. Ità Palao *diſp. 1. pun. 4. n. 17. & ſeqq.* Sanch. *l. 1. diſp. 23. n. 7.* Engl. Wieſtner, Pirh. Diana, &c. Ratio eſt; quia etſi taciturnitas filii ſufficiat reſpectu patris, vel matris contrahentis, non tamen taciturnitas pupilli, vel minoris reſpectu tutoris, vel Curatoris ſpondentis. Quod probo. Quod taciturnitas liberorum non contradicentium, quando pro iis ſponſalia contrahunt Parentes, ſignificet eorum conſenſum, habetur â ſolo jure poſitivo (lege ſupra *ſciendum tertiò* deciſionem Bonifacii VIII.) nam ſpectando jus naturale, contractus ſponſalitius eſt ità perſona-

ſonalis, ut eo etiam â Parentibus filiorum nomine inito, ſed ſine ſpeciali iſtorum mandato, nullô modô liberi eo obligarentur: ergo quando etiam frater, tutor, curator aut alius, qui curam habet, ſponſalia contrahit, v. g. pro ſorore, cognata, pupilla, minore &c. eáque taceat, nullô modô præſumitur conſentire, quia jus poſitivum de ſolis Parentibus loquitur, non autem de Tutoribus, Curatoribus, aliiſque ſimilibus; quod autem diſpoſitum eſt jure poſitivo de uno, non debet cenſeri eſſe diſpoſitum de altero, maximè quando non adeſt utrobique eadem ratio, ùt profectò non adeſt ratio eadem in Parentibus, & in Tutoribus, aliiſque ſimilibus; quia, plerumque multò ardentior eſt amor Parentum, ſtudiumque magìs ſolicitum liberis ſuis providendi, quàm ſit in fratribus, Tutoribus, Curatoribus &c. qui nimìs frequenter, ùt experientia docet, quærunt proprium commodum primariò, & principaliter, ſive ùt loqui ſolemus, proprium intereſſe, ipſique etiam filii longè majorem reverentiam, & honorem tenentur exhibere Parentibus, â quibus vitam acceperunt, quàm Tutoribus, aut fratribus: ergo nisi reclament, meritò præſumit jus,

eos consentire, quoties pro iis spondent Parentes, cùm tamen nihil simile decidat de Tutoribus &c. nam quod expressè in jure sancitum non reperitur, non est superstitiosis inventionibus præsumendum. *L. si verò §. de viro ff. soluto matrimonio.*

Cùm ergo in casu proposito Marcellinæ taciturnitas non sit consensus, consequenter nec acceptatio, nec repromissio, ex parte ipsius detur, & interim sponsalia claudicare nequeant, dicendum, neque ex hac, neque ex altera parte hìc obligationem oriri.

Et hæc sententia; licèt cum præfatis Autoribus, mihi probabilior sit, jurique omnino conformis, attamen contraria & â ratione, & ab authoritate valde est probabilis: ab authoritate; quia eam defendunt Coninck. Bonac. Laym. Perez, Rebell Præpositus &c. ac ratione; quia cum Tutoribus, Curatoribus, & his similibus singulariter incumbat procurare, ac dirigere res omnes suorum pupillorum, vel minorum, qui ipsorum curæ commissi sunt, censentur ea omnia, quæ pro his agunt, agere eorum nomine: ergo quando sponsalia contrahunt eorum nomine iis præsentibus, atque scientibus, hoc ipso, quod isti non

con-

contradicant, cùm facilè possent, censentur consentire, cùm ad alterutrum teneantur, ut nempe vel reclament, si facta displicent, vel ea acceptent, & in illa consentiant, ne videantur tacendo superiorum suorum acta contemnere. Tum quia eadem ratio militat pro Tutoribus & Curatoribus, quæ militat pro parentibus, nam & isti tenentur res eorum dirigere, iis bene consulere, eorúmque utilitati studere, &c. Cùm igitur in nostro casu Theodebertus spoponderit pro Eduardo filio ex una parte, ex altera verò Ramirus Tutor pro Marcellina sua pupilla, vel potiùs minore, & tam iste, quàm ille tacuerit, censentur in contractum hunc consensisse, eruntque valida sponsalia juxta istos Authores, & juxta hanc sententiam. Tu Elige, quod magìs placet.

QUÆRES VI. An sponsalia gravi & injusto metu extorta ita sint ipso jure irrita, sicut matrimonium ex simili metu initum ipso jure irritum esse & nullum, abundanter dixi in serie de impedimentis dirimentibus verbô *vis* seu *metus?* ante responsionem

Sciendum, ipsum nomen sponsalium indicare magnam in iis requiri animi liberta-

Digitized by Google

tem; ſponſalia enim â ſpondendo dicta ſunt, id eſt: *â ſpontè promittendo;* ergo requirunt conſenſum verè ſpontaneum, huncque in ipſis exigunt tum ipſa ſponſalium natura, tum juris diſpoſitio, cùm ſint via, ac præparatio ad matrimonium; ergo, quemadmodum in matrimonio, ne exitus infelices ſequantur, jura omnia magnopere attendunt, ne quid illius libertati adverſetur, ità cenſendum eſt, quod in ſponſalibus quoque illorum libertatem plurimùm defendant. Hôc præſcitô

Pro utraque parte tam affirmativa, quàm negativa graves Authores decertant: Valida eſſe ſecundùm ſe ſponſalia ex metu inita, docent Coninck. *diſp. 28. n. 7.* Leſſ. *l. 2. c. 17. n. 37.* Henriq. Ledeſsma, Hurtad. Dicaſtill. & alii. Reſcindi tamen poſſunt etiam juxta hos Authores vel per ſententiam judicis, vel etiam ſine hac ab ipſa parte, quæ metum paſſa eſt, propria authoritate per exceptionem metûs; unde vi hujus ſententiæ diversô modô eſt diſcurrendum de matrimonio, & de ſponſalibus; nam matrimonium aliunde validum ex natura ſua eſt indiſſolubile, ſponſalia verò cæterequin valida facilè diſſolvi poſſunt; ergo

mirum

mirum non eſt, quod jus canonicum majorem exigat libertatem in ipſo matrimonio, quàm in ſponſalibus, velitque illud ipſo facto irritum, & nullum eſſe, quando ex metu contrahitur; quod de ſponſalibus quoque ſtatutum eſſe in jure non reperitur; nam textus *C. ex litteris. de ſponſal. impub.* hoc non oſtendit, ex quo tamen eandem nullitatem in ſponſalibus aliqui probare volunt, quippe ſponſalia, de quibus ibi ſermo eſt, non fuerunt præcisè ex metu inita, atque ità ſolùm involuntaria ſecundùm quid, ſed omni prorſus conſenſu deſtituta, ùt colligitur ex vocibus *nolens & invita*, item *de voluntate Parentum potius, quàm de ſua*: ex Jure igitur non probatur, quia hic textus non facit ad rem: alius verò non oſtenditur, qui ſponſalia ex metu inita pro irritis habeat. Porro hanc ſuam ſententiam Authores præfati confirmant. Quamvis Concilium Tridentinum irritaverit matrimonia clandeſtina, non ideo cenſetur irritâſſe etiam ſponſalia clandeſtina, quia id ex nullo textu oſtenditur, eſtque admodùm diverſa ratio: cùm ergo nullus textus exhiberi queat, quo clarè, & ſpecialiter ſponſalia ex metu inita irritentur, ſitque omnino diverſa ratio in matrimonio,

&

Digitized by Google

& ſponſalibus, quæque de uno ſtatuuntur, non cenſeantur diſponi etiam de altero, quod eſt affine, & connexum, quando in utrisque eſt diverſa ratio, dicendum eſt, quanquam reſcindi queant ejusmodi ſponſalia, ex natura tamen ſua valida eſſe, & conſequenter ex iis orietur impedimentum publicæ honeſtatis. Ecce, ſic diſcurrunt Patroni hujus ſententiæ, quæ idcirco perquam probabilis eſt; nihilominus tamen, & quidem probabiliùs, ut quæſito plenè ſatisfiat

Reſp. Sponſalia injuſto metu extorta, non minùs, quàm matrimonium ipſo jure ſunt irrita. Ratio eſt; quia licèt ſponſalia ob gravem metum celebrata per ſe, & directè non reperiantur in jure eccleſiaſtico caſſata, caſſari tamen, & annullari indirectè, & per conſequentiam, eo ipſo, quod matrimonium tali metu celebratum ipſo jure irritum pronuntietur: ſiquidem fieri non poteſt, ut aliquis promiſſione ſua obligetur ad actum, ſeu contractum invalidum: matrimonium autem invalidum contrahitur â perſona gravi metu compulſa: ergo ſponſalia, ſive promiſſio matrimonii talem perſonam non obligat, quod verum eſt, etiamſi juramentum acceſſerit in di-

ctis

Digitized by Google

ctis ſponſalibus, nam juramentum ſequitur naturam actûs, cui adjicitur: ergo quando iſte eſt irritus, juramentum quoque nullam obligationem inducit. Tum quia communis regula eſt, quod, quando contractus aliquis ob publicam utilitatem prohibetur, etiamſi ſtabiliatur juramentô, hoc juramentum obligationem non inducat, nec relaxatione indigeat; ùt patet in juramento Clerici, quo renuntians ſuo foro promittit, ſe compariturum coram judice ſæculari, quod juramentum nullum eſſe definitur *in C. ſi diligenti de foro compet.* ſed ita in jure prohibentur ſaltem indirectè matrimonia ob publicam utilitatem, quia ex matrimoniis coactis, quorum initia ſunt ſponſalia, ſeditiones oriri ſolent inter conjuges, lites, jurgia, odia, pugnæ &c. quibus reſpublica turbatur: ergo juramentum illis accedens minimè obligat, multo minus confirmat ſponſalia; ſed & hæc, & illa nulla ſunt; qua propter ex ſponſalibus injuſto metu extortis etiam nullum oritur impedimentum publicæ honeſtatis, quod tamen oriretur, ſi ejusmodi ſponſalia ipſo jure aliquando valida eſſent, quamvis forent reſcindenda. Ità Sanch. *l. 4. diſp. 19. n. 3.* Bonac. Laym. Palao. Emanuel Rodriq. Sporer,

rer, Diana, Tamb. &c. Ex quibus pro libertate in contractu sponsalitio magis magisque radicanda, sit resolvendus sequens

CASUS.

L*ucretia expetita in sponsam à Palladio, cùm sciret ex multiplici conversatione, hunc juvenem valdè mobilis esse, & inconstantis genii, aliter non vult contrahere, nisi sub hac conditione, ut resiliens à sponsalibus teneatur alteri parti mille imperiales solvere.* Jam Quæstio est non inanis, an pœnæ adjectio, quæ metum aliquem causat in altera parte, ne pœnam solvere debeat, tollat libertatem in sponsalibus, sicque invalidet sponsalia? & resolvendo

Dico: inter Lucretiam & Palladium valet prædictum pactum, vi cujus altera pars NB. *sine justa causa* recedens, tenetur ad solutionem pœnæ conventionalis. Dixi notanter, *sine justa causa*, quia non posse apponi pœnam sponsalibus solvendam ab eo, qui ex justa causa resilit â contractu, conveniunt omnes, tanquam in re certa, & indubitata, adeoque qui non servat promissum de futuris nuptiis, non tenetur ad solutionem pœnæ, nullumque & irritum

est

eſt pactum de pœna ſolvenda pro eventu, quo quis juſtè reſiliret, & ex legitima cauſa. Ratio autem reſolutionis prædictæ eſt, quia nullo jure prohibetur, quo minùs poſſit ſponſalibus ejusmodi pœna apponi, quam ſolvere is debeat, qui ſine legitima cauſa injuſtè reſilit: ergo &c. *antecedens probo*: Imprimis non prohibetur jure naturali, quia hoc utique non prohibet, ut alter adſtringatur ſervare ſua promiſſa, cùm præſertim hæc appoſitio pœnæ libertatem neque eripiat, neque imminuat, quia eo ipſo, quod promiſit contrahere matrimonium tenetur illud contrahere, nec ampliùs liber eſt ad illud vel contrahendum, vel non contrahendum: atqui ubi libertas nulla eſt, ibi ea vel eripi, vel imminui nequit: ergo adjectio talis pœnæ libertatem non eripit, vel imminuit, ſed ſolùm adſtringit ad actum honeſtum ex juſtitia debitum, ad quem ſe liberè obligavit ſponſalia celebrans: ergo jure naturæ non adverſatur appoſitio talis pœnæ ſolvendæ ab eo, qui ſine legitima cauſa injuſtè reſilit: Sed neque adverſatur juri divino, cùm textus nullus oſtendi poſſit in ſacris litteris, qui prohibeat tali caſu pœnam opponere.

Nec denique eſt contra jus humanum poſi-

positivum, quia textus ex Jure Canonico & Civili, quos mox infra examinabo, solùm prohibent, ne pœna adjiciatur, quam solvere teneatur is, qui â sponsalibus recedit, quando hoc ipsi jura permittunt, foret enim id planè iniquum, si pœnæ subjiceretur is, qui agit, quod sibi per jus ipsum agere concessum est v. g. qui post contracta sponsalia vult Religionem ingredi: in similibus casibus adjecta pœna â jure annullatur, non autem habetur irrita adjectio pœnæ, dum quis illicitè, ac proinde cum injuria alterius â sponsalibus resilit, aut dum ea apponitur, ne injustè resiliat.

Dices I. Contrarium habetur expresse *in C. Gemma. 29. de Sponsal.* ubi Gregor. IX. dissertis terminis rescribit, ejusmodi pœnam tanquam adversam libertati matrimonii Sponsalibus adjici non posse.

Resp. Ex hoc nihil probari in partem oppositam; quia ibi sermo est de pœna opposita sponsalibus puellæ septenniô minoris, quæ proinde invalida sunt; vel certè de talibus, quæ facta sunt ab impubere, & â quibus puella pubes facta ex juris permissione poterat licitè resilire: hujus igitur libertatem noluit Pontifex coarctari per pœ-

næ

næ adjectionem, sed eam annullavit, neutiquam irritaturus, si injustè recessisset. Sanè ego ipse (ait Kees J. U. D. clarissimus in suo Commentario *l. 1. tit. 10.*) ultrò largior, tale pactum sponsalibus adjectum non valere: *si alterutra pars, quæ etiam justam resiliendi causam habuerit, â sponsalibus recesserit, solvat in pœnam mille*, quia sic restringeretur libertas matrimonii, & id genus pactum diametraliter contra dispositionem legis opponeretur, quæ vult & disponit, quod cum justâ causâ â sponsalibus resilire liceat.

Dices II. *L. Titia 134. ff. de V. O.* dicitur: *inhonestum visum est vinculo pœnæ matrimonia obstringi, sive futura, sive contracta.* Et *L. Mulier §. extra definitionem C. de sponsalib.* habetur: *si cautio pœnam stipulationis continens fuerit interposita, ex utraque parte nullas vires habebit, cùm in contrahendis nuptiis libera potestas esse debeat.* Ergo pœna sponsalibus adjecta tollit libertatem ex jure.

Resp. Ex his legibus iterum nihil probari, quia ibi sermo est de sponsalibus contractis â Parentibus nomine liberorum, non solùm impuberum, sed etiam ignorantium, quæ proinde irrita sunt, & ad ea servanda liberi obligari non debent per pœnam

Digitized by Google

appoſitam; nam poſſunt ex juris conceſſione contractum illum â Parentibus factum repudiare. Præterea antiquo jure Romanorum, ùt obſervat Palao, & Baſilius Pontius, tum in ſponſalibus, tum in matrimonio legitimè contracto, imò & conſummato, licebat divertere, modo reſiliens vel divertens pœnam legibus ſtatutam, nempe arrharum, dotis, aut donationis propter nuptias amiſſionem ſubiret, ùt patet *ex L. 1 C. de ſponſal.* aliiſque pluribus, quæ reſiliendi & divertendi legibus conceſſa libertas, ut non impediretur, allegatis legibns cautum eſt, ne aliis pœnis ſponſalia vel matrimonia conſtringerentur; in lege Chriſtiana ſicut matrimonium eſt inſolubile, ità ſponſalia pariunt obligationem matrimonii ineundi, â qua cum neuter ex contrahentibus invito altero absque juſta cauſa ſine peccato poſſit recedere, utiliter cavetur adjecta pœna conventionali, ne pars alterutra temerè & cum alterius injuria recedat, idque non prohibetur ulla lege, vel civili, vel eccleſiaſtica: Ergo juſtè & licitè apponitur pœna ſponſalibus, ne quis injuſtè reſiliat, cùm præſertim non rarò etiam excommunicatio major intentetur, & apponatur injuſtè reſilienti, quæ

uti-

Digitized by Google

utique pœna graviſſima eſt; ſicut ergo non attenditur, quod metu incurrendæ cenſuræ eccleſiaſticæ contrahat, ità non attendendum, quod metu pœnæ incurrendæ potiùs contrahat, quàm ſine juſta cauſa â ſponſalibus reſiliat. Ex quibus

Colliges: illum qui juramentô firmavit, ſe pœnam alteri ſoluturum, caſu quo â ſponſalibus injuſtè reſiliret, ex duplici titulo teneri eam ſolvere, nempe fidelitatis, & juſtitiæ, deinde etiam titulô religionis, quia juramentum eſt validum, cùm ſit de re minimè prohibita. Econtra ad nihil tenetur, qui jurat ſe ſoluturum pœnam, etiam quando juſtè recedit; eſt enim juramentum illud invalidum, cùm ſit de re prohibita ob bonum publicum, irritatis verò promiſſionibus ob publicum bonum, adjecta juramenta nulla ſunt. Hinc validè & licitè potuit apponi pœna Palladio in caſu ſupradicto, ſi ſine juſta cauſa â ſponſalibus reſiliret, nullam verò & irritam futuram fuiſſe pœnæ adjectionem, caſu quo ex juſta cauſa receſſum tentaret â jure ſibi promiſſum.

QUÆRES VII. An per hæc verba: *non ducam aliam niſi te.* Vera efficiantur ſponſalia? ante reſolutionem

Digitized by Google

Sciendum primò. Contractum ſponſalitium debere ſigno quodam ſenſibili exprimi, ratio eſt: quia nulla promiſſio obligat, niſi ab altero acceptetur, ſiquidem invito jus non aquiritur *L. 69. & 156. ff. de R. J.* atqui acceptari non poteſt id, quod incognitum eſt; non enim poteſt ab homine cognoſci, quod ipſi non indicatur per ſignum aliquod externum, & ſenſibile: ergo opus eſt ſignô aliquô externô & ſenſibili, non ſolùm in ſponſalibus ſtrictè, & rigorosè acceptis, quæ dicunt promiſſionem mutuam, ſed etiam in promiſſione matrimonii gratuita, & liberali; quia nempe ſine ejusmodi ſignis etiam promiſſio liberalis acceptari nequit, proinde neque obligat; minùs verò ſine ipſis conſtituunt ſponſalia propriè dicta, quia ubi promiſſio, alterius manet incognita, ibi nulla datur repromiſſio & conſequenter nulla ſponſalia, quia hæc ſunt promiſſio mutua.

Sciendum ſecundò. In ſponſalibus non requiri aliqua certa, & determinata ſigna, ſed ſatìs eſt ea adhiberi, quæ internam promiſſionem ſufficienter ſignificent, ſivè verbis id fiat, ſivè nutibûs, ſivè ſcriptô, aut quôvis aliô modô, imò poſſent ſponſi abſolutè ejusmodi ſignis uti ad animum ſuum invi-

invicem indicandum, quæ ex primaria ſua inſtitutione, & uſu ac ſignificatione communi prorſus alium, atque etiam contrarium ſenſum ingenerarent, modò ex propria voluntate ſpondentium ad reciprocam promiſſionem ſignificandam ſeligantur; adeóque in foro conſcientiæ attendi debet intentio contrahentium, in foro autem externo principaliter attenditur ad verba, aliáve ſigna, & judicatur juxta eorum communem ſignificationem, quam habent, vel ex ſe vel ex circumſtantiis, in quibus poſita ſunt.

Sciendum tertiò. Indubitatò apud omnes ſignificare ſponſalia verba ſequentia: *promitto tibi matrimonium; promitto me ducturum te; accipiam te: ducam te*: an autem hæc verba: *contraham tecum matrimonium*: efficiant ſponſalia, dubitat Gobat, eáque propoſitum duntaxat ſignificare aſſerit Tannerus *tom. 4. diſp. 8. dub. 1. n. 10.* mihi tamen dicendum videtur, etſi hæc verba ſignificare poſſint, ſolum propoſitum, communiter tamen ſignificare ſponſalia, quia idem eſt dicere: *contraham tecum matrimonium*, & *ducam te uxorem*, vel *accipiam te*, quæ verba ex communi uſu loquendi implicitè ſignificant promiſſionem, juxta Sanchez, *diſp. 18. n. 12.* & Sporer. un-

Digitized by Google

de de iſtis verbis: *accipiam te*, *ducam te* & ſimilibus univerſaliter dicendum eſt, etſi preſsè non indicent promiſſionem, ſed mentem potiùs, & propoſitum contrahendi, perinde tamen eſſe, ſivè ità ſimpliciter, & nudè proferantur, ſivè addatur verbum *promitto* v. g. *promitto me ducturum te*, utrôque enim modô æqualiter conſtituuntur ſponſalia de futuro, ùt clariſſimis verbis docet Filliuc. *tr. 10. c. 7. n. 24.* quia etiam priora verba ità nudè prolata in communi Eccleſiæ ſenſu accipiuntur, ut promiſſoria. Illud verò mihi certum eſt, hanc formam: *promitto, quod velim te deſponſare*, penitus nulla conficere ſponſalia, uti etiam ſentit Sanchez, & Filliuc. cum Covarruv. *p. 1. de matrim. c. 4. n. 1.* quia *te deſponſabo*, aliud non ſignificat, quàm tecum ſponſalia contraham: ergo datur hic ſolùm promiſſio de ſponſalibus contrahendis, non autem contrahendis nuptiis, proinde hæc verba ſponſalia non conſtituunt, nisì ex circumſtantiis deprehendatur, talem intelligere ſponſalia de præſenti, conſequenter promittere nuptias, quo caſu forent vera ſponſalia. His præſcitis ad quæſtionem,

Reſp. per hæc verba, *non ducam aliam nisì te*, nulla efficiuntur ſponſalia, neque inde ori-

oritur abſoluta ſponſalitia obligatio, ſed ad ſummum conditionalis, ducendi vel hanc, vel nullam. Ità docent ex Theologis, Balao, Laym. Coninck, Sanch. Fagundez, Bonac, Tannerus, Rebell, Præpoſit. Dicaſtillo, Gobat, Sporer, cum pluribus aliis. Ex Canoniſtis: Pirh. Wieſtner, Engl, Covarr. Navarr. Alexander de nevo &c.

Ratio eſt; quia hæc verba: *non ducam aliam, nisi te*: ex communi acceptione, & uſu Diæceſium, cenſentur habere ſolummodo ſenſum conditionatum: *ſi aliquam ducturus ſum, te ducam, & non aliam.* Ex qua promiſſione ſic ſpondens non adſtringitur abſolutè ad matrimonium cum tali fœmina ineundum, ſed ſolùm ex ſuppoſitione, quod matrimonium contrahere velit, prout patet ex aliis ejuſmodi formulis; nam qui dicit: *juro vel voveo, nullam aliam Religionem me ingreſſurum, quàm Ordinem Carthuſianorum*, non obligatur ad ingreſſum ullius Religionis abſolutè, ſed caſu quo velit fieri Religioſus, tenetur ingredi Carthuſiam: Item promittens nulli vendere meum equum, nisì tibi, non teneor eo ipſo tibi vendere, ſed poſſum venditione prorſus abſtinere; ſi tamen velim aliquando vendere, vi mei pro-

missi obligor, non alteri, quàm tibi vendere: ergo stando Communi illorum verborum acceptioni, quam tibi tot Authores exhibent, nulla sunt sponsalia; Quod si desuper dubites, an verè ineatur contractus sponsalitius per præfata verba, an non, scias, favendum esse potiùs contrahentium libertati, cùm matrimonia coacta sortiri soleant difficiles exitus, ac proinde dic una mecum, hæc verba proferentem nulla contraxisse sponsalia; quia in dubio non facilè est inducenda obligatio, Juxta *L. Arianus ff. de obligat. & action.* Ità etiam sentiunt Rebell. *p. 2. l. 4. q. 3 n. 9.* Diana. Wiestner, & Engl. Ex quibus sit resolvendus sequens

CASUS.

Casimirus juvenis perhonestus, dum sponsam sibi quærit pariter bene moratam, incidit in Rosalium à modestia, & vitæ integritate laudatam virginem, cui in diversis occasionibus collocatus, ea dedit indicia, ut ea non obscurè intellexerit, suas ab eo nuptias ambiri, â quibus ipsam quoque non essa alienam, è pluribus signis ille advertere potuit; verecundia tamen utrumque prohibuit, ne sponsalia apertius

tius peteret. Accidit verò, cùm denuò colloquerentur, ut Casimirus Virginis manum apprehendens, eidem sanctè promitteret, non aliam se ducturum conjugem, nisì ipsam, immissô simul in digitum ipsius annulô. Illa dum rubore suffusa, & modestè subridens gratias egit pro pretioso annulo, spopondit juveni, fidelem se & obsequentem futuram. Jam quæstio est, an ista omnia sufficiant pro sponsalibus inter Casimirum & Rosaliam? & resolvendo

Dico: tametsi ista secundùm se, & singillatim accepta, nec matrimonium, nec sponsalia indicent, nihilominus collectim, & simul sumpta vera sponsalia significant, & ad ea contrahenda sufficiunt. Nam imprimis verba illa, *quibus amor & fidelitas alteri promittitur*, etsi secundum se non sufficiant ad sponsalia, ùt docent Gobat, & Sporer; quia amor, fidelitas, promptitudo obsequendi &c. etiam in aliis rebus promitti, & servari debent, quàm in matrimonio; si tamen accedat traditio Arrhæ, aut copula secuta sit, aut mentio facta de matrimonio, meritò judicari, quod post talem formulam dubia illa verba declarentur per factum subsecutum, ità ut explicari queant in sensu promissionis sponsalitiæ.

Alteram formam, *non ducam aliam, nisi te,* etsi passim secundùm se rejiciatur, sufficientem esse, docent Laym. Dicastillo, Bonac. Si nempe ex conjecturis appareat, per ea verba contrahentes voluisse inire matrimonium, vel sponsalia, ut si præcessit aliquis tractatus de matrimonio contrahendo, vel traditus fuit annulus, qui dari solet in contrahendo matrimonio. Denique immissio annuli, quam subarrhationem Authores nominant, licèt ex se signum sit æquivocum; potest enim hoc fieri in signum amoris honesti, vel turpis, absque ulla matrimonii vel sponsaliorum intentione, idque inter concubinarios aliquando accidere nimis quàm certum est; si tamen spectata consuetudine alicujus loci concessio & acceptatio annuli matrimonium, vel sponsalia significet, illius concessione vel matrimonium, vel sponsalia contrahuntur.

Cùm igitur in casu nostro proposito Casimirus dicatur antecedenter plura indicia dedisse, ex quibus Rosalia non obscurè intellexerit nuptias suas ambiri, illaque ab ipsis aliena non fuerit, sed sola verecundia utramque partem impediverit â patentiore manifestatione, cúmque eadem ma-

num

Digitized by Google

num â juvene arreptam non modo non retraxerit, ſed annulum digito inſertum cum addita promiſſione, non aliam ſe ducturum præter ipſam, blando cum riſu acceptaverit, gratésque egerit, ſpondendo viciſſim amorem, & fidelitatem reciprocam, ex iſtis omnibus collectim, & ſimul acceptis concludendum eſt, utrinque adfuiſſe animum ſe obligandi obligatione ſponſalitia, ipſámque juveni, per tot indicia eam ſibi ſponſam deligenti, non alium voluiſſe viciſſim promittere amorem, fidelitatem & obedientiam, dicendo, ſe fore obſequentem, quàm conjugalem, in cujus ſubarrhationem, & conteſtationem cederet, ac veluti vinculum eſſet porrectus & acceptatus annulus.

QUÆRES VIII. An promiſſio ſponſalitia debeat fieri circa determinatam perſonam? ante reſponſionem

Sciendum: Certum eſſe, illum, qui pluribus v. g. tribus ſororibus promiſit unam ex iis ſe ducturum in conjugem, quam promiſſionem etiam acceptârunt, & repromiſerunt, certum inquam eſſe ità promittentem contrahere aliquam obligationem; Ratio eſt; quia omnis vera & acceptata promiſſio inducit obligationem, atqui

qui talis ſupponitur verè promiſiſſe, & non fictitiè, ſimulque promiſſionem fuiſſe acceptatam; ergo taliter promittens obligatur; juxta illud Sapientis Prov. *6. v. 1. fili mi ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermonibus: fac ergo, quod dico, fili mi, & temetipſum libera, quia incidiſti in manum proximi tui.* Ergo capitur, qui promittit, & obligationem contrahit, ſibique vincula injicit: Ergo ſervare debet, ad quod ſe taliter promittens obligavit, nempe, ut ſub disjunctione unam ducat ex illis, quibus ſic ſub disjunctione promiſit, & ad hanc ſuam promiſſionem cogi poteſt; Hæc tamen obligatio non eſt ſponſalitia, neque ex tali promiſſione conſurgunt vera & propriè dicta ſponſalia. Ità docent Sanchez *l. 1. diſp. 26. n. 1.* Dicaſtillo, Sylveſter, Palao, Coninck, Perez, Bonac, Præpoſitus Rebellus, Becanus, Pontius &c. cum quibus ad quæſitum

Reſp. Affirmativè; Ratio eſt, tum quia ſponſalia ſunt via ad matrimonium, & quædam illius inchoatio: ergo ſicut matrimonium debet neceſſariò eſſe cum determinata perſona, ità etiam ſponſalia verè & perfectè contrahi nequeunt, nisi cum una,

eaque

Digitized by Google

eaque certa, & determinata perſona: tum quia ex ſponſalibus veris & perfectis oritur impedimentum publicæ honeſtatis; at verò iſtud impedimentum non oritur ex ſponſalibus incertis, quæ non feruntur in determinatam perſonam, ùt habetur expreſſè *in C. unic. de ſponſal. in 6.* ubi Bonifac. VIII. ſic ait: *ex ſponſalibus conditionatis ante conditionem extantem ſicuti, & incertis, nulla publicæ honeſtatis juſtitia oritur*: Ergo ejusmodi ſponſalia indeterminata & incerta non ſunt propriè dicta & perfecta ſponſalia, ſed potiùs dici debent ſponſalia conditionata, ad eligendam ſcilicet in futurum unam ex illis, quibus ſub disjunctione facta eſt promiſſio, quia nempe promiſit quidem omnibus, non tamen, quod omnes velit ducere, ſed unam ex iſtis: ergo ſub hac conditione contraxit cum ſingulis: ſi te, v. g. ex hoc ternario elegerim, ſicque viciſſim puellæ repromiſerunt ſingulæ ſub hac conditione: ſi me ex aliis elegeris. Ex quo

Colliges primò: quod, ſi is, qui pluribus ſimul promiſit NB. unâ præ aliis eligat, electione iſta purificetur conditio, eâq; poſitâ, habeantur eo ipſo vera & perfecta ſponſalia, conſequenter impedimentum publicæ honeſtatis. Quapropter ſi tribus ſororibus indeter-

terminatè simul promisisti, & ex illis unam elegisti, irritum foret matrimonium, si alteram deinde sororem duceres, juxta Concil. Tridentinum *Sess. 24. de reformat. Matrim. c. 3.* Apposui NB. *unam præ aliis eligat;* quia electio spectat ad promissorem, siquidem in omni promissione alternativa, id est; cum diversæ res sub disjunctione debentur, ad primum promissorem, seu debitorem spectat eligere, juxta Regul. *70. de R. J. in 6. in alternativis electoris* (sive debitoris, ùt aliàs legitur) *est electio, & sufficit alterutrum impleri.* Ex quo consequenter

Colliges secundò: quòd, si is, qui promisit ex pluribus unam ducere, certam aliquam determinatam eligat, illa autem renuat, non obligatur promissor ad alteram ducendam, sed penitus liber permaneat, nisì tamen se obligeverit, quod renuente una velit aliam ducere. Ratio est; quia quantum in se est, paratus est ad promissionem implendam, id est, ad ducendam illam, quæ renuit, unde per ipsum non stat, ne unam illarum ducat, quod facere spopondit, sed stat per illam, quæ recusat, ad quam non pertinet electio, cùm ista spectet ad promissorem; Hic igitur promisso suo satisfacit, dum hanc elegit uxorem

Digitized by Google

rem ducere, quia non promisit, quod vellet eligere singulas, aut una nolente alteram, sed unam ex omnibus, quod fecit, si igitur ista renuat, ipse ad nihil aliud obligatur. Ità Sanchez, Dicastillo, Perez, Bonac, &c.

Idem dicendum est, quando Parens promisit unam ex filiabus dare conjugem, hancque incertam & indeterminatam promissionem alter acceptavit, quia tunc manet electio penes parentem, qui suo promisso satisfacit quamcunque offerendo, etiamsi clauda sit, gibbosa, lusca &c. dummodo cæteroquin corpus habeat, quod aptum sit ad matrimonium, quam si alter recuset, Pater ad nihil aliud obligatur, quia, ùt supra dixi, electio est primi promittentis *L. si in emptione §. si emptio ff. de contrah. empt.* & *l. si ità ff. eodem.* Quod si, priusquam aliquam offerat, omnes præter unam morerentur, tenetur dare superstitem, etiamsi dum promisit, non haberit animum dandi istam, sed aliam; quia aliter nequit implere promissum, nisì tradendo hanc. Ità Sanchez & alii citati. Ex quibus sit resolvendus sequens

CASUS.

Digitized by Google

CASUS.

G*Auterius tribus Metrodori filiabus, nempè, Paulinæ, Luciæ, & Justinæ ipso præsente, sibique gratulante pollicetur, aliquam ex iis se ducturum in conjugem: Virgines promissionem hanc acceptantes, omnes repromittunt. acceptatione hac & repromissione puellarum, flamma in Gauterio ità convaluit, ùt priusquam unam ex prædictis tribus sibi determinatè in sponsam eligeret, carnaliter cognoverit Justinam.* Jam quæstio est, an per talem copulam Gauterius censeatur Justinam præ aliis elegisse? & consequenter sponsalia priùs incerta, & sub disjunctione cum tribus sororibus simul contracta, fuisse reddita certa & determinata cum Justina per copulam supervenientem? Ante resolutionem NB. Jure antiquo ante Concilium Tridentinum per supervenientem copulam sponsalia conditionata transiisse in sponsalia absoluta, imò in ipsum matrimonium juxta *c. ex illis, de condit. appos.* nunc verò jure novo Tridentini, *quod S. 24. c. 1.* irritat matrimonia clandestina, jam non amplius transeunt non solùm in matrimonium, sed neque in sponsalia absoluta, quæ obligent ad contrahen-

Digitized by Google

trahendas nuptias. Ratio disparitatis jurium est; quia ante Concilium Tridentinum Ecclesia, nè præsumeret delictum fornicationis, præsumpsit, istam copulam fieri affectu maritali, & adesse consensum de præsenti; ergo fiebat tunc matrimonium ex præsumptione Ecclesiæ, & in illud transibant sponsalia, nunquam tamen etiam olim Ecclesia agnovisset pro matrimonio, si constitisset post sponsalia copulam fuisse habitam non ex affectu maritali, sed mere fornicario: postquàm igitur Concilium Tridentinum matrimonia clandestina annullavit, sponsalia per clandestinam hanc copulam nequeunt amplius transire in matrimonium; quia accessus iste ad mulierem non potest amplius præsumi affectu maritali, sed est affectus fornicarius; atque adeo, cùm modò in matrimonium non transeant, nequaquam receditur à conditione, sed manent ex hoc capite sponsalia conditionata. Dixi notanter *ex hoc capite*, quia licèt ejusmodi sponsalia conditionata post Concilium Tridentinum per copulam supervenientem non fiant ampliùs absoluta, sive de futuro, sive de præsenti, ex ea ratione, qua olim transibant in matrimonium, nihilominus ta-

tamen etiam post Tridentinum conditionata ejusmodi sponsalia ex alia ratione transire in absoluta de futuró per ipsam habitam carnalem copulam docent Perez *disp. 4. sect. 5. n. 8. & seqq.* Bonc. Conninck, Rebell. Wiestner. His notatis propè à resolutione casûs sumus; hinc resolutivè

Dico: Gauterius per supervenientem copulam præ aliis sororibus sibi elegit Justinam in sponsam; consequenter sponsalia reddita sunt absoluta. Ratio est; quia præsumi non potest Gauterium per istam copulam aliud voluisse, quàm Justinam, ex aliis in individuo sibi in sponsam deligegere, nam eo ipso, quòd plures istæ fæminæ, quibus indeterminatè promisit, sorores sint, ùt ponitur in præsente casu, per copulam cum una earum habitam evadit aliarum affinis, ac consequenter inhabilis ad matrimonium cum alia contrahendum, præterquam cum ea, quam cognovit; ergo hanc verosimile est elegisse. Tum quia sive cognatæ sint istæ fæminæ, ùt hìc ponitur, sive non, præsumi non potest, puellam aliter, quàm sub spe matrimonii concessuram fuisse usum sui corporis, neque videtur Gauterius aliter exegisse, nisi sub dicta spe, & promissione; consequenter censendus

dus est Gauterius, hanc sibi præ aliis elegisse in sponsam, & cum ea celebrâsse sponsalia absoluta.

Sed quid? si ipse Metrodorus prædictarum trium puellarum pater promisisset Gauterio, se illi unam ex his daturum in conjugem; postmodum Gauterius carnaliter cognoscat Justinam, & Metrodorus hoc rescisciat; ad quam obligatur tradendam Gauterio?

Resp. Nullam teneri dare. Non Justinam, cum qua peccavit, quia suo peccato non potuit præjudicare juri optionis, quod Metrodorus pater habuit. Nec etiam tenetur dare Paulinam, aut Luciam, quia Gauterius cum istis ob fornicationem cum earum sorore contraxit impedimentum dirimens, quod Concilium Tridentinum extendit usque ad secundum gradum. Hoc est, si quis peccat cum fæmina (supple copulâ perfectâ) nullam potest ducere ex consanguineis ejusdem usque ad secundum gradum inclusivè, neque per hoc irrogatur injuria Gauterio, quia suo peccato ipsemet se privavit jure suo, adeoque damnum sibi ipsi imputet juxta illam regulam Bonifacii VIII. *L. 86. de Reg. J. in 6. Damnum, quod quis suâ culpâ sentit, sibi debet, non aliis im-*

putare. Hæc de obligatione velim, intelligas Lector; fateor enim conveniens esse, ut illi tradat Justinam, tum ad vitandam illius incontinentiam: tum quia difficulter reperiret alium maritum. Tum quia sic famæ consultum videtur.

Quæres IX. An sponsalia possint celebrari clandestinè? Ante responsionem

Sciendum primò. Concilium Tridentinum *S.24. de reformat. matrim.c. 1.* irritare & annullare matrimonia clandestina; id est, quæ celebrata fuerint sine præsentia Parochi, & testium, his verbis: *Qui aliter, quàm præsente Parocho vel alio sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos decernit.*

Sciendum secundò. Licèt ante & extra Concilium Tridentinum nusquam præcipiatur directè & simpliciter matrimonio præmittenda esse sponsalia; decens tamen & honestum esse, ut præcedant, tum ut res tanti momenti majore solemnitate peragatur, tum ut indissolubilis obligatio matrimonii majore præmeditatione suscipiatur, uti colligitur *ex C. nostrates. 30. q. 5.*

Scien-

Digitized by Google

Sciendum tertiò. Post Tridentinum Concilium plerumque necessarium esse, ut præcedant sponsalia de futuro; Ratio est; quia præcepto Concilii sub gravi peccato præmitti debent matrimonio publicæ denuntiationes, nisi ex justa causa censuerit Ordinarius eas esse omittendas; atqui non solent denuntiationes fieri, nisi propter sponsos de futuro; ergo plerumque ante matrimonium celebrari debent sponsalia de futuro. Dixi *plerumque*, quia potest dari casus, ubi necesse non sit præmittere vel denuntiationes, vel ulla sponsalia v. g. si constitutus in agone ducat Concubinam, ut proles ex ea suscepta legitimetur, fit istud absque sponsalibus. His præscitis ad quæsitum

Resp. Sponsalia sine præsentia Parochi & testium celebrata valida esse, & ex se ordinariè nullum esse peccatum ita clandestinè contrahere. Ita Sanchez *l. 1. disp. 12. & 13.* Dicastillo, Palao, Perez, Coninck, Bonac. Barbosa, Wex. Engl. Wiestner, Becanus, Gobat, Pontius, & plures alii. Sic enim sacra Congregatio Cardinalium, Concilii Tridentini interpretum sæpius declaravit, sacrum Concilium, dum matrimonia clandestina annullavit, nihil immu-

tâſſe vel ſtatuiſſe de ſponſalibus clandeſtinis, ùt videre eſt apud Rebellum *p. 2. ad finem L. 4. Sect. 3. n. 4. 9.* ubi dicit: *Decretum hoc, quo ſtatuitur, ut matrimonii contractus fiant ſolemniter coram Parocho & teſtibus, habet duntaxat locum in matrimonio per verba de præſenti, non autem cùm ſponſalia per verba de futuro contrahuntur. & n. 56. clandeſtina matrimonia hìc ſolùm prohibentur, non autem illæ promiſſiones, quæ matrimonia præcedere ſolent, quæ factæ ſervandæ ſunt, ſicut ante Concilium.* Ratio hujus declarationis eſt, quia decretum Concilii Tridentini *l. c.* eſt odioſum, & correctorium juris antiqui, dum irritat & annullat matrimonia clandeſtina: ergo non debet extendi ad ſponſalia; nam quæ expreſsè non revocantur, cenſentur conſiſtere, quando conſtitutio eſt correctoria, ſeu revocatoria. *L. Præcipimus. §. fin. C. de appellat.*

Ex quibus ſic argumentor: Sponſalia clandeſtina non prohibentur jure naturali, ùt per ſe patet; nec poſitivo, quia *C. fin. de clandeſt. deſponſat.* de matrimonio loquitur, non de ſponſalibus, ipsúmque Tridentinum, dum clandeſtina conjugia annullavit ex S. Congregationis interpretatione de ſponſalibus non fuit locutum; ergo valida & licita ſunt ſponſalia de futuro ſine præ-
ſentia

sentia Parochi & testium celebrata; consequenter ille, qui ita clandestinè contrahit, regulariter & per se nullum peccatum committit, utpote nullam legem transgrediens, in quo peccati ratio consistit.

Dixi *per se, & regulariter, sive ordinariè*; quia posset alicubi introduci hæc consuetudo obligans sub peccato, ut non nisi in præsentia Parochi & testium celebrentur sponsalia, quo casu utique peccaret, qui aliter celebraret: tum quia etsi per se illicita non sint clandestina sponsalia, sunt tamen dissuadenda, ùt monent Conninck, Perez, cùm sæpè fiant sine debita circumspectione, & prudentia, atque ideo ea contraxisse sponsos mox valdè pœniteat: tum quia per hoc consulitur ad futuram probationem, si fortè pars alterutra sponsalia negare vellet, posset enim per testes tunc præsentes convinci.

An verò consultum sit Parochum interesse, generaliter dici non potest, sed attendendum est ad loci consuetudinem, & statuta Diœcesana: id iterum docet experientia vocari aliquando Parochos ad sponsalia honestarum, ac nobiliarum familiarum, at plebejarum raròm. Imò censet P. Engl, Parochum non facilè debere interesse, nè in

ipsius præseutia partes non tantùm sponsalia, sed ipsum matrimonium contrahant cum aliorum præjudicio. Hinc est, cur adeo solicitè moneant Ritualia, ut hac in re Parochi cautè incedant. Poterit enim, sed non nisi vocatus, illis interesse, verùm non aliter, quàm ad gestorum probationem ùt testis, vel pro dando consilio, ùt privatus, ideoque sine superpelliceo & stola, ac sine ullis particularibus Ecclesiasticis ceremoniis; nec sponsos ullo modo per verba de præsenti conjungat, dissertè protestando, hunc actum sponsalia non matrimonium esse. Ex quibus sit resolvendus sequens

CASUS.

Polybius diu persuaderi non potest, ut ducturus uxorem Eleonoram, quam longo intervallo spe non dubia lactavit, priùs contrahat sponsalia de futuro; demum in hoc consentit sub ista conditione, ut ea fiant sine Parocho & testibus: & factum est ita, fueruntque sponsalia Polybii cum Eleonora prorsus clandestine celebrata. Quòd hæc sponsalia valida sint, patet ex superioribus; quòd etiam licita ex eisdem liquet, hôc solô exceptô, ùt supra dictum est, nisi contra consuetudinem Diœcesis ita contracta fuissent. Ast his resolutis, ex ipso casu resolvendum venit,

nit, an clandeſtina ſponſalia obligent ſub gravi peccato, ùt publica & ſolemnia? & reſolutivè

Dico: Datur eadem obligatio ex ſponſalibus clandeſtinis, quæ datur ex ſolemnibus ac publicis. Ratio eſt; quia Concilium Tridentinum irritando matrimonia clandeſtina non eo ipſo irritavit ſponſalia clandeſtina, quæ ante illud Concilium erant valida: Ergo eodem modo obligant ſponſalia clandeſtina, ſicut ſolemnia & publica. Non ego dico, ſed F. Sylvius in Supplement. S. Thomæ *q. 43. art. 1.* ubi ait: *An clandeſtinè contrahantur ſponſalia, aut publicè, nihil refert ad valorem, Synodus enim [Tridentina de illis nihil decrevit. Non eſt autem recedendum à jure veteri, niſi quatenus fuerit expreſſum in novo.* Capis hæc? ergo capis, quæ dico. Verùm, ut ampliùs capias, ſequentes Adverſariorum contra clandeſtina ſponſalia cape oppoſitiones.

Dices primò: Quoties annullatur matrimonium, toties annullantur etiam ſponſalia, ùt patet *ex L. Oratio. ff de ſponſal.* ubi dicitur: *Oratio Imperatorum Antonini & Commodi, quæ quaſdam nuptias in perſonam ſenatorum inhibuit, de ſponſalibus nihil locuta eſt; rectè tamen dicitur, etiam ſponſalia in his caſibus ipſo jure nullius eſſe momenti, ut ſuppleatur, quod orationi deeſt. Item L.*

 60.

ſalia clandeſtina validè, & licitè celebrari poſſe, hoc eſſe duntaxat ita intelligendũ, valere ſponſalia clandeſtina, quibus promittitur matrimoniũ publicè futurum, ſeu coram Parocho & teſtibus celebrandum, non verò quibus promitteretur matrimonium clandeſtinum, tunc enim promiſſionis objectum foret illicitum, & invalidum, conſequenter neque promiſſio valeret.

Dices ſecundò: inhabilis ad matrimonium cenſetur etiam inhabilis ad ſponſalia; ſed poſt Tridentinum in locis, ubi id publicatum eſt, homines ſunt inhabiles ad matrimonium clandeſtinum: ergo ſunt inhabiles etiam ad ſponſalia clandeſtina: tum quia pœna, quæ imponitur matrimonio clandeſtino, cenſetur etiam imponi ſponſalibus clandeſtinis: ergo inhabilitas impoſita uni contractui clandeſtino, imponitur etiam alteri.

Reſp. diſtinquendo maj. Inhabilis ſimpliciter & abſolutè ad omne quodcunque matrimonium, eſt etiam inhabilis ad ſponſalia *Conc.* qui tantùm ad aliquod eſt inhabilis, *nego.* Poſt Tridentinum homines non redduntur inhabiles ad omne matrimonium, ſed tantùm ad clandeſtinum: ergo redduntur inhabiles ſolùm ad ea ſponſalia, per quæ promittitur matrimonium clandeſtinum,

num, non verò ad clandestina sponsalia, per quæ spondent contrahere matrimonium eô pactô, quô jubet Ecclesia; nam hæc sponsalia sunt promissio rei licitæ: atque ita intelligendæ sunt *L. Oratio.* & *L. si Tutor.* supra citatæ, quia ibi prohibitum fuit omne matrimonium & omni modo, hinc etiam omnis promissio illius censetur] esse prohibita.

Ad secundum pariter Resp. distinquendo: pœna imposita matrimonio clandestino imponitur etiam clandestinis sponsalibus, si clandestinitas cadat supra futurum matrimonium, *transeat*: si cadat præcisè supra sponsalia, ità ut hæ sint clandestina promissio futuri publici matrimonii. *nego.*

Dixi, *transeat*; quia non omnis pœna, quæ imponitur contrahentibus matrimonium, etiam afficit contrahentes sola sponsalia; nam *Clement. 1. de consang. & affinit.* excommunicantur celebrantes matrimonium cum consanguinea, hanc tamen censuram non incurrunt, qui sola sponsalia de futuro celebrant, eo quòd in odiosis nomine matrimonii non veniant sponsalia. Ità Barbosa *n. 21. & 22. in cit. Clemente.*

Dices tertiò: Prohibito fine, censentur etiam prohibita esse media, seu omne id, per quòd pervenitur ad illum finem: cùm

ergo

Digitized by Google

ergo prohibita ſint etiam ſub irritatione matrimonia clandeſtina, & ad ea tanquam ad finem diſponant ſponſalia inſtar viæ, ac medii, erunt etiam ſponſalia clandeſtina prohibita.

Reſp. negando conſequentiam; quia ſponſalia clandeſtina ex ſe non ſunt via & medium ad matrimoniũ clandeſtinũ & nuptias illicitas, ſed ad matrimonium publicè & ſolemniter celebrandum, ſeu ad nuptias licitas. Aſt *Inſtabis*. Ex ſponſalibus clandeſtnis eadem oriũtur incomoda, quæ ex clandeſtino matrimonio: ergo prohibito clandeſtino matrimonio, prohibentur etiam ſponſalia clandeſtina.

Reſp. negando abſolutè antecedens: Nam ideo Eccleſia irritavit matrimonia clandeſtina, quia voluit præcavere ea delicta, quæ fiebant à contrahentibus ſecundò publicum matrimonium, eóque utentibus, relicta priore uxore, cum qua clandeſtinè contraxerant, atque ita perſeverabant cum ſecunda in perpetuo adulterio: hoc malum in ſponſalibus clandeſtinis non evenit, ſi enim poſt illa cum una clandeſtinè celebrata, deinde cum alia contrahat publicè matrimonium, validum hoc eſt, & ex illius uſu non conſequuntur prædicta crimina.

Quæres X. An minor ſeptenniô poſſit contrahere ſponſalia, ſi præcocitas ingenii ante-

antevertat annos, & malitia, id eſt: generandi potentia ætatem ſuppleat? Ante Reſponſionem

Sciendum; juxta argument. *c. 23. de ſponſal.* omnes illos & ſolos poſſe contrahere ſponſalia, qui non ſpeciatim vel à natura, vel à lege poſitiva prohibentur. Duabus igitur conditionibus affectam eſſe oportet perſonam ſponſalia contracturam: Prima eſt: perfectus uſus rationis, id eſt, tantus, qui ſufficit ad contrahendam culpam mortalem; vi cujus conditionis in ſpecie â natura inhabiles ſunt ad contrahenda ſponſalia, quotquot ſunt incapaces rationis, & ſufficientis deliberationis, ac libertatis, videlicet infantes, amentes, plenè ebrii &c. Altera conditio eſt, ut perſona volens contrahere ſponſalia nullô laboret impedimentô, vel dirimente, vel etiam impediente; quia nemo poteſt ſe obligare ad contrahendum matrimonium, quod licitè contrahere non poteſt juxta *C. in malis. 22. q. 4. Cùm impia ſit promiſſio, quæ ſcelere adimpleatur.* Unde vi hujus conditionis, ut alia prætercam, ad ſponſalia à natura inhabiles ſunt perpetuò impotentes ad uſum matrimonii, & probabiliùs etiam illi, qui ſimul laborant his tribus defectibus, ut ſint cæci, ſurdi, & muti, quia moraliter vix videtur poſſibile, ut his

his defectibus gravatus intelligat requisita ad matrimonium, & obligationes annexas. Verùm de his & aliis jam suo loco. Hic loci sola examinanda est inhabilitas, quæ inducitur à Jure Canonico positivè prohibente, nè quis sponsalia contrahat ante ætatis annum septimum expletum; antequam illa invalidè contrahuntur. Ita definiunt Alexander III. *in C. litteras. 4. & in C. accessit. 5. de despons. impub. lib. 4. tit. 2.* Innocentius III. *in C. ad dissolvendum. 13. eodem tit. & in C. ex parte 14. de restit. Spoliat. lib. 2. tit. 13.* An autem hæc in tanto rigore accipienda sint, mox patebit ex responsione ad quæsitum, ad quod

Resp. Valida esse sponsalia etiam ante expletum septennium, quando ante illius expletionem in contrahentibus est plenus usus rationis, atque ita malitia ætatem suppleat, quocunque tempore ante septennium hoc fiat. Ita Coverruvi. *in L. 4. Decret. p. 1. c. 2. n. 1.* Gonsal. *in C. 5. de sponsal. impub. n. 4.* Wiestner. Wex. Sanchez, Laym. Dicastillo, Illsung, Bassæus, Perez, Conninck. Pontius, Becanus, & Engl. *de desponsat. impub. n. 2. &c.*

Ratio prima est; quia potest in matrimonio malitia supplere ætatem, ut illud contrahi possit validè ante tempus à jure aliàs præstitutum: ergo hoc fieri potest etiam

tiam in ſponſalibus: cùm à matrimonio ad ſponſalia legitimum ducatur argumentum. *arg. L. 16. ff. de ſponſal.* Nam eſto omnino non conveniant ſponſalibus, quæ circa matrimonium ſtatuta ſunt, ſiquidem iſtud eſt inſolubile, econtra facili de cauſa ſolvi poſſunt ſponſalia: iſta poſſunt contrahi clandeſtinè, non item matrimonium &c. nihilominus, quando utrobique eſt eadem ratio aliquid ſtatuendi, præſumi non poteſt, quòd jus ſic circa unum, circa alterum verò aliter ſtatuerit, quia ubi ratio eadem eſt, ibi eſſe debet eadem juris diſpoſitio, ùt ait Barboſa *axiom. 197. n. 3.* & deſumitur *ex L. illud. ff. ad leg. Aquil.* atquí nulla supereſt ratio, cur aliter diſcurrendum ſit in ſponſalibus, quam in matrimonio, nam ideo in matrimonio malitia ſupplet ætatem, quia potentia generandi, quam jus requirit ad matrimonium, ſolet aliquando adeſſe ante ætatem à jure præſcriptam, videlicet pro maſculis quatuordecim, pro fæminis duodecim annos: ſed etiam uſus rationis, quem Jus requirit ad ſponſalia, ſolet aliquando anticipare ætatem à jure præſcriptam: ergo in ſponſalibus quoque malitia poteſt ſupplere ætatem.

Ratio ſecunda deſumitur ex deciſione Eugenii Papæ *in C. juvenis. de ſponſal.* ubi declara-

declaratur nullum matrimonium contractum â juvene cum consobrina Puellæ, quam is antecedenter necdum septennem sibi desponsaverat, atque sic decidendi rationem allegat Pontifex impedimentum publicæ honestatis: ergo supponit sponsalia priùs cum puella infra septennium contracta fuisse valida, & hoc, quia in ista puella videbatur supplere malitia ætatem, & adesse sufficiens usus rationis, ùt posset deliberatè in sponsalia consentire, nam ex sponsalibus ob defectum consensûs invalidis nullum oritur impedimentum justitiæ publicæ honestatis; efficax igitur *ex cit.* C. deducitur argumentum, ex quo probatur, posse ætatem in sponsalibus præmaturo judicii & rationis usu suppleri; quia si invalida forent sponsalia contracta ante septennium cum pleno usu rationis, frustra sanè mandâsset Pontifex sequens cùm consobrina matrimonium rescindi: valida ergo fuerunt, eo ipso, quod rescindi istud debuerit.

Ratio tertia, quia stando in jure naturæ potest minor septem annis contrahere sponsalia, modò habeat sufficientem usum rationis; ergo id dicendum de jure positivo; cùm hoc in passu nullibi â jure na-

turali recesserit. Imò *L. 14. ff. de sponsal.* dicitur ætatem pro sponsalibus non ità esse definitam, sicut in matrimonio. Item *eodem textu*, dicitur â primordio ætatis sponsalia effici posse, si modò contrahentes intelligant, quid agant. Nec adversatur, quod textus *d. l. 14.* subjungat hæc verba: *si non sint minores, quàm septem annis.* enim verò hæc ultima verba recipiunt hunc sensum: si non sint minores illi, qui non habent sufficientem usum rationis. Lex enim hìc supponit, ante septennium non adesse sufficientem usum rationis, adeoque ùt paucis dicam, textus sic debet intelligi: *modò id fieri ab utraque persona intelligatur*, quod regulariter contingit, si non sint minores septenniô. Sanè si ex isto textu evincere velis septennium requiri præcisè ad sponsalia, fatearis necesse est, intra paucas lineolas Juris Consultus sibi contradixisse censeatur, quod absurdum foret. Wex. *tr. de spons. p. 1. §. 3. n. 18.*

Dices primò: In Jure Canonico expressè declarantur nulla sponsalia celebrata ante septennium, uti definierunt Alexander III. & Innocentius III. *l. cit. supra.* ergo &c.

Respond. *distinquendo antecedens*: declarantur

rantur nulla ante ſeptennium, ſuppoſito, quod ſufficiens uſus rationis non adſit, *Conc.* ſi adſit, *nego.* nam præcitatum C. *juvenis de ſponſalibus,* manifeſtè militat pro data reſponſione, non verò pro adverſariis, ut ad oculum patet legenti Gloſſam: Unde capitula, in quibus dicitur, quod ante ſeptennium non valeant ſponſalia, fundantur in præſumptione, quod ante illud tempus nondum adſit ſufficiens uſus rationis; leges autem in præſumptione fundatæ non obligant, ſi præſumptio ſit falſa. Ne igitur textus juris ſibi contradicant, dico, præſcribi quidem â jure ſeptennium expletum *ordinariè*, quia ante iſtam ætatem nondum præſumitur adeſſe ſufficiens uſus rationis, non tamen præſcribi hoc ità *univerſaliter*, ut in nullo caſu ante ſeptimum annum celebrare ſponſalia liceat, quando manifeſtum eſt, vel oſtendi poteſt contracturos gaudere pleno uſu rationis.

Dices ſecundò: Jura de illis caſibus conſtituuntur, qui frequenter accidunt. *L. 3. 4. 5. 6. & 10. ff. de LL.* ergò cùm rariſſimè accidat, quód ante ſeptennium ſufficiens rationis uſus ad ſponſalia pangenda adſit, â regula generali non recedendum erit.

Reſp. Hoc argumentum ruere ab expe-

Digitized by Google

rientia, quâ videmus non raròcontingere, ùt ante ſeptennium multi ſatis intelligant, quis ſit matrimonii finis. Deinde tranſeat raròcontingere, utique tamen opportet ſcire, quid juris etiam in caſibus raròcontingentibus.

Dices tertiò: Ubi adeſt præſumptio Juris, & de jure, non admittitur probatio in contrarium. Menoch. *l. 1. q. 3. n. 17. & 20. de præſumpt.* ſed in minore ſeptenniô adeſt præſumptio juris, & de jure, ergo non admittitur probatio in contrarium, puta, adeſſe ſufficientem uſum rationis. *minor oſtenditur.* tunc adeſt præſumptio juris, & de jure, ſi jus aliquid præſumit, & ſuper præſumpto ſtatuit, diſponitque. Zoës. *ff. de probat. & præſumpt. n. 12.* ſed Jus Canonicum præſumit in minore ſeptenniô non eſſe ſufficientem uſum rationis ad contrahenda ſponſalia, & deſuper ſtatuit, ùt patet ſuprà ex dictis: ergo adeſt præſumptio juris & de jure;

Reſp. illam regulam, quòd præſumptio juris, & de jure, non admittat probationem in contrarium, non procedere univerſaliter, ſed limitationem recipere in caſu, quo contrarium notorium eſt. Menoch. *l. 1. de præſumpt. quæſt. 60. n. 18. eodem tit.*

ſic

ſic jure antiquo dabatur etiam præſumptio juris, & de jure, quòd ſponſalia de futuro tranſierint in matrimonium per carnalem copulam cum ſponſa ſubſecutam, *c. 30. de ſponſal.* & tamen ſi conſtiterit, quod copula non maritali affectu, ſed tantùm fornicariô fuerit habita, non valebat matrimonium, & præſumptio debuit cedere veritati; ergo etiam ſi conſtet, notoriúmque ſit, adeſſe in minore ſeptenniô ſufficientem uſum rationis, præſumptio locum non habebit.

Dices quartò: tempus quod requiritur ad teſtamenti factionem anteverti non poteſt procacitate ingenii. *L. 5. qui teſtam. facere poſſunt;* ergo neque tempus, quod requiritur ad contrahenda ſponſalia.

Reſp. Conc. antecedens, & nego conſequentiam; diſparitas eſt, quia in teſtamenti factione quatuordecim anni pro forma requiruntur, forma autem per æquipollens non impletur. *L. 3. §. fin. ff. de jurejur.* In ſponſalibus autem ſeptem anni deſiderantur, quia jura præſumunt, priùs non adeſſe ſufficientem uſum rationis; quæ præſumptio, ſi non verificetur, neque lex habebit locum. Nec præterea fruſtra, aut impertinenter ſeptennii tempus conſtitutum eſt; quia ſaltem

ſervit iſtud ſtatutum in dubio, an contrahentes habeant uſum rationis; tunc enim judicandum eſt ſecundùm juris diſpoſitionem, ùt nempe præſumatur, ſi ſeptennium necdum expleverunt, uſum rationis ſufficientem nondum adeſſe. Dicaſtillo, Perez &c. Ex quibus ſit reſolvendus ſequens

CASUS.

P*Erillus ſextum ætatis annum ante quatuor menſes egreſſus, ſed præcocis ingenii puer, ſponſalia contrahit cum Sella ipſa mane illius diei, quo circa veſperam completura erat ſeptennium.* Tota quæſtio hìc agitatur circa Sellam, de qua non conſtat adeſſe ſufficientem uſum rationis, malitiâ ætatem ſupplente, an nimirum ſufficiat ad ſponſalia contrahenda, ultimam ſeptennii diem eſſe inchoatam, etſi ea completa non ſit? & reſolutivè

Dico: Sufficit ultima ſeptennii dies inchoata ad contrahenda ſponſalia. Ratio eſt; quia non minùs favorabile eſt matrimoninm, quàm teſtamentum: Sed ad teſtamentum, ad quod condendum in maribus requiritur annus decimus quartus completus

pletus

Digitized by Google

pletus, in fœminis duodecimus, sufficit ultimam diem esse inchoatam, ùt statuitur *L. qua ætate ff. qui testam. fac. poss.* Ergo idem sufficit in sponsalibus. Et ita hìc locum habet illa regula: quod parùm distat, nihil distare videtur, teste Aristotele *2. phys.* & â Juris-Consultis *parum* & *nihil* æquiparantur in jure.

Dices: quando â jure designatur aliquod tempus, debet id etiam ex præscripto juris ità physicè compleri, ut neque dies unica deficiat, cujus exemplum habemus *in C. ex publico de Convers. conjugat.* ubi conceditur bimestre ad deliberationem de ingressu religionis, & in professione religionis, ad quam Concilium Tridentinum *S. 25. c. 15. de regular.* exigit decimum sextum annum completum ad momentum, ità ut ultima quoque dies completa esse debeat; ergo etiam in sponsalibus septennium debet esse completum.

Resp. nego antecedens: Quia imprimis dictô capitulô non probatur, quod tempus septennii ad momentum usque debeat esse completum, nam tempus bimestre, quod ibi conceditur ad deliberandum de ingressu religionis, est arbitrium, ità ut â judice possit restringi, seu abbreviari, vel pro-

 rogari

rogari ex justa causa, ùt docet Glossa, *in C. cu. V. infra duorum.* cùm ergo nec ibi tempus bimestre metaphysicè debeat esse completum, ex eo loco nihil probatur pro complendo tam scrupulosè septennio.

Ad locum Concilii Tridentini assignatur disparitas; ut professio valida sit, petit Concilium decimum sextum ætatis annum completum, & quidem usque ad momentum, idque decernit in favorem minoris ætatis; uti in simili statuitur de ætate minore in Jure Civili *L. 3. §. minorem ff. de minoribus.* Ætas verò in nostra materia assignatur in favorem matrimonii, præterea contractus sponsalitius est multò inferior statu religioso: igitur mirum non est, quod pro religione strictiùs requiratur terminus præscriptus. Denique statuit hoc Concilium Tridentinum etiam in favorem ipsius religionis, ut ætas strictè habeatur completa, & hac ratione fiat exactius perfecta deliberatio, & judicium religiosi. Ex quibus omnibus patet & Perillum, & Sellam habiles esse ad contrahenda sponsalia.

QUÆRES XI. An Filius vel Filia possint licitè contrahere sponsalia Parentibus non consultis, sed insciis? Ante responsionem

Scien-

Sciendum; Jure novo post Concilium Tridentinum sponsalia & matrimonia â liberis contracta insciis Parentibus, imò & invitis, valida esse. Constat hoc ex Tridentino, quod, etsi Oratores Regis Galliarum fortiter institerint, teste Julio Caponoto *3. disp. forens. disert. 160. n. 33.* ut irrita declararentur matrimonia contracta â filiis absque Parentum consensu, post variorum sententias ultrò, citróque multùm agitatas, & maturè expensas, rejecit nihilominùs hoc postulatum, & decrevit contrarium, ut legi potest in historia Concilii Tridentini. Can. Pallavicini *L. 22. c. 1. n. 16.* & *L. 23. c. 5. n. 17.* & in ipso Concilio Tridentino *S. 24. c. 1. de reformat. matrim.* ubi anathemate damnat *illos, qui falsò affirmant, matrimonia â filiisfamilias sine Parentum consensu contracta irrita esse, & Parentes ea rata, vel irrita facere posse.* Cujus ulterior

Ratio est, quia quoad statum vitæ eligendum, quivis est sui juris, nec pendet ab arbitrio alterius, idque maximè locum habet in statu matrimonii, quod gravia onera annexa habet, estque servitus quædam perpetua, & indissolubilis, â qua â natura liberi sumus: ergo non debet illius electio pendere â voluntate aliorum, quàm

eorum, qui ſtatum hunc liberè ſuſcipiunt. Hôc præſcitô ad quæſitum

Reſp. Filium vel Filiam, ſeu liberos aliquando etiam licitè contrahere matrimonium Parentibus non conſultis, ſed inſciis, quando adeſt cauſa juſta occultandi, quia v. g. prævident Parentes injuſtè, & ſine rationabili cauſa impedituros, aut quando hi nolunt liberos jam adultos, & in periculo incontinentiæ conſtitutos in matrimoniô honeſto collocare, conſequenter illos variis exponunt peccatis non advertentes cum Apoſtolo: meliùs eſſe nubere, quàm uri; vel quando uxorem obtrudunt ægram, imprudentem, rixoſam, aut ſi Pater ſenex, & avarus conjugem offerat filio vetulam, & deformem, ſed opulentam, cùm filius præoptet juvenem & venuſtam, etſi minùs divitem, ex quibus plerumque infortunata matrimonia conſequuntur inter conjuges, quorum animi vix poſſunt eſſe conjuncti, & mutuo amore inter ſeſe obſtricti, *quod enim quis non eligit, nec optat, profectò non diligit. C. præſens. 20. q. 3.* & ùt ait S. Leo *epiſt. 85. aliàs 87. in Can. Principatûs. 25. 1. q. 1. difficile eſt, ut bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio.* Quòd ſi talis cauſa non adſit, dico cum Sanchez. *lib. 4. diſp. 23. n. 9.*

Dica.

Digitized by Google

Dicaſtillo, Perez, Tambur, &c. Filios omnino teneri conſilium ſuorum parentum circa matrimonia petere, ac proinde inita Parentibus inſciis eſſe illicita, quamvis non obligentur datum conſilium ſequi, cùm poſſint licitè iis invitis, ſed conſultis tamen, inire matrimonium, quod volunt.

Ratio primæ partis eſt, quia ſcriptura *Eccl. 7.* curam imponit Parentibus, ùt nuptui tradant filios, & filias, & quidem debitè: *trade filiam .... & homini ſenſato da illam.* Tum quia in re tanti momenti, & quæ Parentes quoque ratione familiæ non parùm concernit, omnino decens eſt, ut filii eos conſulant; quod ſi omittant, agunt absque dubio contra reverentiam vi quarti præcepti Parentibus debitam, adeoque illicitè contrahunt. An verò hæc obligatio petendi conſilium ſit ſub mortali, videtur mihi cum Tambur. *l. 5. in Decal. c. 5.* §. *3. n. 6.* & Dicaſtillo, non petentes â Parentibus conſilium poſſe quidem aliquando peccare mortaliter, ſi eo poſthabito & non petito, periculum ſit ineundi matrimonium indignum genere & familia, unde timeri poſſent graves diſſenſiones inter cognatos, & affines contrahentium, vel ſi inirent matrimonium, cujus onera præ nimia

nimia egeſtate ſuſtinere non poſſent: in his & ſimilibus caſibus, fortè peccabunt graviter non tam ex eo, quod contrahant Parentibus inconſultis, ſed quia dum ſpreto prudentiorum conſilio, temerè matrimonium contrahunt, ſe tali periculo exponunt: hæc verò ſi adſint, cùm citatis Authoribus non perſpicio, cur dicantur peccare mortaliter, qui nuptias, aut ſponſalia celebraturi Parentes de his non conſulunt; nam poſſunt utique conſulere virum alium, fortè Parentibus prudentiorem, ut adeo paterno conſilio non indigeant.

Ratio alterius partis, videlicet, quod ſequi non teneantur datum â Parentibus conſilium, ſed poſſint licitè, ſi illi nolunt conſentire, ipſis invitis ſponſalia, aut nuptias contrahere, eſt; quia filii ſunt ſui juris in contrahendo matrimonio æque, ac in deligenda religione: Ergo dum utuntur ſuo jure, impii & irreverentes in Parentes cenſeri non debent. Ex quibus autem nullô modô conſequitur, fruſtra peti â Parentibus conſilium, ſi non eſt obligatio illud ſequendi; nam plurimùm etiamnum prodeſt hoc agere, cùm fortè poſſint â Parentibus aliqua aperiri, ob quæ filio licitum ſit diſſolvere contracta ſponſalia,

ſalia, vel ut, ſi is adſtrictus necdum ſit, mutet ſuam voluntatem.

Cæterùm, quando dicitur non eſſe peccatum absque Parentum conſenſu inire ſponſalia, aut contrahere matrimonium, ſemper intelligendum eſt, quando ex iſtis non timetur, fore, ut gravia mala, ſcandala, & incommoda ſequantur; ſic enim erunt illicita, non ob defectum conſensûs parentum, ſed quia peccaret mortaliter contra charitatem, qui iſta prævidens, nihilominùs contraheret. Ex quibus ſit reſolvendus ſequens

CASUS.

Camillus ſponſalia contraxit cum Bertha, paris quidem conditionis, ſed imparis fortunæ: fecit verò hoc utriusque Parentibus inſciis, atque ideo non conſultis, quòd ſciret non daturos conſenſum, ſed potiùs ad iracundiam concitandos. Quæritur, an ſponſalia Camilli cum Bertha ſint valida? & reſolutivè

Dico: Affirmativè; quia ſi forent invalida, maximè ex eo capite, quòd timeatur Parentum offenſa, aut Pater prævideatur ad iracundiam concitandus, ùt exprimitur

tur in casu: atqui ex hoc capite non possunt dici invalida, quia sæpè ista minimè est diuturna, sed statim cessatura: tum quia, experimur non rarò, quando deferbuit primus Parentum, vel agnatorum impetus, paulò pòst minas omnes in nihilum recidere, & amicorum hortationibus facilè componi animos, ut actis acquiescant, omnique sedata tempestate contentissimos deinceps esse, secutô filiorum matrimoniô; tum quia tunc invalida, & nulla sunt sponsalia, quando timentur ex futuris nuptiis graves rixæ inter Parentes contrahentes, magnáque & diudurna horum offensa, fatalia odia, dissensiones, gravia scandala &c. ùt docent Sanchez, Gobat, Less. Wex. quod sic probant; quia virtus justitiæ obligare nequit ad actum, qui sine peccato impleri non potest: sed contrahere matrimonium in mox dictis circumstantiis, est manifestè peccatum mortale, cùm notabiliter lædatur charitas proximi, dissolvatur amicitia cognatorum, & agatur contra pietatem parentibus debitam: ergo promissio talium nuptiarum non subsistit, sicut nulla est promissio adulterii, vel homicidii &c. quia sicut ad impossibile, ità ad inhonestum nemo obligari potest.

C. quan-

C. quanto de jurejur. atque ideo poteſt, ac debet magiſtratus Eccleſiaſticus meditatum matrimonium impedire, utpote cujus officium eſt cavere, ne talia matrimonia ineantur, ex quibus ſcandala & infelices exitus ſequi ſolent. Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 14. Engl. man. Paroch. p. 3. c. 5. §. 3. n. 11.* Atqui præfata mala in caſu præfato neutiquam exprimuntur, & fortè rationabiliter timeri non poterant, cùm tota iracundiæ cauſa ibi dicatur eſſe, quia ſponſa eſt imparis fortunæ, quem defectum utique compenſare potuit æqualitate nobilitatis & conditionis, quæ â nobilibus magìs attendi ſolet, qui mercatores nolunt agere, & ſoli lucro inhiare, quique, quod prudentes faciunt, pro nuptiali thalamo ſponſam quærunt, non verò pecunias moti monitione Martialis *L. 8.* ad Priſcam

> Uxorem, quare locupletem ducere nolim,
> Quæritis? Uxori nubere nolo meæ.

QUÆRES XII. An ſinè juſta cauſa reſiliens â ſponſalibus, compelli poſſit â judice, ut ſtet promiſſis? Ante reſponſionem

Scien-

Sciendum primò. Sponſalia ſive juramentô firmata ſint, ſive non, etiam clam, & ſine teſtibus contracta, ſub culpa lethali obligare ad matrimonium contrahendum, nisì rationabilis cauſa ſuperveniens ab hoc excuſet, de quibus paulò pòſt. Ratio autem principalis eſt, quia omnis contractus onerosus & reciprocus, quando verſatur in materia gravi, & quæ ſufficiat ad peccatum mortale, obligat ſub mortali; atqui promiſſio mutua de futuro matrimonio, ſive ſponſalia, ſunt talis contractus reciprocus, & oneroſus, mutuam obligationem inducens, *facio, ut facias* &c. & materia in qua verſantur, eſt gravis, cùm alteri inferatur magna injuria, ſi nòn obſervetur: Ergo ſponſalia inducunt obligationem ſub mortali, & ſine juſta cauſa reſiliens peccat lethaliter; nec poteſt NB. â Confeſſario abſolvi, quamdiu perſiſtit in propoſito non ſervandi ſuum promiſſum. Nec obſtat *L. 1. cod. de ſponſal.* ubi jam deſponſatæ licentia datur alii nubendi; non inquam obſtat, dicta enim lex procedit de jure civili, quæ per SS. Canones correcta eſt; & aliunde in materia Sponſalium, utpote ſpirituali ſtandum eſt juri Canonico.

Putant quidem pauci ex Canoniſtis ſpon-
ſalia

ſalia tunc ſolùm obligare ſub culpa gravi, quando acceſſit juramentum, ob *c. ex litteris 2. & c. præterea de ſponſalibus.* ſed dico cum Pirh. *n. 18. de ſponſal.* Etſi in utroque loco mentio fiat juramenti, hujus tamen Pontificem rationem non habere, ſed velle, ùt ſponſi ſtent ſuis promiſſis, non propter factum juramentum, ſed propter injuſtitiam, quæ committitur, dum matrimonium promiſſum non adimpletur, ùt apertiſſimè conſtare poteſt *ex c. præterea hi. de ſponſalibus.* ubi Pontifex loquens de duobus, qui mutua promiſſione contraxerunt ſponſalia, & poſtea mutârunt intentum, nolebántque adimplere promiſſum, ſic ait: *hi, qui de matrimonio contrahendo purè, & ſine omni conditione fidem dederunt commonendi ſunt, & omnibus modis inducendi, ut præſtitam fidem obſervent.* Quod ſanè non alia de cauſa Pontifex præcipit, quàm quia ad fidem ſervandam ſub gravi peccato tenentur, idque incurrent, ſi non obſervaverint; vides autem in dicto capitulo nullam mentionem fieri ullius juramenti: ergo, ne alios Canones allegem ab Authoribus adduci ſolitos, ex jure ſufficienter conſtat ſponſalia etiam non jurata ſub gravi peccato obligare.

Sciendum ſecundò; obligationem implendi

K ſpon-

Digitized by Google

ſponſalia ex natura ſua incipere quidem à die, quô ſunt contracta, in praxi tamen regulariter excuſari, qui implectionem differt, donec altera pars exigat, quemadmodum fieri ſolet etiam in aliis debitis, usque dum creditor ſolutionem petat, cùm enim poſſet promiſſionis impletionem urgere, & non urget, cenſetur tacitè in dilationem conſentire, dummodo tamen iſtud non fiat ex nimia verecundia, metu reverentiali, vel ignorantia debiti, aliave ſimili cauſa, quod ſæpe contingit in ſponſalibus ex parte fœminarum, quæ licèt maximè cupiant ſponſalia perfici, petere tamen non audent, vel ob naturalem pudorem, vel ob timorem ſponſorum, ne tædio affecti penitùs deſiſtant; nam ſic non minùs obligaberis implere ſponſalia, quàm ſi pars altera peteret, ſi alia cauſa excuſans non adſit, & habeatur implendi opportunitas. Accedit pro dictorum confirmatione juſtiſſimum monitum S. Congregationis Cardinalium ad Concilium Tridentinum *S. 24. c. 1. de reform. matrim.* ùt referunt Tannerus *tr. 4. diſput.* 8. *q. 1. dub. 3. n. 35.* Gobat. *tr. 10. cas. 4. de ſponſal. n. 124.* quô Parochos hortatur, ut poſt contracta ſponſalia curent, quamprimùm â ſponſis,

quo

quoad fieri poteſt, matrimonium de præſenti contrahi ad vitandum fornicationis periculum, *quod velim*, ait Gobat, *Domini Parochi ſæpè inculcent ſuis Parochianis; procraſtinatio enim matrimonii inter ſponſos præbet occaſionem efficacem infinitarum turpitudinum, ùt proh dolor, dolent confeſſarii.* His præſcitis ad quæſitum

Reſp. Qui poſt monitionem factam recuſat ſine legitima cauſa implere fidem ſponſalium, per ſe & regulariter poteſt, ac debet compelli a Judice, etiam intentatâ cenſurâ, ſive ſponſalia juramentô firmata ſint, ſive non. Ità Sanchez *l. 1. diſp. 29. n 4.* Coninck. *diſp. 12. dub. 2. n. 9.* Engl. Covarruv. Laym. Dicaſtillo, Pontius, Gobat, Riccius, Pirh. Wieſtner, Perez, Tannerus. &c.

Patet hoc inprimis ex recepta praxi curiarum Eccleſiaſticarum, in quibus ſæpiſſimè hi caſus occurrunt, ut pars injuſtè reſiliens cenſuris Eccleſiaſticis, excommunicatione, aliiſque opportunis remediis ad contrahendum matrimonium cogatur. Idem patet *ex c. requiſivit. 2. de ſponſalibus.* & apertiſſimè *ex c. in litteris 10. de ſponſal.* ubi Alexander III. de viro, qui promiſerat matrimonium, & reſilire attentabat, ità ſtatuit, ſcribens ad Pictavienſem Epiſcopum: *Mandamus*

damus quatenus . . . . eum moneas, &, si non acquieverit monitis, Ecclesiasticâ Censurâ compellas, ut ipsam, nisi rationabilis causa obstiterit, in uxorem recipiat, ubi, licèt agatur de sponsalibus juratis, perinde tamen est, etsi jurata non sint. Denique patet etiam ex ratione, quia judex ex officio tenetur procurare, ne subditi injuriam patiantur, aut, quod ex justitia eis debetur, ipsis denegetur: at resiliens â sponsalibus sine causa gravem injuriam irrogat parti, cum qua contraxit, eamque privat iniquè jure suo: ergo compelli potest, ac debet â judice, ut ab injuria desistat, & sponsalia impleat.

Dixi, *per se & regulariter*; quia per accidens aliquando cogendus non est injustè resiliens, quando nimirum attentis circumstantiis Judex prudenter arbitratur, ex invitis nuptiis gravia mala esse secutura, qualia sunt perpetuæ rixæ, dissensiones, jurgia, &c. vel si advertat tantam esse inter desponsatos animorum aversionem, ut una pars malit censuras, & omnia perferre, quàm matrimonium contrahere aut si timeatur denique, ob metum excommunicationis consensuram quidem sed simulatè, ac postmodum deserta uxore, & fortè impraegnata abiturum: quando hæc & similia

lia prævidentur, aut excommunicatio nihil profutura judicatur ob nimiam recuſantis pertinaciam, præſtat ab illa imponenda abſtinere, aut, ſi impoſita fuerit, eandem relaxare, etiam, quando abſolutionem ab ea non petit; nam ſatiùs eſt, permittere minus malum violatæ promiſſionis, quàm ulteriore coactione procurare mala majora coacti matrimonii. Ex quibus ſit reſolvendus ſequens

CASUS.

A*Tilius Sponſalia contraxit cum Julitta, modò alterius Puellæ captus amore, renuit ſtare promisſis: Julitta jus ſuum urget, & pro executione Judicem ſæcularem appellat.* An etiam Judex ſæcularis poſſit compellere Atilium injuſtè reſilientem â ſponſalibus, quæſtio eſt? Et reſolvendo

Dico. Affirmativè: uterque enim Judex & Eccleſiaſticus, & ſæcularis compellere poteſt reſilientem ad obſervandum contractum, & ubi culpa notoria eſt, utrique cumulativè competit inflictio pœnæ: ſi autem primùm inſtituendum ſit examen de valore ſponſalium, aut de cauſa diſſolvendi,

Digitized by Google

di, aut infidelitas alterius partis non manifesta sit, sed primùm probari debeat, tunc istud ad judicem sæcularem non spectat; nam ejusmodi causæ matrimoniales, in quibus non de facto, & executione sponsalium, verùm de jure illorum agitur, privativè pertinent ad forum Ecclesiasticum, excluso foro sæculari; causæ etenim matrimoniales spiritualibus accensentur, unde in solo tribunali Ecclesiastico competens forum sortiuntur, ut constat *ex c. 10. caus. 35. q. 6. c. tuæ 5. de procurat.*

Cæterùm ipsi sponsæ consultum non videtur esse, ut sponsum valde urgeat ad fidem servandam, cùm experientia quotidiana doceat, coacta matrimonia solere infelices exitus habere; similiter neutiquam expedire, ut urgeat, ne absolvatur ab excommunicatione, si lata in ipsum est, aut rigidè, & instanter per eandem ad matrimonium compellatur, quia vel consequetur matrimonium perturbatum, vel fictum, eritque periculum, ne metu censuræ compulsus consensum simulet, & postea defloratâ sponsa discedat, fugámque arripiat; consultiùs ergo est, ostendere, quod ipsa causam resiliendi non dederit, atque ità urgeat, ut satisfaciat sibi pro

dam-

Digitized by Google

damnis, quæ incurret ob ejus perfidiam, cùmque sic dimittat, quod consilium pluribus se dedisse testatur Gobat valdè practicus Author.

QUÆRES XIII. An mutuo consensu dissolvantur sponsalia jurata? ante responsionem

Sciendum primò. Sponsalia puberum mutuo consensu dissolvi posse validè. Ità communiter. Ratio est; quia omnis contractus ex natura sua solubilis (qualis est sponsalitius, non verò matrimonium propter sacramentum annexum) sicuti ex mutuo consensu paciscentium nascitur, ità per eundem mutuum consensum dissolvitur juxta communem regulam utriusque juris, & quidem Canonici *c. 1. de Reg. Jur. res omnis* (nempe naturâ suâ solubilis, ùt dictum est) *per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur.* & in Jure Civili *L. 35. ff. de R. J. nihil tam naturale est, quàm eo genere quidquam dissolvi, quô colligatum est, ideo verborum obligatio verbis tollitur, & nudi consensûs obligatio contrario consensu dissolvitur.* Cùm ergo sponsalia consocientur mutuo consensu, dissensu mutuo rursus dissociari validè possunt.

Sciendum secundò. Sponsalia puberum mutuo consensu dissolvi posse etiam licitè per

Digitized by Google

ſe, & attendendo præcisè contractum. Ratio eſt; quia id nullo jure, nec naturali, nec poſitivo prohibetur: ergo per ſe & attendendo præcisè contractum licitè disſolvi poſſunt. Sed contra cum Lancellot. *Inſtit. Jur. Can. L. 2. tit. de ſponſal. v. tolerari.*

Dices: *c. Præterea bi de ſponſal.* dicitur: *eos, qui de matrimonio contrahendo fidem dederunt, admonendos eſſe, ut præſtitam fidem ſervent; ſi autem ſe adinvicem admittere noluerint, ne forte inde deterius contingat, eſſe in patientia tolerandum.* Ex quo ſic formatur argumentum: diſſolutio ſponſalium toleranda eſt; ergo nequit fieri ipſo jure pro libitu ſponſorum; conſequentia patet, quia ſecus monendi non eſſent, ut præſtitam fidem ſervent, ſi nullam illius ſervandæ obligationem habent: ſupponit igitur Pontifex, ſaltem licitè fieri non poſſe diſſolutionem ſponſalium, ex ſola voluntate ſponſorum.

Reſp. Negando conſequentiam: Nam in dicto Cap. Pontifex juſſit ſponſos moneri, ut præſtitam fidem ſervent, non quod aliquo jure prohiberentur mutuo conſenſu â ſponſalibus recedere, cùm id permiſſum eſſe, apertè indicet textus citatus, ſponſalia comparans contractui ſocietatis, quem nemo negat, poſſe mutuo conſenſu diſſolvi,

ſe

ſed ideo juſſit moneri, ut vitaretur offenſio vulgi graviter quandoque apprehendentis ejusmodi receſſum à ſponſalibus, præſertim juratis, ob præſtiti juramenti, ùt ſibi imaginantur, violationem, qualia offendicula cavere, & amovere convenit, cùm decens ſit vitare ſpeciem quoque mali, quæ dare poſſit anſam obloquiis.

Sed neque ex ultimis verbis allati textûs, *hoc poterit in patientia tolerari*, oſtenditur, diſſolutionem ſponſalium mutuo conſenſu factam illicitam, nullámque eſſe, ac solùm permitti causâ vitandi pejoris exitûs, ſi ducat uxorem, quam odio habet; quia à jure poteſt aliquid patienter tolerari dupliciter: unô modô permittitur, quod per ſe quidem iniquum eſt, ſed metu majoris mali toleratur: ſic permittuntur lupanaria, ad vitanda majora mala, v. g. adulteria, inceſtus &c. aliô modô toleratur aliquid à jure, permittendo illud non tanquam in ſe malum comparatione majoris mali, ſed ut aliquid minus conveniens ob notam inconſtantiæ & levitatis, qualis ſaltem in opinione vulgi, dare videtur in diſſolutione ſponſalium, quamvis utrinque ſpontanea.

Reſponſionem aliam addit Laym. *l. 5. tr. 10. c. 2. n. 1.* Pontificem iſta dixiſſe in caſu,

 qui

qui frequenter ſolet evenire, ut unus è ſponſis v. g. fœmina cupiat ſibi fidem ſervari, ſed alter omnibus modis renuat, cupiátque ſponſalium remiſſionem fieri, eò quòd abhorreat à muliere, tunc ſanè commonendus eſt, & omnibus modis inducendus, ut præſtitam fidem ſervet; ſin autem bonus exitus non ſperetur, poſt factam monitionem de fide ſervanda, toleranda eſt diſſolutio tanquam minùs malum, nè deterius aliquid contingat, quæ diſſolutio, cùm ex parte mulieris non fiat ex mera voluntate, ſed cum admixto involuntario, non fit ex parte viri ſine gravi peccato, quod tamen permittitur, neutiquam illud approbando, ſed toleraado, ut majora incommoda vitentur. Unde non abs ratione

Dixi notanter *per ſe, & attendendo præcisè contractum*, quia tametſi ſpectando ipſum contractum liberrimè ſine peccato poſſint ſponſi diſſolvere contracta ſponſalia, ſi in hoc convenit mutuus utriusque conſenſus, omnino liber, id eſt ſine fraude, vel metu aliquo injuſtè incuſſo extortus; fatendum nihilominus eſt, ſi illud fiat ſine rationabili cauſa, plerumque ferè aliquid intervenire, unde per accidens in tali diſſolutione committatur peccatum ad minimum veniale,

quia

quia nempe, ùt plurimum iſtud fit, vel ex nimia animi levitate, & inconſtantia, vel ex ira ſubitò coorta, aut alia paſſione prædominante, ùt rectè advertunt Gobat, Sporer, Wex. & alii.

Sciendum tertiò; Spectando jus commune, ipsámque naturam promiſſionis ſponſalitiæ nullam requiri Authoritatem judicis, aliámve ſolemnitatem, præter utriusque deſponſati conſenſum, ſed poſſe propria authoritate diſſolvi, niſi ratione ſtatuti Diœceſiani authoritas judicis requiratur, quia in pluribus Diœceſibus (teſtante Gobat) ad frænandam nimiam levitatem, & licentiam ineundi ſponſalia, & initis iterum renuntiandi laudabiliter ſtatutum eſt, nè diſſolutio iſta ſponſis permittatur, niſi causâ priùs ad Ordinarium delatâ, & ab ipſo approbatâ. Interim ſimilia ſtatuta Diœceſana ſolùm debent intelligi de ſponſalibus publicis, & coram Eccleſiæ Miniſtro ritu ſolemni contractis, quibus, dum Eccleſia ſemel manum appoſuit, nihil ſe inconſulta fieri permittit: impeditur etiam hôc pactô levitas, quæ aliter in re tam gravi, & frequenter non ſine ſcandalo, aliísque incommodis interveniret, quæ, ut devitarentur, etiam occultè celebrata ſponſalia, ſed poſt-

poſtmodum quôvis modô publicata vetantur ſine Ordinarii authoritate reſcindi mutuo conſenſu. Quare in quacunque diſpenſatione prorſus occulta, propria authoritate ex mutuo conſenſu diſſolvi poſſunt ſponſalia, quia tunc ceſſat periculum ſcandali, quando autem de ſponſalibus conſtabat quidem, ſed non pariter conſtat de juſta cauſa diſſolvendi, cum hac ratione non evitetur ſcandalum, aut quando non ſatis clarum eſt, cauſam reſiliendi eſſe ſufficientem, ſed de ea meritò dubitatur, diſſolvi nequeunt ſine authoritate Judicis Eccleſiaſtici. Ita Sanchez, Conninck, Dicaſtillò, & alii.

Sciendum quartò. Sponſalium impuberum non poſſe mutuo conſenſu diſſolvi ante annos pubertatis; quia de ſponſalibus impuberum jus aliter diſponit. *C. de illis, de deſponſat. impub. & C. à nobis eodem.* Cujus conſtitutionis ratio eſt, ut ſic levitas animi caveatur, nè paſſim contrahant, & iterum reſiliant. Verùm adveniente pubertate, qui prius illam attigit, is reſilire poteſt, nec opus eſt, ut expectet pubertatem alterius, cùm ſolùm ex ejus diſſenſu poſt pubertatem promiſſo ſponſalia diſſolvantur. *C. de illis §. ſi vero de deſponſat. impub.* quòd ſi verò non ſtatim,

ac

ac pubertatem attigit, aut ſaltem intra triduum reclamet, cenſetur eo ipſo ſponſalia confirmare, ac ſi poſt pubertatem illa contraxiſſet. Ità Sanchez *l. 1. diſp. 51. n. 8. & ſeq.* Palao, & alii. Si denique pubes contraxerit cum impubere, pubes reſilire non poteſt, ſed expectare tenetur, an impubes pubertatem nactus reſpuat; quod ſi non reſpuerit, firma perſiſtunt ſponſalia, *C. cit. de deſponſ. impub.* Ratio eſt, quia in pubere non præſumitur immaturitas judicii, idcirco lex illi non ſubvenit. His præſcitis ad principale quæſitum

Reſpondeo Affirmativè. Ratio eſt; quia in omni juramento, quod in favorem, bonúmque & utilitatem alterius præſtitum eſt, ſubintelligitur tacita iſta conditio: *ſi ab altera acceptetur*, aut ſi ab iſto non remittatur; ergo ſi iſte remittat obligationem contractûs initi, ad quem firmandum factum eſt juramentum, etiam juramentum non ampliùs obligabit.

Confirmatur. Quia juramentum appoſitum contractui tanquam acceſſorium iſtius ſequitur naturam, & conditionem actûs, cui eſt appoſitum, *C. quemadmodum de jure jur.* ergo ſublata per mutuum conſenſum obligatione orta ex contractu ſponſalium, tollitur

Digitized by Google

tur etiam ea, quæ eſt ex juramento, idque prorſus neceſſariò, quia dum altera pars obligationem contractûs ſponſalitii remittit, eo ipſo tollitur materia juramenti; ergo hoc juramentum non poteſt ampliùs obligare. Ex quibus reſolvendus ſit ſequens

CASUS.

Vedaſtus, cui fulvi vaſta fuerat metalli congeries, è lethali morbo reſtitutus, ut Deo ſe gratum ſiſtat, Serenæ virgini pauperrimæ, ſed admodum formoſæ, atque ideo in periculo conſtitutæ, promittit cum juramento, quòd velit eam ducere uxorem, præſtiturus hac ratione Deo obſequium, liberando virginem ab egeſtate, & peccandi periculo; cui Serena ſereno ſtatim ore repromiſit; aſt paulò pòſt Vedaſtus facti pœnitens præoptat alio modo eidem ſubvenire, petítque, ut factam promiſſionem ſibi remittat: quam etiam virgo remiſit; Jam an mutuo conſenſu remitti poſſunt hæc ſponſalia jurata intuitu pietatis, & in honorem Dei, non inanis controverſia eſt? & reſolvendo

Dico: Hæc & ſimilia ſponſalia jurata, non obſtante, quòd id factum fuerit principaliter in honorem Dei, & intuitu pietatis, mutuo conſenſu diſſolvi poſſunt.

Ità

Sanchez *l. 1. disp. 51. n. 8.* Palao, Pontius, Perez, Less. Sporer, &c. Ratio est, quia DEus juramentum illud non acceptat, nisi in gratiam partis, etiamsi intuitu Dei factum sit: ergo nolente parte, Deus jurantem non obligat, cùm gratia in invitum non conferatur: neque etiam obligatur altera pars non remittere, quia liberum unicuique est, juri & favori suo renuntiare. *L. Si Judex ff. de minoribus. & C. si terra de privileg.* Accedit, quod etiam tale juramentum pium, vel votum semper intelligatur factum conditione imbibita: *promitto, juro, voveo ducere, si altera pars velit, vel nisi altera pars remittat.* Sporer *Theolog. sacrament. p. 4. c. 1. n. 134.*

Dices: Quando juramentum est principaliter in honorem Dei præstitum, confirmando aliquam promissionem homini factam, tunc Deus est principalis Creditor, cui ex merito talis juramenti fuit acquisitum jus: ergo sine Authoritate vel DEI, vel ejus, qui ipsius vicem gerit, remitti nequit, vel relaxari.

Confirmatur. Quia tale juramentum factum intuitu pietatis principaliter in honorem Dei æquivalet voto, & Deo præstatur: ergo soli Deo jus acquiritur: ergo sicut in voto nulla persona privata potest dispensare,

Digitized by Google

re, illúdve relaxare, aut extinguere, eo quòd ſoli Deo jus acquiſitum ſit, ità etiam non poteſt remittere, vel relaxare aut extinguere quisquam hominum hoc juramentum, ſed jurans etiamnum obligatur ad contrahendum matrimonium, quoties, & quandocunque remittens hoc petit, etiam poſt factam remiſſionem. Ita Sotus, Diana, &c.

Reſpondeo ad argumentum, & fateor per ejusmodi juramentum, per quod ſponſalia primariò & principaliter in honorem DEI promittuntur homini, Deo principaliter acquiri jus, atque ideo hominem, cui promiſſio facta eſt, huic renuntiare non poſſe directè, poteſt tamen indirectè, & conſequenter; nam eo ipſo, quòd cedat juri ſuo, quod facere omnino poteſt, favori enim pro ſe inducto quisque rectè renuntiat. *L. pen. Cod. de pactis*: ceſſat jus, quod erat annexum hominis juri, eóque promiſſionem remittente, extinguitur ſtatim obligatio juramenti, non relaxatione directa, quod fieri nequit, niſi à Deo, aut vicem illius agente, ſed quia homo promiſſionem in ſuum commodum factam, atque ita ceſſat conditio, ſub qua per præſtitum juramentum obligatur Deo.

Eadem

Eadem ferè responsione satisfit confirmationi, *concedo* nempe, quod tale juramentum æquivaleat voto, *nego* tamen quod ea propter non possit modô paulò antè expositô remitti ab homine, nam quando materia juramenti, aut voti cedit in utilitatem, & favorem hominis, potest is utique hanc obligationem remittere, ùt in exemplo clarissimum est v. g. si promisisti Deo, te Petro pauperi daturum eleemosynam, potest utique Petrus tibi remittere hanc obligationem, & tali ratione tu desinis obligari tuo voto vel juramento. Potest enim aliquando fieri promissio jurata Deo, & principaliter propter ejus honorem, & nihilominus actus promissus esse in beneficium, & utilitatem hominis, ùt patet in mox adducto exemplo, in simili casu juramentum & promissio potest condonari ab homine, in cujus utilitatem cedit, quia ejus consensus & voluntas includitur in materia illius juramenti tanquam conditio, sine qua impleri non debet, nec moraliter potest. Alio modo juramentum fieri potest in gratiam hominis, non tamen ità, ut illi fiat promissio, vel obligatio, sed Deo, & in honorem ejus, licèt fiat ad complacendum homini; sæpe enim pro-

Digitized by Google

facta alicui fit propter alterum, tanquam propter motivum, vel quia ſcio illi placere, vel quia ipſe petit, & in hoc caſu juramentum factum in honorem Dei, licèt fiat ſecundariò homini, id eſt, ob benevolentiam ejus, vel quaſi adhibendo etiam illum ùt teſtem promiſſionis Deo factæ, non poteſt condonari â tali homine; & ratio eſt clara; quia non eſt homo, cui fit promiſſio, ſed Deus, homo verò eſt quaſi teſtis, ſeu incentivum promiſſionis. Talia juramenta Deo facta, ait etiam Doctor Angelicus *2. 2. q. 89. a. 9. ad 2.* non poſſe remitti ab homine, adducens ibi exemplum: *ſi aliquis ſub juramento promittat alicui ſe intraturum Religionem.* Jam videat pars adverſa, quomodo Doctorem Angelicum ſibi habeat faventem, in cujus tamen Authoritate ſe fundare videtur.

QUÆRES XIV. An diſſolvantur ſponſalia ſolo ingreſſu in Religionem ſive Novitiatum, necdum ſecuta Profeſſione? ante reſolutionem

Sciendum; tanquam certum & evidens, ſponſalia de futuro priùs celebrata ex parte utriusque diſſolvi per ſolemnem profesſionem alterutrius emiſſam in religione approbata. Conſtat manifeſtè *ex C. verùm poſt* con-

consensum, & *c. ex publico de convers. conjug.* ubi expressè statuitur, licere etiam in ipso actuali conjugio ante matrimonii consummationem, alterô invitô Religionem ingredi, & ei, qui remansit in sæculo licitum esse post hujus professionem ad secunda vota transire; Idémque in Tridentino quoque Concilio est definitum, *S. 24. de sacram. matrim. can. 6. si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem professionem alterius conjugis non dirimi, anathema sit.* Si igitur per professionem solemnem dissolvuntur sponsalia de præsenti, sive ipsum matrimonium ratum, â fortiori per eandem dissolvuntur sponsalia solùm de futuro. Hoc præscito ad quæsitum

Resp. probabiliùs sponsalia non dissolvi ex parte ingredientis, benè autem ex parte remanentis in Sæculo. Ità Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 2.* Palao, Perez, Conninck, Pirh. Hurdat. Engl. Bassæus, Illsung. Less. Platel. Stephanus â S. Paulo, Sporer, *Theolog. Sacrament. p. 4. c. 1. §. 2.* Henno, *tr. de matrim. disp. 1. q. 5.* Ratio primæ partis est; quia si ex parte ingredientis religionem, seu Novitiatum, dissolverentur sponsalia priùs celebrata, hoc fieret aut ex natura rei, aut jure aliquo

 po-

positivo; atqui non dissolvuntur ex natura rei, ut per se constat, potest enim â religione iterum recedere, & contracta sponsalia implere. Nec dissolvuntur jure aliquo positivo, quia nullus textus afferri potest ex jure id definiens; nam licèt jus canonicum concedat sponsis potestatem ingrediendi religionem post sponsalia, non tamen decernit, quod sponsalia per ipsum hunc ingressum dissolvantur. Nec licet argumentari, quod concedatur id ipsum Novitiatui respectu sponsalium, quod â jure conceditur Professioni religiosæ respectu matrimonii; quia in his, quæ dependent â jure positivo, non possumus statim argumentari ab uno casu ad alium, maximè, quando utrinque non est eadem, sed dispar ratio, prout in matrimonio, & in sponsalibus; quippe solemnis professio in religione constituit statum perfectionis, quem religiosus deserere non potest, sed novitiatus non est status, imò nec via firma ad statum, cùm eam assumens pro libitu iterum deserere possit. Est ergo ratio, cur dissolvatur matrimonium in professione religiosa, qualis non est in Novitiatûs ingressu, unde ob istam diversitatem non debet extensio fieri ab uno casu ad alterum:

Digitized by Google

rum: Tum quia, ut pro ſuo more nervoſè & breviter argumentatur, Henno. *l. c.* Religio in tantum cenſetur ſponſalia diſſolvere, in quantum reddit ſuſcipientem inhabilem ad contractum matrimonialem; jam autem non ingreſſus, ſed profeſſio id præſtat. ergo &c.

Ratio ſecundæ partis eſt; quia negari non poteſt ex parte illius, qui novitiatum ingreditur, notabilem fieri mutationem, quæ ſanè cederet in grave nocumentum remanentis, ſi non ſtatim ſolveretur ab obligatione ſponſalium, ſed expectare deberet, donec pars altera profiteretur, grave etenim onus eſt, ſi expectare cogatur toto novitiatûs tempore, & interim abſtinere â nuptiis, ad quod ſubeundum, præſumi non poteſt, quod unquam voluerit ſe obligare: adhuc autem gravius foret onus, ſi recedentem â religione deberet poſtmodum accipere in conjugem, quia is poſt dimiſſum habitum jam non æquè aptus eſt ad nuptias, ac erat ante ingreſſum, nam ob diſceſſum ex novitiatu contraxit civilem maculam, notámque levitatis, & inconſtantiæ, paſſimque habetur pro dedecore apud homines, ſi mulier nubit ei, qui monachus novitius fuit, aut vir uxorem du-

Digitized by Google

ſponſalium, debétque expectare pars altera, donec iſte, vel redeat, & ſic ſponſalia impleantur, vel profeſſionem emittat, ut ſic libera evadens pars relicta poſſit cum alio contrahere.

Fundamenta hujus ſententiæ hæc ſunt: tum quia per ingreſſum in Religionem adhuc neutra pars renuntiat juri per ſponſalia acquiſito: non remanens in ſæculo, ùt per ſe patet; ſed neque ingrediens in Religionem ſtatim juri ſuo cedit; quia ingreditur, ut experiatur, an ſibi expèdiat in tali Religione profiteri, an verò contrahere matrimonium. Tum quia vota ab ingrediente emiſſa ante religionis ingreſſum non ſolvuntur per ipſum ingreſſum, nisì profesſio ſubſequatur, ſed durante probatione manent veluti ſuſpenſa, usque dum novitius aut profeſſionem emittat, & ſic omnino diſſolvuntur; vel redeat ad ſæculum, & ſic iterum convaleſcunt, denuóque obtinent ſuum robur: ergo pari modo ſponſalia antecedenter contracta per ſolum religionis ingreſſum non ſtatim diſſolvuntur, ſed ſuſpenduntur donec ſequatur profeſſio.

Aſt hæc nullo labore diluuntur, & quidem ad primum reſpondetur Negando, ingre-

gredientem non sufficienter renuntiare juri per sponsalia acquisito: & si hoc etiam transmittatur, adhuc est sufficiens ratio, cur dissolvantur ex parte remanentis in sæculo, quia ex parte alterius fit valde notabilis mutatio, ob quam passim asseritur partem alteram posse resilire.

Ad alteram *concesso antecedente*, *distinquo consequens*, ergo etiam sponsalia tantùm suspenduntur ex parte illius, qui religionem ingressus est *Conc.* etiam ex parte remanentis in sæculo *nego consequentiam.* huic enim accrescit novum onus, si debeat expectare integrô annô novitiatûs, & nova difficultas, si deberet nubere ei, in quo est facta tam notabilis mutatio: ergo respectu illius sponsalia non suspenduntur, sed cessant.

Altera sententia priori omninò opposita docet: per ingressum in ipsum novitiatum sponsalia dissolvi ex utraque parte tam manentis in sæculo, quàm ingredientis religionem. Ità Sanchez *l. 1. disp. 42 n. 5.* Bonacin. Dicastillo, Toletus &c. quorum hæc sunt fundamenta: sicut se habet professio ad matrimonium ratum, ità se habet novitiatus ad sponsalia, quia sicut novitiatus ordinatur ad monachatum, ità sponsalia or-

ordinantur, & ſunt via ad matrimonium: ergo quod operatur in matrimonio Monachatus, ſuu profeſſio religioſa, id operatur novitiatus in ſponſalibus: atqui profeſſio religioſa diſſolvit matrimonium ratum quoad utramque partem *c. 2. de Convers. conjug.* ergo Novitiatus, qui eſt via ad profeſſionem, diſſolvit ſponſalia, quæ ſunt initium matrimonii quoad utramque partem: tum quia eo ipſo, quod duo contrahant ſponſalia, cenſetur unusquisque ſe obligare ſub conditione, quod alter quoque ſe obliget; ergo cum altero ingrediente religionem, is qui in ſæculo manet, ex communiore ſententia ſuprà ſtabilita, liber evadat â ſua obligatione, etiam necdum ſecuta alterius profeſſione, alter quoque, qui ingraſſus eſt, liber erit, ne ſponſalia claudicent, & obligatio perſiſtat ſolùm ex parte unius, non verò ex parte alterius; quod eſt contra rationem ſponſalium verè & propriè talium. Addunt tamen Authores iſtius ſententiæ, hoc verum eſſe, ſolùm tunc, quando Novitiatum ingreditur bona fide, non autem quando ingreſſus ſit fraudulenter, animo nimirum ſtatim iterum egrediendi, ſicque defraudandi alterum ſponſum, hoc enim caſu

Digitized by Google

non cessat ex parte ingredientis obligatio, quia fraus & propria culpa non debet patrocinari delinquenti *c. ex tenore de rescriptis* Neque eligitur hoc casu status melior, sed fingitur eligi: ergo ex parte solius sponsæ manentis in sæculo cessat obligatio, quia ingrediens renuntiavit sponsalibus quantum est ex parte sua, quia dolosè ingressus est, ut ab iis resiliret. Ast & hæc fundamenta facillimè solvuntur; Ad primum negatur paritas, quia quòd professio matrimonium dissolvat, est statutum in jure, quod autem Novitiatus dissolvat sponsalia in jure non statuitur, unde recedens â Religione non minùs tenetur adimplere sponsalia priùs contracta, quàm tenetur iterum servare vota priùs emissa. Alterum argumentum ab ipsismet Adversariis solvendum est; nam ipsimet, ùt mox suprà dictum est, cum Sanchez fatentur non solvi sponsalia ex parte utriusque, quando alteruter è sponsis non bona fide, sed dolosè Religionem ingreditur, animô statim iterum excundi: ergo ipsimet agnoscunt, quod possit tolli ex parte unius obligatio sponsalium, quin etiam ex altera parte tollatur.

Idem patet in pluribus exemplis, nam juxta communem sententiam, quando alteruter

teruter è ſponſis commiſit fornicationem, pars innocens ſi velit, poteſt reſilire, quin in altero obligatio ſponſalitia ceſſet. Item, quando ſupervenit notabilis quædam mutatio v. g. ſponſa fit deformis, contrahit lepram, morbum caducum, incidit in egeſtatem &c. in his & ſimilibus caſibus non eo ipſo quidem nulla ſunt ſponſalia, nam ſi velit, poteſt cum ſponſo vel ſponſa etiam ſic affecta, vel fornicaria, pars altera contrahere nuptias, atque ità perdurant in ſuo vigore ſponſalia, diſſolvuntur tamen in actu primo, in quantum pars altera libertatem habet reſiliendi, cùm nunquam intenderit pro iſtis quoque caſibus ſe obligare. Ex quibus ſit reſolvendus ſequens

CASUS.

AMandus mira captus pulchritudine Dulcelinæ contrahit cum ea ſponſalia, quæ etiam juramentô firmat; aſt proximè celebraturus nuptias, mutata ſubitò mente animum vertit ad ſtatum religioſum, in qua voluntate, ut firmiùs perſiſteret, propoſitum Religionis ingreſſum, voto inſuper edito corroborat ac paulò poſt enixis precibus admiſſionem impetrat; unde relicta ſponſa ſua Dulcelina Religionis tyrocinium ſubit.

Jam

Jam quæritur, an ſtante tali juramento, quô Amandus ſponſalia confirmavit, potuerit nihilominus religionem ingredi, & talem ingreſſum licitè vovere? & reſolvendo

Dico ad utrumque, affirmativè. Ratio primi eſt, quia ſponſalium promiſſioni ineſt hæc tacita conditio, niſi ea contrahens perfectiorem ſtatum elegerit; ſicut ergo, juxta communem, non obſtat promiſſio ſponſalitia, quò minùs poſſit v. g. ſponſus amplecti religionem, ità neque obſtat, ut hoc agat appoſitô ſponſalibus juramentô, nam juramentum additum contractui, ſequitur naturam, & conditionem ipſius contractûs, cui adhæret *C. quemadmodum. de jurejur.* igitur non inducit majorem obligationem, quàm ipſe contractus, in cujus confirmationem adjectum eſt, atque propterea ceſſante obligatione ſponſalitia ceſſat quoque obligatio juramenti, quod factum eſt in confirmationem contractus ſponſalitii, conſequenter etiamſi ſponſalia jurata fuerint, ceſſat eorum obligatio ex parte remanentis in ſæculo, non verò ex parte ingredientis in Religionem; nec tamen imponenda eſt huic obligatio, ut ante ingreſſum priùs contrahat matrimonium cum ſua ſponſa. Ità Sanchez, Perez, Palao, Pontius,

tius, Coninck. &c. Excipitur tamen casus, si fortassis v. g. sponsæ multùm intersit, ut sponsus interea matrimonium cum ea prius ineat, quia aliter famæ, & honori fœminæ ab ipso cognitæ consuli commodè non potest, tum ut proles ex eo nata legitimetur.

Ratio secundi; quia potest licitè v. g. sponsus Religionem ingredi, & in ea profiteri; ergo licitè potest illam quoque vovere, præscindendo iterum â circumstantiis, si sponsa non fuerit sub promissione matrimonii ab ipso vitiata, aliudvè exigat legitimatio prolis ex ea copula natæ, hoc enim casu votum Religionis, quatenus cedit in sponsæ injustum detrimentum, Deo gratum esse non potest, neque obligatorium: Tum quia votum emissum post contracta sponsalia, etsi dissolvat obligationem ex parte remanentis in sæculo, ità, ut cum alio nova sponsalia possit contrahere, non tamen dissolvitur obligatio ex parte illius, qui Religionem vovit, quocirca si fortè in nullo religioso Ordine admitteretur, vel in eo non perseveraret, probabiliùs adhuc obligabitur, si sponsa in sæculo remanens expectet, atque ità velit sponsalia implere. Ità Pirh. Tambur, Perez, Palao. &c. Et

ratio

Digitized by Google

ratio eſt, quia non aliter votum ingrediendi Religionem poteſt diſſolvere ſponſalia præcedentia, quàm ipſe Religionis ingreſſus: ſed iſte ante profeſſionem non dirimit ſponſalia ex parte ingredientis: ergo neque votum.

QUÆRES XV. An poſt contracta ſponſalia emittens votum cœlibatûs, ſeu votum ſimplex perpetuæ caſtitatis, liberetur â ſponſalibus? ante reſponſionem

Sciendum; certum eſſe, ſi unus è ſponſis tale votum concipiat, alterum, qui non vovit, eo ipſo evadere liberum â fide, & obſervatione ſponſalium; Ratio eſt, quia vovens cenſetur hoc ſuò facto ſponſalibus priùs initis renuntiare: Tum quia res ex parte ipſius notabiliter immutatur, cùm poſt ejusmodi votum nequeat ampliùs petere debitum conjugale; ſi igitur pars altera reſilire non poſſet â ſponſalibus, imponeretur ei intolerabile onus, nam ſemper ipſa deberet petere debitum, quod præſertim fœminæ ob innatam verecundiam graviſſimum poſſet accidere, eámque forſitan exponere periculo incontinentiæ. Hoc ex Sanchez, Pirh. Tannero &c. ad quæſitum

Reſp.

Reſp. probabiliùs votum cœlibatûs, ſeu perpetuæ caſtitatis poſt contracta ſponſalia illicitè emitti, & ex parte voventis ſponſalia non diſſolvi. Ità Sanchez *lib. 1. diſp. 46. n. 9.* Palao, Laym. Perez, Conninck, Hurtad, Illſung. Leſs. Præpoſit. Rebell. Engl. Reiffenſtul. *l. 4. decret. tit. 1. de ſponſal. & matrim. §. 7.* Colligitur apertè *ex C. veniens. qui Clerici vel voventes.* ubi mulieri, quæ poſt ſponſalia contracta votum continentiæ emiſerat, & idcirco ſponſus ad alias nuptias tranſiit, pœnitentia injungitur, tum propter fidem ſponſalium violatam, tum propter votum, â quo cupiebat liberari, ut cum alio poſſet contrahere: cenſuit ergo Pontifex per illud votum ſponſalia non diſſolvi, nec licitè illud emitti, aliàs non juſſiſſet imponi pœnitentiam etiam ob fidem ſponſalium violatam: Et ulterius

Ratio eſt; quia Deo grata non eſt, neque ab eo acceptatur promiſſio, in quantum iſta cum alterius injuria & damno conjuncta eſt, & in illius præjudicium cedit: atqui hoc ipſo, quod alteri parti per ſponſalia jus acquiſitum ſit, cui illa nunquam renuntiavit, tale votum ſine illius præjudicio, & damno non concipitur: ergo corpus per præcedentia ſponſalia alteri promis-

missum non potest de novo cum præjudicio sponsæ per votum superveniens offerri Deo, neque ab eo acceptatur, quemadmodum si Petro promisisti mille aureos, quos ipse acceptavit, non potes postmodum vovere, quod eos velis dare Ecclesiæ, neque hoc votum â Deo acceptatur. Huic responsioni oppositum docent gravissimi A. A. Azor. Basil. Pontius Bonac. Tanner. &c. cum quibus

Dices primò: In sponsalibus subintelligitur ista conditio: *nisi statum perfectiorem amplecti voluero.* ergo cum status continentiæ multò sit perfectior, hujus electione per simplex votum Castitatis cessat obligatio sponsalium; quod confirmat C. *Pervenit. 2. de jurejur.* ubi dicitur: *promissum non infringit, qui in melius commutat.* ergo &c.

Resp. *Negando antecedens:* quia hæc conditio: *nisi statum perfectiorem continentiæ amplecti voluero.* nec includitur ex natura rei; aliàs dicam, eandem subintelligi in quacunque alia promissione homini facta; unde si Petro promisero centum aureos, dici potest, etiam subintelligi, *nisi voluero eos dare pauperibus*, & sic de aliis, quod planè absurdum est. Nec etiam potest prædicta conditio præsumi ex mutuo contrahentium consensu,

ſu, quia communiter nihil minùs cogitant ſponſalia contrahentes, quàm quòd ſibi velint reſervare jus ſervandi caſtitatem: Nec denique ſubintelligitur iſta conditio ex jure poſitivo, in hoc enim ſolus ſtatus religioſus ob ſingularem illius perfectionem exceptus invenitur, quæ exceptio ad alios caſus extendenda non eſt, cùm cedat in præjudicium juris alteri parti acquiſiti.

Nec probat aliquid citatum *c. Pervenit.* quia revera promiſſum non infringit, qui illud in melius commutat ex voluntate ipſius creditoris, uti contingit in votis, & obligationibus ſoli Deo factis, nam Deus ſemper acceptat rem meliorem loco minoris: ad verò in promiſſionibus, quæ fiunt in favorem hominum, idem dici non poteſt, quia iſtis non ſemper præplacent ea, quæ ſecundùm ſe meliora ſunt: infringitur ergo data fides, quando non datur res promiſſa, atque ideo nihil probat in caſu noſtro textus allegatus, maximè quia cœlibatus, quamvis ſit aliquid melius ſecundùm ſe, atque etiam reſpectu promittentis, non tamen eſt quid melius in iſtis circumſtantiis, quia conjunctus eſt cum damno, & incommodo alterius partis, ceditque in ejus præjudicium.

Digitized by Google

Dices secundò: Quando duo vincula incompatibilia concurrunt, tunc fortius praevalet, ùt colligitur *ex c. si inter de sponsal.* atqui vinculum voti est fortius vinculô sponsalium, cùm illud contineat obligationem fidelitatis respectu Dei, hoc verò respectu hominis: ergo per votum Castitatis perpetuae sponsalia priùs contracta dissolvuntur.

Resp. cum P. Reiffenstul. *l. 4. decret. tit. 1. de sponsal. & matrim. §. VII. n. 239. distinquendo maj.* quando utrumque vinculum validum est *concedo.* secus *nego*: at votum continentiae subsequens sponsalia invalidum est, quatènus cedit in praejudicium sponsae; ergo quamvis factum sit Deo, ligare nequit. Unde hìc

Scias velim Lector, hujusmodi votum continentiae emissum post celebrata sponsalia esse & illicitum & invalidum: *Illicitum* quia est promissio, quae Deo grata esse nequit, utpote cui offertur res alteri debita ex promissione, ídque non sine incommodo prioris promissarii, consequenter ità vovens peccat, ast venialiter tantùm. Ratio: quia etsi non vovens magnum incommodum patiatur ex eo, quòd altera pars debitum conjugale petere nequeat, quam-

quamvis id reddere teneatur (ùt paulò pòst) magnopere autem onerosum sit, præsertim fœminæ, ut ipsa semper petat, tamen hoc onus non usque adeo grave est, cùm peti possit circa hoc votum dispensatio, vel ab Episcopo vel alio privilegiato; nec difficulter impetrabitur, quia justa causa dispensandi in voto castitatis est magna fragilitas voventis & periculum, ne contra suum votum agat, cui absque dubio expositus est; tum ipsum quoque incommodum partis alterius, quod sine sua culpa subit, unde tenetur vovens petere dispensationem, ne maneat in perpetuo periculo incontinentiæ. Invalidum quoque est hoc votum, non ex toto, sed ex parte, inquantum scilicet sponsæ præjudicat: nempe ut verbô dicam, nullam inducit hoc votum obligationem, ut matrimonium non contrahat cum ea, cui fidem dederat, validum tamen est in quantum continet obligationem, ne contrahat cum ulla alia; tum etiam, ut post contractum matrimonium cum sibi antecedenter desponsata debitum conjugale ab ea non petat, ùt explicant Laym. Palao, Perez. Reiffenstul *l. cit. n. 240.* Ex istis

Colliges primò : Ità voventem non posse petere debitum conjugale, teneri tamen conjugi petenti reddere; Ratio: quia v. g. uxor ad hoc habet jus justitiæ, ut sibi reddatur, quod verè suum est, potéstque ideo tale votum ex parte esse invalidum, ex alia verò parte validum, quia respicit objecta divisibilia, ùt non obscurè colligitur *ex c. Placet. de convers. conjug.* ubi legitur : *licèt votum ejus usquequaque non tenuerit, eatenus tamen obligatorium fuit, quatenus se poterat obligare.* potuit verò se obligare in præjudicium proprium, non verò in præjudicium sponsæ.

Colliges secundò : Ità voventi non esse liberum, sed debere ipsum procedere ad matrimonium, si altera pars ità velit. Ratio: quia pars non vovens manet in possessione juris per contracta sponsalia acquisiti: & votum hoc, quantum præjudicat comparti ex sponsis, non valet. *Lege dicta superiùs.*

Colliges tertiò : Ità voventem, matrimoniô per mortem conjugis dissolutô, rursus obstrictum esse ad votum suum integrè servandum, nisì dispensationem obtinuerit, quemadmodum is quoque, qui vel ante, vel post sponsalia vovit religionem ingredi, & postea vel licitè vel illicitè con-

traxit

traxit matrimonium, solutô matrimoniô per mortem conjugis adhuc tenetur, si adhuc sit idoneus, religionem ingredi. Sporer *Theol. Sacrament. p. 4. n. 259.* Sanchez cum communi. Ex quibus sit resolvendus sequens

CASUS.

Maximinus proximè celebraturus nuptias cum Plotina sibi desponsata, mutata subitò intentione, ut liberaretur ab onere ducendi Plotinam, vovit suscipere sacros Ordines insciâ sponsâ; post. dum examine publico pro habilitate probaretur, inventus fuit minùs habens, sicque ob defectum scientiæ ad suscipiendos Ordines non admissus. Quæstio jam est, an Maximinus post contracta sponsalia licitè potuerit vovere sacrorum Ordinum susceptionem, consequenter per hoc votum dissolvi sponsalia cum Plotina? & resolvendo

Dico: Negativè; Ratio est eadem, quæ de voto Castitatis; nam illicitum est sponso, invitâ, aut insciâ sponsâ suscipere sacros Ordines: ergo neque licet in præjudicium sponsæ vovere illorum susceptionem. Antecedens patet; quia nullo jure reperitur hoc esse concessum sacris Ordinibus, ùt

 post

dinem invitâ, aut insciâ sponsâ suscipiens, quia infert sponsæ gravem injuriam, cui porro remedium adhibere non potest, tenetúrque & hic, (sicut & qui post celebrata sponsalia Religionem profitetur (resarcire damna, quæ ob id sponsa incurrit, quia v. g. expensas in sponsalibus fecit, & in præparatione ad nuptias &c. Laym. Sanchez, Sporer.

Dixi autem notanter *Sacros Ordines*, quia non solùm votum minorum Ordinum, sed etiam actualis eorundem susceptio sponsalia præcedentia non dirimunt, saltem ex parte suscipientis, in quo omnes conveniunt; Ratio: quia Ordines minores non pugnant cum conjugio, neque constituunt hominem in statu, qui sit incompossibilis cum matrimonio, unde non peccat, teste Rebello & Perez, qui post sponsalia suscipit minores Ordines, nec sponsa contra hoc rationabiliter invita esse potest; atque ideo ex utraque parte, nempe etiam ex parte sponsæ, ea non dissolvi, docet Sanchez *l. 1. Disp. 47. n. 1.* ad mihi probabilius est cum Tannero, ea etiam in hoc casu dissolvi ex parte sponsæ, quando ipsâ vel insciâ, vel invitâ sponsus susciperet minores Ordines; nam videtur hôc factô re-

 mitte-

Digitized by Google

mittere ſponſæ jus ſuum in illam, ſubitque ipſe notabilem mutationem, dum ſe curat tonderi in clericum, quod in Germania præſertim locum habere putant Gobat, Wex, & Sporer, quia communiter in iſtis partibus nollent puellæ contrahere cum illo, quem ſcirent translatum iri in claſſem Clericorum.

QUÆRES XVI. An diſſolvantur ſponſalia per matrimonium contractum cum alio, vel alia ſponſa? ante reſponſionem

Sciendum primò. Per ſponſalia poſteriora de futuro, diſſolvi ſponſalia præcedentia cum alia priùs celebrata ex parte ſponſi repulſi: Ratio: tum quia contrahens ſecunda ſponſalia cenſetur eo ipſo prioribus renunciare: tum quia alteri ſufficientem cauſam præbet â data fide recedendi, poſtquam ipſe prior fidem fregit; ergo &c. ità omnes.

Sciendum ſecundò; Per ſponſalia poſteriora de futuro non diſſolvi ſponſalia præcedentia ex parte contrahentis, ſed etiamnum teneri ducere priorem ſponſam, ſi ipſa ità velit, & urgeat: Ratio: quia res uni obligata invalidè alteri promittitur, conſequenter ſecunda ſponſalia nulla ſunt, cùm ſint

ſint promiſſio rei illicitæ: ergo &c. Et hoc intellige, etiamſi ſecunda ſponſalia ſint juramentô firmata; ſunt enim de re iniqua, & in præjudicium tertii, nemo autem obligari poteſt ad id, quod ſine peccato præſtare non poteſt, nec juramentum poteſt eſſe vinculum iniquitatis, *c. ſicuti 22. de ſponſalibus.* ità Sanchez, Bonac. Conninck. &c.

Excipitur tamen caſus: ſi quis poſt prima ſponſalia contraxit ſecunda cum alia priorum omnino ignara, & ſub promiſſione conjugii ab ea obtinuit copulam, tunc enim eſt probabiliùs, ex parte utriusque diſſolvi priora ſponſalia, húncque defloratorem obligatum eſſe ad ducendam ſecundam fœminam â ſe corruptam: ità docent Palao, Coninck. Rebellus, Illſung, Perez, contra Sanchez, Hurt. Filliuc. Pirhing. Baſſæum &c. Ratio hujus probabilioris ſententiæ eſt; quia quoties damnum notabile advenit ſecundæ fœminæ ex eo, quod matrimonium cum ipſo non contrahatur, affirmant etiam Sanchez, Pirh. & alii oppoſitæ ſententiæ Patroni, ſponſam priorem debere cedere juri ſuo, & judicem interpellatum debere talem ſponſum compellere, ut ſecundam ducat, quam vitiavit:

unde damnum ſecutum ſibi imputare debet, non viro, cujus promiſſum ſcivit iniquum eſſe, & nullum.

Item, ſi etiam prior ſponſa carnaliter fuit cognita, non obſtante ſponſæ poſterioris bona fide, & ignorantia ſponſalium præcedentium, priora ſponſalia non diſſolvuntur, ſed etiamnum adeſt obligatio ducendi primam; quia, cùm damnum utriusque ſponſæ ſit æquale, prima autem ante aliam jus acquiſiverit, locus eſt regulæ Juris *54. in 6. qui prior eſt tempore, potior eſt jure.*

Item quando ſecundæ ſponſæ violatio eſt occulta, tenetur talis ſponſus adhuc ducere primam, utpote, quæ tunc ex nullo titulo obligatur ad renunciandum ſuo juri, quia per occultam violationem, in quam altera ſpontè conſenſit, non exponitur adeo gravi damno, & injuriæ ſecunda ſponſa, nisì in conjugem aſſumatur, ut ad illud avertendum cum proprio incommodo prior ſponſa privari jure ſuo poſſit, aut cedere debeat etiam ex charitate. His præſcitis ad quæſitum

Reſp. Sponſalia etiam jurata diſſolvi per matrimonium validè contractum cum alio, vel alia ſponſa. Patet *ex. C. ſicut ex litteris.*

C. ſe

Digitized by Google

C. se inter virum. de sponsal. & C. 1. de sponsa duorum. Ratio est; quia matrimonium est fortius vinculum, quàm sponsalia, utpote tribuens *jus in re*: ergo huic sponsalia tribuentia solùm *jus ad rem* debent cedere: Tum quia, stante matrimonio valido, jam impossibile evadit matrimonium cum priori sponso, vel sponsa contrahendum: ergo hoc ipso cessat obligatio contrahendi matrimonium cum illa.

Dixi notanter per matrimonium *validè* &c. quia si invalidè fuerit contractum quocunque demum titulô, priora sponsalia non dissolvuntur, sed tenetur, qui ejusmodi matrimonium attentavit, redire ad priorem sponsam, cum hac ratione non adsit fortius vinculum matrimonii, quod prævalere possit vinculo sponsalium præcedentium, nam ùt loquuntur jura, *non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum.*

Interea pars altera, â qua recessum est, etiam sic non obligatur eum denuo acceptare, sed potest uti jure suo, ut fidem non servet illi, qui prius fidem frangere voluit, quia etsi contractus invalidus fuerit, tamen etiam per hunc sufficienter indicavit, se mentem suam mutâsse, prioribusque sponsalibus renunciare, per quod pars

alte-

Digitized by Google

altera caufam juftiffimam refiliendi acquifivit. Ità Perez *disp. 9. Sect. 7. n. 1. & 2.* Palao &c. Ex quibus fit refolvendus fequens

CASUS.

Aristippus contra fidem sponsalium cum Artemisia celebratorum contraxit matrimonium cum Agrippina, quæ, dum tertia jam falce decubuisset ceres, mortis falce ipsa demetitur. Artemisia, cui idcirco messis in herba, urget nuptias ab Aristippo sibi promissas. Jam quæftio eft, an Ariftippus teneatur ducere Artemifiam ità urgentem? & refolvendo

Dico: affirmativè, Ità Palao, Conninck. Tamb. Perez, Hurtad. Pontius, Wieftner, Wex, Præpofit. Ledefs. Sporer, Henno, Haunold. Maftr. Herinx. Schmier, Kugler, König, Zoëf. Kees, & alii plures.

Ratio prima eft; quia omnino iniquum eft, ut aliquis per injuriam alteri jus fuum tollat, feque ab ejus obligatione eximat, quando poteft ei fatisfacere: atqui fi Ariftippus non teneretur Artemifiam ducere, per injuriam ei jus fuum ità tolleret, feque eximeret ab ejus obligatione: ergo ne admit-

mittatur talis iniquitas, tenetur ad ducendam Artemisiam, post mortem Agrippinæ conjugis, ne matrimonium malitiosè absque necessitate contrahens ex sua injustitia commodum reportet, & pars relicta damnum, jurisque sibi debiti privationem; tum etiam, ne detur ansa passim resiliendi â primis sponsalibus per nova matrimonia, sed ut potiùs homines absterreantur â tali malitia, si sçiant priorem obligationem non penitus tolli, sed solùm suspendi durante matrimonio, ità, ut eô solutô sponsæ relictæ adhuc possint, & debeant satisfacere.

Ratio secunda; quia si matrimonium superveniens non solum impedit quamdiu durat, sponsalium præcedentium executionem, sed penitus tollit eorum obligationem, tunc vel extinguitur hæc obligatio ex jure naturali, vel ex positivo; atqui non ex jure naturali, quod probatur: quia vinculum matrimonii non est incomposibile cum obligatione sponsalium respectu primæ sponsæ, quanquam ejus impletionem hìc & nunc impediat: ergo qui matrimonium contrahit, non eo ipso solvitur â sponsalibus præcedentibus. *Antecedens* patet,

Digitized by Google

tet, quia impedimentum obligationi cuidam superveniens eandem non prorsus extinguit, sed suspendit, donec cessante hoc impedimento iterum reviviscat, ùt manifestum est in exemplis, nam qui religionem vovit, si postea matrimonium contrahit adhuc tenetur uxore mortua implere suum votum, & religionem intrare, quia obligatio voti non fuit extincta per matrimonium, sed tantùm suspensa, ùt passim docent D. D. Item, si Petro vel promittas equum, vel etiam vendas, hac tamen promissione, vel venditione non obstante, Titio deinde vendas & simul tradas eundem equum, spectabit is ad Titium. *L. quoties. C. de rei vendicat.* si verò postea equus iste tibi reddatur, teneris adhuc ex prima promissione eundem dare Petro, atque ità implere tuam obligationem: ergo pari modo Aristippus, de quo in præsenti casu mortua sua conjuge Agrippina, exe qui etiamnum debet sponsalia priùs contracta cum Artemisia; consequenter hæc obligatio non extinguitur ex jure naturali; sed neque ex positivo, quia ex nullo textu juris ostendi potest, ut in solutione argumentorum adversæ partis mox patebit; quare cum adversariis

Di-

Digitized by Google

Dices: *C. si inter. de sponsal. c. 1. de sponsa duorum. C. fin. caus. 27. q. 2.* aliisque pluribus locis è jure Canonico, dicuntur priora sponsalia omnino extingui per matrimonium superveniens, *obligatio autem semel extincta amplius non reviviscit*. Tum quia â paritate, obligatio ex voto ingrediendi religionem strictiorem totaliter extinguitur per professionem in religione minùs stricta *cap. 5. de Regularib. in 6.* ergo etiam obligatio ex sponsalibus de futuro totaliter extinguetur per subsequens matrimonium: consequentia probatur: Ideo obligatio ex voto ingrediendi religionem strictiorem totaliter extinguitur, quia obligatio ex professione tanquam fortior extinguit obligationem minùs fortem ex voto simplici: ergo etiam obligatio ex sponsalibus de futuro totaliter extinguitur per subsequens matrimonium, quia obligatio ex matrimonio tanquam fortior extinguit obligationem minùs fortem ex sponsalibus. Ità docent Tannerus, Sanchez, Laym. Bonac. Filliuc. Dicastillo, Pirh. Rodriquez &c. Verùm horum argumenta facilè subruuntur; igitur

Respondeo in citatis textibus nunquam asseri sponsalia priora penitus extingui, sed solùm decidi, matrimonium superveniens vali-

validum esse, eóque copulatos separari non debere; quod est verum, an verò supersit aliqua obligatio ex sponsalibus præcedentibus, matrimoniô per mortem conjugis solutô, prorsus nihil statuitur. Unde hìc malè pars adversa pro se usurpat axioma juridicum: *obligatio semel extincta, ampliùs non reviviscit*, hoc enim in quæstione est, an obligatio in præsenti casu totaliter extincta sit, quod nec jure naturali, nec positivo probatur.

Ad paritatem *nego consequentiam*; disparitas est; quia in priori casu unus tantum idemque est creditor, puta Deus, qui majoris censetur æstimare obligationem, quæ consurgit ex actuali professione, quàm illam, quæ nascitur ex nudo voto ingrediendi religionem. In posteriori verò, seu nostro casu sunt duo, & diversi creditores, quorum unus non censetur juri suo cedere propterea, quod alteri sit factum satis, sicque unius commodum in alterius damnum cedat, quod æquitas naturalis non permittit.

Aliter respondent alii, & ajunt *d. c. qui post. 5. de regularib. in 6.* contineri specialem dispositionem juris positivi, quod consulit paci monasteriorum: ne professi in religio-

ne laxiori cum tumultu extrahi debeant. Ità Pontius, Wex. &c.

Ex hac resolutione movetur quæstiuncula, an nimirum, sicut, qui post sponsalia de futuro cum una, contraxit deinde, de præsenti cum altera, hâc mortuâ tenetur ducere priorem, ità qui post sponsalia de futuro cum una, contraxit pariter de futuro cum altera, obligetur hanc secundam ducere, si prima sponsalia dissolvantur, vel per mortem prioris sponsæ, vel per illius ingressum in religionem, aut voluntariam remissionem? &

Respondeo *negative*, etiamsi secunda jurata fuerint, ratio: quia secunda sponsalia, cùm inirentur, erant invalida ratione priorum sponsalium, quibus contrahens ligatus erat: *quod autem ab initio validum non fuit, tractu temporis non convalescit. Reg. Jur. 18. in 6.* Hinc si ligatus votô castitatis contrahat sponsalia de futuro, etsi postea dispensationem voti impetret, non tenetur ad ea servanda, quippe quæ ab initio invalida fuerunt. Ità Sanchez. *l. 1. disp. 50. n. 6.* Palao, Pirh. Perez, contra Covarruv. Rebell. &c.

QUÆRES XVII. An dissolvantur sponsalia, quando sponsus absque notitia, vel con-

Digitized by Google

consensu sponsæ discedit in terras remotas, animo quidem redeundi, sed absque spe celeris reditus? ante responsionem

Sciendum primò; sponsam eo ipso manere liberam â sponsalibus, quando sponsus aliò migrat animô non redeundi, sed alibi figendi domicilium, insciâ vel invitâ sponsâ. Ità deciditur apertissimè *in C. de illis. 5. de sponsalib.* ubi dicitur: *De illis autem, qui præstitô juramentô promittunt, se aliquas mulieres ducturas, & postea eis cognitis dimittunt terram, se ad partes alias transferentes, hoc tibi volumus innotescere, quod liberum erit mulieribus ipsis, si non est amplius in facto processum, ad alia se vota transferre.* In quo textu aliqua specialiter notanda sunt, ac primò quidem per voces illas *liberum erit*, indicari, statim, ac alter discedit, sponsam esse liberam â dictis sponsalibus, eique liberum, ut alteri nubat, absque hoc, quod expectare debeat per tempus aliàs in jure civili præscriptum. Præterea iisdem vocibus indicari, non opus esse ad hoc authoritate Judicis, verùm hâc etiam non requisita posse eam liberrimè ad alia vota transire, namque vox *liberè* excludit consensum sive authoritatem alterius tanquam necessariam, ùt observat Glossa *in Clement. dudum de sepultur. V. liberè.* & *in C. cùm plures. V.*

 libere

libere de offic. Jud. delegat. in 6. Denique hoc etiam procedere, quando ſponſalia fuerunt juramentô ſtabilita, id enim manifeſtè exprimitur in dicto *cap.* nam juramentum additum eſt in confirmationem ſponſalium: ergo his diſſolutis etiam ceſſat obligatio juramenti.

Ratio etiam ità aſſerendi eſt, tum quia per talem diſceſſum animô non redeundi, ſed mutandi domicilium videtur ſponſus ſuo juri ipſo facto renunciare, quantum eſt ex parte ſua: Tum quia ſponſa de futuro non tenetur ſequi ſponſum mutantem domicilium, quemadmodum ad hoc obligatur uxor. Gloſſa *in cit. C. de illus. V. recepta.* Perez, Dicaſtillo: Quando igitur novit, velle ſponſum mutare domicilium, in alium locum ſe transferendo, non tenetur cum ipſo contrahere, ſed poteſt reſilire propter notabilem mutationem ſupervenientem; quod â fortiori dicendum, ſi ſponſus incipiat eſſe vagabundus.

Sciendum ſecundò. Sponſam non poſſe ſtatim recedere â ſponſalibus, ſi ſponſus diſcedat in locum propinquum, unde reditus facilis eſt, & qui non diu differendus creditur, etiamſi inſciâ, & invitâ ſponſa diſceſſerit. Ratio; quia per talem diſceſſum

in

in locum non remotum, & ad breve aliquod tempus non censetur sponsus renuntiare sponsalibus, neque infertur sponsæ grave damnum, neque res notabiliter mutatur: ergo causa justa non est, ob quam sponsa possit resilire. His præscitis ad quæsitum pro praxi

Resp. Sponsum absentem per epistolam, vel nuntium monendum esse, ut redeat; aut si hoc non permittat distantia loci, vel tempestivi reditûs certa spes non affulgeat (uti quæsitum exprimit) rem deferendam esse ad Judicem Ecclesiasticum, ut ipse considerata qualitate sponsæ, ejusque præsente statu, aliisque circumstantiis judicet, ac pronuntiet, an adsit causa sufficiens dissolvendi sponsalia, præsertim attentô periculô incontinentiæ, quale facilè judicarì potest in sponsa concurrentibus ætate juvenili, magnis divitiis, venustate formæ, & ob ista illicia procorum multitudine. Ratio hujus responsionis est; quia sic vitabitur omne errandi periculum, quod aliàs facilè incurrunt ii, qui seipsos propriæ causæ judices constituunt. Et ità pro praxi tenent Palao, Gobat, Sporer &c. Sed

Digitized by Google

Dices: Si causa absentiæ est necessaria v. g. mors Parentum, valetudo propria, capitalis inimicitia, ob quam tutò redire nequit, longior peregrinatio ex necessitate suscepta, aliudvè negotium magni momenmenti, fortè reipublicæ, statutum est in Jure Civili, expectandum esse finem negotii, sive donec ejusmodi causa cesset. *L. sæpè, ff. de sponsal.* quando autem causa absentiæ est voluntaria; sed tamen justa, & honesta, v. g. ad bellum justum, ad studia, ad negotiationem &c. iterum cum differentia statuitur in Jure Civili, scilicet, quando abest intra Provinciam, expectandum esse bienniô. *L. si is. 2. C. de Sponsal.* si autem extra Provinciam absens est, trienniô, *L. liberum. 2. de repudiis.*

Respondeo cum Dicast. Perez, Hurtad, &c. hanc Juris Civilis constitutionem defacto non ampliùs habere locum in sponsalibus baptizatorum; Ratio: quia contractus sponsalitius inter baptizatos habet pro materia & objecto contractum matrimonii elevatum ad esse & dignitatem Sacramenti, atque ideo materia illius est spiritualis: ergo standum est juri Canonico, & per hoc, non verò per Jus Civile regulanda sunt omnia in sponsalibus; quantum autem tem-

Digitized by Google

temporis abſentiæ requiratur, in Jure Canonico determinatum non eſt, ergo &c.

Inſtabis. Ubi Jus Canonicum circa rem quampiam nihil ſpeciale decidit, obſervanda eſt conſtitutio Juris Civilis, juxta *c. 1. de novi oper. nunciat.* atqui hic nihil ſpeciale decidit; ergo &c. Docet quidem Sanchez *l. 1. diſp. 54. n. 6.* cum pluribus, quos citat, Jus Civile in hac parte correctum eſſe per Jus Canonicum, quare ſponſo in longinquam regionem ſe transferente, non obtenta ſponſæ licentia, liberum eſſe huic relictæ ſtatim alteri nubere, idque probat *ex C. de illis. de ſponſal.* verum *ex cit. c.* hoc planè non probatur, ibi enim ſermo eſt ſolùm de diſceſſu in terras remotas animô mutandi domicilium, non autem quando diſcedit cum ſpe reditûs, quamvis ille diutiùs differendus ſit; unde non patet, quod Jus Civile hac in re â Jure Canonico correctum ſit. Hinc aliter

Reſpondeo: prædictas leges Juris Civilis, etſi â Jure Canonico correctæ non ſint, ex alio capite non eſſe obſervandas, ut neceſſariò expectari debeat biennium, vel triennium pro diverſitate abſentiæ, quia imprimis memoratæ leges, dum ſtatuunt biennium, vel triennium eſſe expectandum,

dum, non ideo hoc decernunt, ut ſponſa poſſit ſponſalia diſſolvere, & ad alia vota tranſire, quia de Jure Civili hoc aliàs licitè fieri poterat ſolo diſſenſu ſponſæ. *L. 1. C. de ſponſal.* ſed expectare debuit præſcriptum tempus, ut poſſet retinere Arrhas â ſponſo datas, quæ aliàs reſtituendæ erant, ſi is in ſponſalitiæ promiſſionis executione culpabilis non fuit.

At verò in Jure Canonico obligatio ſponſalium ità firma eſt, ut nequeat pro cujusque arbitrio diſſolvi, ſed neceſſariò veniant diſſolvenda non aliter, quàm ſi ſponſus gravem cauſam diſſolutionis præbeat, quæ tamen eſſe poteſt biennio, vel triennio non expectato; unde deciſio Juris Civilis non eſt neceſſariò obſervanda, cùm præſertim poſſint adeſſe tales circumſtantiæ, ut ob periculum incontinentiæ tamdiu differri nuptiæ non debeant. Ità Palao *diſp. 1. de ſponſal. punct. 23. n. 2.*

Et hactenus dicta de abſentia ſponſi, â fortiori intelligas velim de abſentia ſponſæ; tum quia ſponſus, & ſponſa ſunt correlativa, & quod diſponitur de uno, cenſetur diſpoſitum de altero, quando ſubeſt eadem ratio. *L. fin. C. de indictâ viduitate.* Tum quia ex abſentia ſponſæ ſiniſtra ſuſpicio con-

concipi ſolet: ergo &c. Ex quibus ſit reſolvendus ſequens

CASUS.

Menander abſolutâ Philoſophiâ ſponſalia contraxit cum Valeria opulenti Mercatoris filia, ætate, forma, & opius florente, atque ideo à multis exoptata in ſponſam: ne vero juberetur contrahere ipſas nuptias, ſtudiis necdum completis atque ideo minùs aptus ad honoratum officium obtinendum, clàm, eâ inſciâ poſt aliquot ſeptimanas Viennam abiit daturus operam utrique Juri, nec inde rediturus, nisì poſt quatriennium. Jam an Valeria teneatur expectare reditum Menandri, an verò poſſit alteri nubere, quæſtio eſt? & reſolvendo

Dico idem, quod pro praxi cum Palao, Gobat, Sporer &c. ſuprà dixi: hæc lege, & reſolutionem inveniſti, nec de hoc plura dicenda reſtant.

QUÆRES XVIII. An utrôque ſponsô poſt ſponſalia fornicante liceat utrique reſilire? ante reſponſionem

Sciendum primo; Certum eſſe, etiam ſponſalia juramentô firmata diſſolvi poſſe, quando vel ſponſa, vel ſponſus, poſt facta ſponſalia committit fornicationem; tunc enim

innocens resilire potest, ùt deciditur C. *quemadmodum. 25. de jurejur.* quod si tamen pars innocens nuptias expètat, tenebitur nocens ad sponsalium impletionem, nè ex iniqutate sua ipse referat commodum, & innocenti damnum, ac præjudicium generetur, quia quod in favorem alicujus introductum est, non debet in ejus damnum retorqueri, ùt dicitur *in L. quod favore. C. de legibus. & L. nulla ff. eodem.*

Et in hac parte pares sunt sponsus & sponsa; uterque enim ob sponsalitium contractum obligatus est suum corpus nemini tradere, sed comparti servare in usum matrimonii, quam obligationem violat ille, qui fornicatur, gravémque injuriam infert alteri parti: sicuti ergo post unius conjugis adulterium alteri, tam uxori, quàm marito divertere permissum est. C. *Apostolus. 32. q. 7.* sic post unius tam sponsi, quàm sponsæ fornicationem, alteri â sponsalibus licebit resilire. Sanchez *l. 1. disp. 55. n. 4.* cum Palao, Conninck, Laym. Dicastillo, & aliis passim.

Sciendum secundo; Communem esse sententiam apud Palao, Sanchez, Laym. &c. Sponsum etiam posse resilire â sponsalibus, quando sponsa per vim compressa est, ipsique in-

Involuntaria fuit fornicatio. Ratio: quia etsi sponsus resilire nequeat ex causa, quod sponsa fidem violaverit, aut se suspectam reddiderit de futura violatione, quia tamen per violatam corruptionem sponsa reddita est notabiliter vilior, sponsoque probrosum est ducere corruptam ab alio, imò incurrere etiam potest periculum alendi prolem alienam, eritque ista infamiæ nota tanto major, & certior, quia non omnibus constare potest sponsam per vim præcisè, & prorsus involuntariè fuisse cognitam, & fortè id pauci credent. Audiamus verba Cardinalis de Lugo *tom. 1. de Just. disp. 10. Sect. 10. n. 199.* ubi ità loquitur: *in praxi difficile credendam esse violentam oppressionem, & absque culpa ex parte fœminæ: rarissimum enim est, quod si velit, non posset aliquô modô resistere, & violationem impedire, sed ob metum, ob animi imbecillitatem, & aliquando etiam ob latentem lasciviæ affectum, quem manifestare omnino erubescunt, consentiunt saltem invitæ, qui tamen consensus, licèt ex parte involuntarius sit, sufficit ad peccatum grave; quem consensum, sicut & congressum ipsum debuissent virili fortitudine impedire, & rarissimè contingit, virum delectationem turpem ab invita omnino & reluctante captare velle.*

Nota

Nota Confessarie, & in Confessionali puellabus & fœminis, quæ fornicationem quidem confitentur, ast penès se violenter oppressas obganniunt; rarissimè crede; nam hoc genus hominum ex nimia verecundia fingere solet in ejusmodi materiæ peccatis excusationes; quas si ulteriori examine tentaveris, in fine se in copulam consensisse non invitas invenies: ità expertis hoc in foro crede confessoribus. His præscitis ad quæsitum

Resp. Triplicem esse hoc in puncto sententiam: prima docet, neutrum hoc in casu resilire posse: hanc tenent Perez *disp. 9. Sect. 16.* Bonac. *q. 1. punct. 8. n. 6.* cum Paludano. Secunda asserit, utrumque posse; ità Palao, Tamb. Wiestner. Tertio quasi media defendit sponsum, non verò sponsam resilire posse. Sic Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 12.* Sanchez, Pirrh. Conninck, Tannerus, Sporer, Henriq. Diana, Hurtad. Wees. &c.

Fundamentum primæ est; quia licèt matrimonium ob adulterium separari possit quoad thorum, & mensam, si tamen uterque conjux pari crimine se contaminaverit, delicta mutua compensatione tolluntur. *Cap. pen. & ult. de adult.* ergo licèt sponsalia solvi

possunt

Digitized by Google

possunt ob fornicationem, si tamen uterque sponsus pari crimine se contaminaverit, solvi non poterunt, quia delictum unius compensatur delictô alterius, *c. intelleximus. de adult. & stupro.*

Fundamentum secundæ est; quia uterque id est, tam sponsus quàm sponsa datam fidem violavit per fornicationem; uterque enim ob sponsalitium contractum obligatus est suum corpus nemini tradere, sed comparti servare in usum matrimonii, quam obligationem uterque violavit; ergo utraque pars sufficientem causam habuit dissolvendi sponsalia.

Fundamentum tertiæ tandem sententiæ est; quia etsi sponsus & sponsa, quoad fidei & juris fractionem conveniant, tamen per fornicationem sponsi nullô modô compensatur fornicatio â sponsa commissa, nam fornicatio in fœmina est multò fœdior, quàm in viro, multoque ignominiosiùs est sponso talem ducere, quàm sponsæ tali nubere, majúsque sponso obvenire potest damnum ex fornicatione sponsæ ob incertitudinem prolis: ergo delictum unius non compensatur hic delictô alterius, cùm sit iniqua, & nulla compensatio, ubi ex una parte detrimentum multò graviùs manet, ut accidit

dit ex parte viri, cui multò gravius nocumentum affert fornicatio ſponſæ.

Confirmatur hoc *L. in arenam. C. de inoffic. teſtam.* ubi non licet fœminæ meretrici filiam luxoriosè viventem exhæreditare, quia in pari turpitudine eſt; at Patri concubinario licitum eſt filiam meretricem exhæreditare, quia turpitudo utriusque non cenſetur æqualis.

Ex hujus tertiæ ſententiæ fundamentis patet jam reſolutio cœterarum: nec obeſt paritas adulterii allata pro prima ſententia; diſparitas enim eſt, quia ſponſalia ex ſe ſunt facile ſolubilia, hinc ad eorundem diſſolutionem quælibet cauſa, & ſuperveniens notabilis mutatio poteſt ſufficere; econtra, quia matrimonium ex natura ſua indiſſolubile eſt, non ità facilè permittitur ſeparatio conjugum quoad torum, ſed potius attenditur, ut ex quocunque capite iſta impediatur, idque in favorem ipſius matrimonii, ut firma conſiſtat ejus indisſolubilitas, unde admittitur hic compenſatio adulteriorum, reputatúrque ea ſufficiens ad ſeparationem hanc impediendam, & matrimonii indiſſolubilitatem in ſuo robore ſervandam, etſi de cætero adulterium

uxoris turpius sit, quàm adulterium viri. Ex quo

Etiam argumentum secundæ sententiæ ruit; quia nempe in fornicatione sponsorum in ordine ad dissolutionem sponsalium non solùm attenditur fidei sponsalitiæ violatio, sed & infamia, aliaque damna, quæ sponsis ex ea resultare possunt: ergo, esto, quod data fides utrinque violata fuerit, fædior tamen & viro multò detestabilior est fornicatio in muliere, quàm rotâ versâ.

Dices cum Patronis hujus sententiæ: esto, quod fornicatio sponsæ sit fœdior, & viro detestabilior, per hoc tamen non efficitur, quòd datam fidem non violaverit etiam vir: ergo per hoc etiam ipsa sponsa sufficientem causam habet dissolvendi sponsalia.

Respondeo concesso antecedente, distinquendo consequens: Cæteris paribus, *Conc.* disparibus *nego.* lege disparia in fundamento tertiæ sententiæ.

Instabis; si sponsus post contracta sponsalia cum tertia persona fornicetur, sponsa tunc potest resilire, ùt deciditur *C. quemadmodum. 25. de jurejur.* ergo etiam hic resilire potest: *Consequentia probatur*: ideo in antecedenti casu sponsa resilire potest, quia

spon-

ſponſus fornicando cum tertia ſponſæ ſuæ datam fidem violavit, ſed etiam hic ſponſus fornicando fidem datam violavit: ergo etiam hic reſilire poteſt. *Reſpondeo diſtinquendo antecedens*: ſponſa innocens reſilire poteſt, *Conc.* æque fornicans *nego antecedens*, *&* *conſequentiam*. capitulum enim *cit.* ſtat pro innocente contra reum. Aliud eſt in noſtro caſu, ubi utraque pars fornicata ſupponitur, & quia fornicatio multò fœdior, ipſique ſponſo deteſtabilior eſt in muliere, quàm versâ rotâ, adeoque delicta pari turpitudine non cenſentur. Cæterùm, Lector chariſſime! inter tot graviſſimos Authores diſcrepantes deciſionem non facio, tu lege, quod placet, mediô ſi incedere nolis. Ex quibus ſit reſolvendus ſequens

CASUS.

Columba fidem dedit de nuptiis proximè contrahendis Raynaudo, at poſt contracta ſponſalia intelligit tum ex aliis, tum ipſa quoque non rarò id videt, ſponſum hunc ſuum frequentem eſſe, & perquam familiarem cum aliis fœminis, easdem paſſim amplexari, minus pudicè tangere, & deoſculari, præſertim Florimundam feſtivioris genii, & formæ venuſtioris,

nustioris, puellam, à quibus actionibus, ut abstineret, memor fidei sibi datæ, cùm sæpiùs ipsum hortaretur Columba, sed omnibus admonitionibus precibusque nihil efficeret, tandem pertæsa has levitates, nuntium ipsi remittit, renuitque deinceps stare sua sponsione, & eum habere maritum. Quæstio jam est, an Columba ob similia oscula, tactus & amplexus causam sufficientem habuerit, dissolvendi sponsalia cum Raynaudo? & resolvendo

Dico: Affirmativè; quia ob òscula, tactus, & amplexus valde frequentes dari causam dissolvendi sponsalia etiam ipsi sponsæ respectu sponsi, docent graves Authores Perez *disp. 9. Sect. 15. n. 8.* Laym. Sporer, Conninck, Pontius, Bonac. &c. hac ratione: quia si hæc frequentia sunt, indicant valde propensum animum sponsi in alteram, ità ut meritò timeri possit, ne sponsam minùs sit amaturus, aut fidem non servaturus: atqui ista meritò timere poterat Columba de Raynaudo, quia hæc passim facere solitum fuisse cum aliis fœminis refertur in casu proposito, per quæ sanè videri potùit impudicus, & minùs curare suam sponsam, cùm etiam preces ejusdem & adhortationes, ut ab iisdem se abstineret, protervè contempserit; maximè

Digitized by Google

mè autem timere poterat Columba, ne omnem in se amorem converteret, Florimunda, eumque ad ulteriora pertraheret pellex puella, vel ante, vel post contractum matrimonium, cujus lepore & venustate jam nimirum irretitus, difficulter esset depositurus memoriam & amorem, juxta illud Senecæ in Hipp. *qui blandiendo dulce nutrivit malum, serò recusat ferre, quod subiit, jugum*: ergo ob hanc causam Columba meritò repudivit Raynaudum.

Notanter autem dixi ob oscula, tactus, & amplexus *valde frequentes* &c. *& etiam ipsi sponsæ respectu sponsi*: quia docent A. A. si oscula, tactus impudici, amplexus &c. sponte admissi aut exerciti fuerint â sponsa, habere sponsum causam sufficientem dissolvendi sponsalia, eò quòd sponsa per hæc reddatur vilior, & pro impudica habeatur, seque suspectam reddat de actu adhuc turpiore, unde non possit eam ducere absque nota: contrarium verò arbitrantur dicendum esse de viro, sive sponsò, quia per similia oscula & tactus ipse non redditur vilior, nec est probrosum fœminæ cum illo contrahere, nisi tamen, ùt limitant, ejusmodi oscula, tactus, & amplexus sint valde

de frequentes. Ita Laym. Sanchez, Coninck, cum cæteris ſuprà citatis.

Sed quid de fornicatione ante ſponſalia commiſſa? Reſp. ſi ea commiſſa fuit â ſponſa, poſſe ſponſum â ſponſalibus reſilire, ſi verò commiſſa fuit à ſponſo, & ſponſæ poſt contracta ſponſalia innotuit, quod ante illa ſponſus cum alia commiſerit fornicationem, ſponſæ non licet reſilire. Ratio diſpar eſt; quia ſponſa, non item ſponſus per hoc redditur vilior, & licèt ignominioſum ſit viro ducere corruptam fœminam, nullam tamen notam contrahit, quæ nubit viro, qui aliam cognovit, nec habet eandem qualitatem ſponſalia præcedens fornicatio ſponſi, quam habet his ſupervenieus, quippe ob hanc præcedentia ſponſalia dirimi poſſunt, ideo tantum, quod fidem datam violaverit, ſeque ſuſpectum reddiderit de futuri tori violatione, quæ tamen in fornicatione ante ſponſàlia â ſponſo commiſſa non procedunt: at ſi ſponſa antecedenter fornicata fuerit, etſi ipſa quoque fidem necdum violaverit, hac tamen ipſa fornicatione vilior, & contemptibilior facta eſt; unde meritò repudiari poteſt; non ità ſponſus, niſi tamen hic fuiſſet cum pluribus fornicatus, & huic vitio deditus

ditus cenſeretur, aut ex fornicatione prolem haberet, quia ſic redditur matrimonium difficilius, tum ob obligationem præſtandi alimenta, tum quia ſolet eſſe cauſa diſcordiarum.

QUÆRES XIX. An ſponſus poſſit reſilire, ſi poſt contracta ſponſalia nova hæreditate, aliove modo fiat multò ditior, ità ut ſponſa tunc ipſi ſit prorſus inæqualis? ante reſponſionem

Sciendum primo. Generaliter loquendo, quoties aliqua notabilis mutatio de novo ſupervenit ſponſalibus, ſive in alterutro è ſponſis, quæ eorum executionem, ſtatumque matrimonii notabiliter difficiliorem reddit, quæque ſi ab initio adfuiſſet, hominem cordatum ſimilis conditionis prudenter ab illis avertiſſet, toties ceſſare obligationem reſpectu illius, cui difficilius redditum eſt matrimonium,. proinde, poſſe eum â ſponſalibus reſilire, etiamſi juramentô firmata ſint. Ità omnes. Ratio eſt; quia promiſſio, & juramentum non obligant ultra intentionem promittentis, & jurantis: at promittens & jurans non cenſetur habuiſſe intentionem promittendi & jurandi ſuperveniente notabili mutatione, quâ prævisâ judiciô prudentis non promiſiſſet,

Digitized by Google

misisset, neque jurâsset: ergo superveniente notabili mutatione facta promissio, & juramentum eam confirmans ipsum non obligant; hæc enim censentur facta fuisse rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus, seque non extendisse ad talem casum valde difficilem, & non prævisum.

Dixi notanter, si superveniat *notabilis* aliqua mutatio, quæ prævisa hominem *cordatum* & *prudentem* absterruisset à contractu sponsalium, quia plurimi contrahunt sponsalia, qui ob levissimas causas desiissent ea contrahere, si eas prævidissent, veluti, si advertant sponsam esse minùs gratiosam, aut parentes minùs liberales quàm esse eos priùs conceperant: hæc enim ex communi A A. sententia, neutiquam admittuntur pro causa sufficiente.

Sciendum secundo; Notabilem mutationem quæ sufficiat ad dissolvenda sponsalia circa tria bonorum genera evenire posse, nempe vel corporis, vel animæ, vel fortunæ. Quoad bona corporis potest accidere, si è sponsis alteruter incurrat in lepram, paralysim, morbum gallicum, aliúmve contagiosum, aut incurabilem, qualis est epilepsia, seu morbus caducus. Ratio: quia

hæc reddunt matrimonium notabiliter difficilius, cùm nimis gravè ſit, debere hæc pati perpetuò in ſocio ſuæ vitæ: imò ſola morbi gallici vehemens ſuſpicio, etſi non plenè probetur, præſtat ſufficientèm cauſam ſponſalia diſſolvendi juxta Palao *diſp.* 1. *de ſponſal. pun.* 17. *n.* 3. Baſil. Pont. *l.* 12. *c.* 17. *n.* 4. Addit Tambur. *tr.* 3. *de matr. C.* 5. §. 8. *n.* 4. idem eſſe in ſuſpicione cujuscunque infirmitatis gravis incurabilis ob paritatem rationis, quia ſola illa ſuſpicio in principio abſterreret hominem prudentem â matrimonio contrahendo.

His morbis adnumerant alii, & nominatim Sanchez, Palao, Perez, Tambur. &c. oris graveolentiam, quæ arte medicinæ tolli nequeat. Ratio: quia & hoc in mutua cohabitatione & tam arcta conjunctione nimis eſt onerоſum, ac vix ſuſtinere poteſt, eſtque indicium cujusdam habitualis moleſtiſſimi morbi; ſi autem fætor non eſt valde notabilis, non cenſetur adeſſe magna mutatio, quæ ad diſſolutionem ſufficiat. Bonac. *q.* 1. *de ſponſal. pun.* 8. *n.* 10. Idem eſt, ſi alteruter è ſponſis incideret in graviſſimam deformitatem, eo quòd vel oculos, vel aures, vel nares amiſerit, aliámve ſimilem turpitudinem patiatur, ùt ex-

pri-

Digitized by Google

primitur C. *quemadmodum. de jurejur.* in quo, licèt exigi videatur amiſſio utriusque oculi, cùm textus utatur numero plurali, communis tamen AA. interpretatio eſt, ſufficere amiſſionem unius oculi, cùm iſta jam cenſeatur gravis deformitas, & notabilis mutatio. Quoad bona animæ accidere poteſt notabilis mutatio, ſi quis è ſponſis gravi infamia maculetur, v. g. ſi ſponſus poſt celebrata ſponſalia de turpi crimine condemnetur, veluti de furto, quod verum eſſe affirmat Dicaſtillo *diſp. 1. de matrim. dub. 40. n. 517.* etiamſi infamia eſſet alicujus criminis falsò impoſiti, dummodo verè habeatur apud alios infamis. Item, ſi ſponſus proſcribatur patriâ, ſeu banniatur. Item ſi fiat hæreticus vel apoſtata. Item ſi fiat ſcortator, aleator, aut ebrioſus, aliive ſimili vitio deditus, quia probroſum eſt talem ducere. Item ſi aſper moribus, admodum ſeverus, aut truculentus evadat; hæc enim cauſa ſufficiens eſt ad matrimonii divortium. *C. litteras 13. de reſtit. ſpoliat. in fine.* ergò â fortiori ſufficit ad diſſolvenda ſponſalia. *Nec obſtat c. veniens. 5. qui clerici, vel voventes,* ubi mulier recuſans ſponſo nubere ex eo, quòd plura audiverit de ſeveritate illius, dicitur violare vo-

 tum,

tum, & jubetur puniri. Reſpondet P. Reiffenſtul. *l. 4. decret. tit. 1. de ſponſal. & matrim. §. VIII. n. 266.* cum Gloſſa ibidem communiter receptâ: illius fœminæ timorem fuiſſe vanum, & inanem, nec fuiſſe viri ſeveritatem probatam.

Denique ſi graves inimicitiæ ortæ fuerint inter ſponſorum Parentes, vel inter ipſos ſponſos, in quo tamen caſu, licèt uterque poſſit recedere, is, qui cauſa fuit inimicitiæ, obligatur prius omnia moralia, & ordinaria remedia adhibere ad pacem inducendam; ſi timeantur impoſterum vel inter ſponſos, vel conſanguineos magna diſcordia, diuturnæ offenſiones, & malus exitus nuptiarum, quia v.g. contraxerunt parentibus, ex utraque parte obſtinatè contradicentibus, unde hæc & ſimilia mala meritò timeri poſſint, quo caſu alter etiam invitô alterô licitè reſiliet, ſeque ad aliud matrimonium tranferet. Sporer, Reiffenſtuel; in hoc tamen, ùt monent cum Sanchez *l. 1, diſp. 14. n. 3.* cautè procedendum eſt, nam ſæpè jactantur minæ, opponuntur pericula, amplificantur diſcordiarum timores, quæ tamen experientia vidit, vana eſſe, & ſtatim initô matrimoniô deferbuiſſe.

Quo

Digitized by Google

Quoad bona fortunæ evenire potest notabilis mutatio, si sponsa, vel ejus parentes, aut quisquis demum promisit, vel non possint, vel nolint dare dotem promissam, quia sub illius conditione censentur sponsalia contracta, nam grave onus subiret sponsus, si deberet ducere indotatam, & solus onera matrimonii ex propriis bonis sustinere. Item si vel unus, vel uterque gravem bonorum jacturam patiatur, & in paupertatem incidat: primum â nemine negatur, alterius ratio est; quia si uterque ex statu honestori ad paupertatem deveniunt, in ambobus contingit notabilis, & talis mutatio, ut ex hac ipsa minùs apti sint ad onera matrimonii sustinenda; nec hic datur compensatio paupertatis unius, cum paupertate alterius, sicut datur inter alios duos pauperes, qui jam tempore sponsaliorum tales fuerunt. Ità Reiffenstuel *l. cit. n. 263.* Ex eadem causa, juxta Tambur, & Pontium, alter è sponsis licitè resiliet, si timeatur rationabiliter, alterum fore exhæredandum, quia aliàs is se immitteret in periculum sustinendæ paupertatis. Item si nulla dos promissa fuit â sponsa divite: hæcque postea incidat in notabilem paupertatem, potest sponsus resi-

 lire;

lire; ità Sanchez, Bonac. Tambur. Diana, Palao, &c. Ratiò est; quia etsi non fuerit explicitè promissa dos, fuit tamen promissa implicitè, omnes enim supponunt, fœminam transire in domum viri cum omnibus suis bonis, neque censetur sponsus judicio prudentum, habuisse intentionem se obligandi ad contrahendum matrimonium in eo eventu, quia mutatio hæc admodum notabilis est, quæ, quemcunque vel cordatissimum hominem â contrahendis sponsalibus, & matrimonio prudenter averteret. His præscitis ad quæsitum

Resp. probabiliter negativè cum Palao, Conninck, Sanchez, Bonac. Gutierez, quos citat & sequitur Reiffenstuel *l. cit. n. 262.* Ratio est; quia sponsa non est facta deterior, nec est deceptus sponsus, aut erravit circa conditionem sponsæ: ergo nullum habet fundamentum resiliendi, habetque res se prorsus eôdem modô, sicut si ego promisissem vendere equum pretio, quod tunc justum erat, ac postmodum traditionis tempore plurimùm augeretur, non possem ea propter â meo promisso tunc resilire.

Dixi

Dixi notanter *probabiliter*; quia Hurtad. & Perez contrarium docent, ſcilicet, talem ſponſum â ſponſalibus poſſe reſilire; quia per hanc mutationem matrimonium fit ſponſo notabiliter graviùs, ità, ut, ſi ab eo præviſa fuiſſet hæc mutatio tempore ſponſalium, nunquam cum iſta ſponſa contraxiſſet, quæ eſt præcipua ratio, ob quam etiam in præcedentibus caſibus ſponſalia diſſolvi queant. Ad hæc, licèt ſimpliciter & abſolutè ſponſa non facta fuerit deterioris conditionis, facta eſt tamen deterioris, ùt relata ad ſtatum præſentem ſui ſponſi, ſicuti ſi is ad altioris dignitatis gradum comitis, vel Marchionis aſcendiſſet, nisì tamen, ut limitat Perez, cum ea ſponſalia contraxerit ob ſolam pulchritudinem, vel nobilitatem, tunc enim ad novam hanc acceſſionem pecuniæ non attenditur. Unde ſapienter Tambur. c. 5. *de matrim*. §. 8. n. 15. de utraque ità concludit: *circa has duas ſententias interponat judicium me ſapientior; quod ſi Leandrum ſequi te juvat, invenies apud ipſum, utramque ſententiam eſſe probabilem.* Ex quibus ſit reſolvendus ſequens

CASUS

Digitized by Google

CASUS.

R*Aynalda fœmina alias à forma & morum modestia commendata, laborat aliquo occulto defectu, & quidem ejus generis, qui, si cognitus foret, justam posset præbere causam ad dissolvenda sponsalia, quique compartem ab eis certò averteret. Interim adamatur à Sempronio, cùm quo, utpote hujus defectûs ignaro, sponsalia contraxit.* Jam quæstio in eo est, an Raynalda dissimulato, ac tacito hoc suo defectu, poterit licitè contrahere cum Sempronio, vel quocunque alio viro sponsalia, vel an obligationem habuerit eundem detegendi? & resolvendo

Dico sub distinctione; vel Raynalda laborabat defectu è numero eorum, qui reddunt quidem nuptias minùs expetibiles; non tamen perniciosas alteri? vel è numero talium, qui nuptias reddunt alteri parti non tantùm minùs commodas, sed positivè incommodas ac damnosas? si fuit defectus primi generis, nullam habuit obligationem eum detegendi, sed potuit eô dissimulatô, ac tacitô nuptias contrahere: si autem fuit defectus secundi generis nullô modô licitum fuit Raynaldæ contrahere spon-

Digitized by Google

ſponſalia cum ignaro talis defectûs, ſed deberet vel recuſare nuptias, vel parti innocenti defectum aperire. Ante utriusque partis rationem

Advertas velim, defectus, qui juſtam cauſam præbent reſiliendi â ſponſalibus, in duplici claſſe conſtitui poſſe: primi generis ſunt, qui reddunt nuptias minùs expetibiles quidem, non tamen pernicioſas alteri: quales ſunt, ſi mulier, quæ putabatur pulchra, quia abſens eſt, ſit deformis; ſi ipſe, vel ipſa ſit pauper & ignobilis, cùm tamen nobilis aut dives putaretur; ſi non ſit bonæ famæ, aut improbis moribus, feroci ingenio &c. in quibus tamen ſtatuit ſe corrigere; ſi fœmina ſit corrupta, ſive vi, ſive ſpontè, quæ putabatur virgo. Hæc & ſimilia, etſi matrimonium reddant minùs commodum, minúsve appetibile, non tamen ipſi officiunt, cùm non impediant vitam ſocialem, generationem, & honeſtam prolis educationem.

Alterius claſſis defectus ſunt, qui nuptias reddunt alteri parti non tantùm minùs commodas, ſed poſitivè incommodas, ac damnoſas: Tales ſunt, ſi ſit omnino perverſis moribus, velitque ità perſeverare;

ſi

si laboret paralysi, morbo gallico, gravi lepra, aliove morbô contagiosô, qui arte medica ante nuptias tolli nequeat: si laboret infamiâ vel ex genere, vel ex delicto proveniente, quæ honestam familiam deturpare possit; quibus cum Sporer, & Gobat adnumero; imprægnationem provenientem ex copula habita cum non sponso. His bene adversis

Ratio primæ partis est; quia nemo tenetur se ipsum infamare, & defectus suos proclamare, quamdiu hi aliis non nocent, sed defectus isti primi generis non nocent, neque enim impediunt socialem vitam, nec generationem, nec honestam educationem prolis, in quem finem contrahitur matrimonium; ergo non sunt necessariò detegendi, sed alteri parti incumbit diligenter inquirere, quod si non faciat, atque ità decipiatur, sibi debet imputare: tum quia receptum & usitatum est inter contrahentes, ut ex communi eorum consensu propria vitia non detegant, essetque pro fœminis hoc onus durissimum, & intolerabile, quia sic sæpè manerent innuptæ, vel nubere deberent viris infimæ sortis, sicut igitur viri non solent sua vitia manifestare, ità ad hoc non obligantur fœmi-

minæ, cùm sit in hoc puncto æqualis harum & illorum conditio.

Ratio secundæ partis est; quia sic contrahens alteri parti affert grave damnum, quod per se malum est; est enim tale matrimonium parti perniciosum in societate conjugali; & in susceptione & educatione prolium, in quem tamen usum contrahitur matrimonium: ergo tenetur vel recusare nuptias, vel alteri defectum aperire, secus contra justitiam peccat non minùs quàm ille, qui ædificaturo domum, vendit ligna putrida, & cariosa, quæ alter putat esse sana, & commoda, cùm tamen ad finem præfixum noxia sint, & incommoda, quo casu tenetur venditor ante traditionem, & solutionem pecuniæ vel contractum rescindere, vel vitium aperire, alias obligabitur ad compensanda damna, quæ inde consequuntur, ùt deciditur *in L. Julianus 13. ff. de actionib. empti. & vend. L. 1. ff. de ædilitio, ædict. & L. 1. C. de ædilitiis action.*

Ex harum partium ratione duplici subsistit data casûs præfati resolutio, pro conditione nempe defectûs, quô laborabat Raynalda; Hinc si se ab alio sentiret imprægnatam, sequitur manifestè Raynaldam debere omni modo procurare, ut inita cum Sem-

Sempronio ſponſalia reſcindantur; quod ſi aliter obtinere nequeat, teneri admiſſum vitium hìc & nunc occultum ipſi patefacere, ſecus aget contra juſtitiam, quia Sempronio nuptiæ futuræ ſunt non ſolùm minùs commodæ, ſed verè noxiæ, quia debebit ducere non ſolùm vitiatam ab alio, ſed imprægnatam; quid verò poſſit eſſe magìs nocivum futuro matrimonio, quàm ducere ſponſam cum tali auctario? debere facere expenſas in puerperium lactationem, educationem prolis, & ſimilia? ut nihil dicam de incommodis, quæ ſuo tempore oriri poſſunt circa hæreditatem: teneretur igitur Raynalda manifeſtare, & â ſponſalibus deſiſtere.

Secus eſt dicendum, ſi Raynalda tantùm eſſet ſimpliciter corrupta, tunc enim licitè, imò etiam conſultò (ſicut quælibet recens nupta, vel deſponſanda, quæ virgo putatur, cùm tamen non ſit) poſſet uti mediis vel artificio ad vitium ſuum occultandum, quia propriam ſuam turpitudinem manifeſtare non tenetur, famámque ſuam prodigere, & per hoc ipſa viro non nocet, ſed favet ſibi, ne deprehenſa habeat ipſum è ſe averſum, aut alia multa incommoda ſubeat. Quinimò etiam interrogata poteſt inter-

interrogationem æquivoca reſponſione eludere, *modo non poſitivè ſimul ſe virginem*, aut patiens alios defectus dicto factóve contrarium ſimulans, alterum vana ſpe ad nuptias ſuas alliciat, quia hæc eſſet manifeſta fraus, & mendacium alteri nocivum, quem tali modo â commodioribus nuptiis, ad incommodas inducit. Cenſet tamen Sanchez cum Conninck, Gobat, Sporer & plurimis aliis etiam tale mendacium, quo Virginem ſe diceret, non fore lethale, quando vitium eſt omnino occultum, & aliud malum non timetur, præterquam, quod alter deceptus, duceret corruptam pro Virgine, quia hoc propriè ipſi non nocet, ſibique imputare debet, quod affirmanti credat; cùm facilè poſſit intelligere, illam nunquam patefacturam ſe eſſe corruptam, quamdiu hoc celare poteſt.

Cæterùm addunt mox citati A A. licèt ex juſtitia obligatio nulla ſit defectus ipſos primi generis; quos mox ſupra recenſui, manifeſtandi, poſſe tamen per accidens adeſſe obligationem eos aliquando vel manifeſtandi, vel abſtinendi â matrimonio ex charitate, quando videlicet adeſt periculum, ne vitium occultatum poſtea ſponſus deprehendat, atque ità amor vertatur in

odium, oriantur graves dissensiones, scandala, aliáve mala, & crimina, quæ obligamur ex lege charitatis vitare: exigit ergo charitas, ne sponsa commodum suum tam gravi proximi damno procuret.

Annecto quædam, ut brevitati consulam, ad hanc materiam spectantia:

Primum est: Sponsus conscius causæ sufficientis ad dissolvenda sponsalia, si, stante hac notitia, nihilominus accedat ad sponsam, & eam cognoscat carnaliter, in foro externo amittit jus resiliendi â sponsalibus. Ratio: quia similis accessus est valde vehemens indicium, quòd sponsus condonaverit, vel negligat, & non curet deprehensum in sponsa defectum, consequenter, quod voluerit tacitè cedere juri resiliendi, cùm præsumatur sponsa non nisi sub tali conditione in copulam consensisse, unde in foro externo non audietur, si postea â sponsalibus resilire tentaverit.

Secundum est; sponsus accedens cum expresso animo servandi priorem contractum, vel eum confirmandi, ac implendi, nullâ habita ratione illius defectûs, etiam in foro conscientiæ non potest â sponsalibus resilire, est per se clarum. Ratio: quia sic datur in ipso actu voluntas stan-

ſtandi ſuo promiſſo, ex parte autem ſponſæ cenſetur adhuc moraliter perſeverare voluntas priùs habita: ergo tenetur illam ducere, & præcedentia ſponſalia hôc factô rurſum approbata, & ratihabita implere.

Tertium eſt: Quod ſi accedat ad ſponſam ſine ejusmodi intentione perſeverandi in priori contractu, eúmque renovandi, vel confirmandi, aut cognitum defectum condonandi, in foro interiore conſcientiæ jus â ſponſalibus reſiliendi ſponſus non amittit. Ratio eſt; quia copula ſecundùm ſe nullo jure continet vel explicitam, vel implicitam voluntatem renuntiandi proprio juri, aut confirmandi priora ſponſalia, cùm fieri poſſit prorſus independenter ab iſta voluntate, imò cùm expreſſa voluntate oppoſita non renuntiandi: ergo accedens ad ſponſam absque animo cedendi juri ſuo, reſilire poteſt â ſponſalibus, neque tenetur ad aliquid aliud, quàm ut compenſet damnum, ſi quod intulit, ſi poſſit pro eo aliter ſatisfacere, quàm ducendo ſponſam: dicitur autem tunc intuliſſe damnum, quando per iſtam copulam, in quam cenſetur ſponſa ſub ſpe matrimonii conſenſiſſe ea redditur minùs apta ad nubendum alteri ſibi æquali: Quod ſi verò accedens

P 2 ad

ad eam ſponſus fuiſſet proteſtatus, ſe ad ipſam accedere, ſervato ſibi jure integro ad diſſolvenda ſponſalia, quin ei per hoc renunciare intendat, tunc non tenetur ad ullam damni compenſationem, quia ſcienti, & volenti non fit injuria. *Reg 27. de R. J. in 6.* & *Reg. 145. ff. eodem. Nemo videtur fraudare eos, qui ſciunt, & conſentiunt.* Aſt contra tertium præſertim.

Dices: Conjux conſcius adulterii, ſi accedat ad uxorem adulteram, amittit jus petendi divortium; imò ſi etiam divortio jam celebrato ſequatur inter ipſos copula, cenſentur conjuges ſe reconciliare, atque ideo tenentur in matrimonio perſeverare, ac per eandem copulam jus quoque amittunt accuſandi. *l. ſi uxor. §. ſed ſi qua, ff. ad leg. Jul. de adult.* ubi dicitur: *abolevit enim prioris matrimonii delicta reducendo eam.* Ergo ſponſus ſecuta ſimili copula amittit jus reſiliendi â ſponſalibus.

Reſp. diſtinguendo antecedens: vi juris poſitivi, *conc.* vi juris naturalis, *nego antecedens, & conſequentiam.* Nam Vir, qui conſcius adulterii ſuæ uxoris adulteram cognoſcit, ſi non accedat animo remittendi injuriam, propter hanc copulam ſecundùm ſe non amittit jus petendi divortium, ſi ſtemus præcisè in jure

naturali, verùm jus iſtud amittit, quia ità ſtatutum eſt in jure poſitivo, ut vir cum adultera uxore congrediens amittat jus petendi divortium, etiamſi animum habeat injuriam non remittendi; ità colligitur *ex c. dixit Dominus. 32. q. 1.* ubi ratio celebrandi divortium, ob adulterium aſſeritur eſſe diviſio carnis uxoris adulteræ in aliam, quia igitur per novam copulam mariti ſupervenientem diviſa caro reſtituitur ad priſtinam unionem, ideo, dum conjux innocens cognoſcit uxorem adulteram, cenſetur ſibi illam reunire, ac condonatâ priore injuriâ eidem reconciliari, & matrimonium denuò confirmare, ùt docent communiter AA. apud Sanchez *l. 10. de matrim. diſp. 14. n. 6.* Idque adhuc clariùs habetur in Jure Civili *L. crimen. C. ad L. Jul. de adult. crimen adulterii maritum, retenta in matrimonio uxore, inferri non poſſe, nemini dubium eſt.* Et *L. quæſitum. §. idem quæritur. ff. eodem. Paulus reſpondit, eum, qui poſt crimen adulterii intentatum, eandem uxorem reduxit, deſtitiſſe videri, & ideo ex eadem lege poſtea ei jus accuſandi non ſupereſſe:* redintegratur igitur vi juris per copulam cum conjuge adultera habitum matrimonium, ità, ut neque accuſationi locus ſuperſit. Nihil autem tale decernitur in jure de ſpon-

Digitized by Google

ſis, unde ex paritate conjugum non probatur, quòd ſponſus â factis ſponſalibus reſilire nequeat, eo quod ſciens hoc ſuum jus, ſed tantum ſine animo id remittendi ſponſam cognoverit, unde in foro conſcientiæ ad hoc obligandus non eſt, quamquam in foro externo utique fidem inventurus non ſit, nam in hoc foro ſemper judicabitur acceſſiſſe ad ſponſam cum animo renunciandi ſuo juri.

Et hæc dicta ſufficiant de ſponſalibus, quibus validè cum aliquo vel aliqua contractis, & legitimè nondum ſolutis, matrimonium cum alia vel alio licitè, & ſine peccato mortali contrahi non poteſt; patet enim abundè ex ſupradictis ſponſalia dicere promiſſionem oneroſam in materia gravi; ergo eam transgrediens, non poteſt hac violatione non graviter peccare, niſi prior ſponſa iſtud permittat, vel aliàs ex juſta cauſa promiſſio priori facta legitimè diſſolvatur, nam ſecus agit contra fidelitatem & juſtitiam, rem uni promiſſam alteri tradendo, illo invito, quod juri naturæ repugnat. Nihilominus ſi matrimonium contractum eſt cum poſteriore, ſponſalibus legitimè nondum ſolutis, illud validum erit, quia impedimentum hoc non diri-

dirimit contractum, sed tantùm impedit matrimonium contrahendum; nec aliter hìc evenit, quàm in aliis contractibus, v. g. in venditione, namque mercator pollicitus uni mercem vendere, infideliter agit, eam vendendo alteri, sed tamen constat venditio, quia actualis traditio fortior est, quàm nuda promissio tradendi.

VOTUM SIMPLEX.

IMpedimentum impediens matrimonii, quod dicitur *votum simplex* est inhabilitas in ordine ad licitè contrahendum matrimonium orta ex promissione spontaneè & deliberatè Deo facta, aut servandi castitatem perpetuam, aut ingrediendi religionem, aut suscipiendi sacros Ordines, aut permanendi in cælibatu. Ut hujus impedimenti descriptionem sub disjunctione, ùt vides, expressam, clarè intelligas.

Sciendum primò. Ejusmodi votum simplex, quod matrimonium impedit solùm, esse quadruplex, videlicet, votum perpetuæ castitatis, seu continentiæ integræ: votum ingrediendi Religionem: votum suscipiendi sacros Ordines: & votum cælibatûs,

Digitized by Google

ſive non ducendi uxorem, vel non nubendi. Hæc omnia reddunt matrimonium moraliter illicitum jure divino, & naturali, cùm ſcriptum ſit: *vovete & reddite: pſalm. 75.* De voto caſtitatis clarum eſt; quia per illud corpus voventis Deo conſecratur: ergo non poteſt licitè alteri tradi. De voto non ineundi matrimonium, ſeu cælibatûs, pariter dubium eſſe non poteſt; quia iſtud directè opponitur matrimonio. Idem eſt de Ordine ſacro aſſumendo, vel intrandi Religionem; quia ſunt ſtatus â matrimonio diverſi, quibus aſſumendis impedimentum præſtat matrimonium; ergo aliquo ex his votis ligatus, ſine illius diſpenſatione illicitè contrahit matrimonium, & peccat mortaliter. Ejusdem peccati reum noveris, qui ſcienter contrahit cum ligato his votis. Ratio: quia petit ab eo actum, quem licitè exercere non poteſt, cùm, qui adſtrictus eſt voto, non poſſit ſine peccato inire connubium, ùt habetur *c. nos novimus. 12. q. 2. junctâ Gloſſâ V. ſciens.*

Sciendum ſecundò. Præfata quatuor vota debere eſſe verè talia ſeu valida, & obligatoria, videlicet emitti debent *liberè* & *deliberatè; liberè* quidem, ut fiant ſine metu; nam hic, ſi gravis ſit, ſive de malo gravi,

vo-

Digitized by Google

votum non obligat, ùt eſt communis ſententia, imò in foro conſcientiæ levis quoque metus ſufficit, ut votum reddat invalidum, quando per injuriam incuſſus eſt, ùt docent Gobat & Sporer, deliberatè autem fieri debent, non quòd opus ſit longa mentis agitatione, ſed ut, qui vovet, perfectam habeat advertentiam ad id, quod agit, nempe tantam, quæ in materia prava ſufficeret ad peccandum mortiferè, ſciátque materiam, & obligationem voti, ſecluſo errore, & ignorantia circa ſubſtantiam, vel talem circumſtantiam, quæ in ipſum objectũ, & ſubſtantiam voti redundet: quam cognitionem, cùm non ſoleant habere infantes, propterea eorum vota habentur pro invalidis in dubio, quoties emiſſa ſunt infra ſeptennium, ad quod tempus usque durat infantia *L. ſi infanti, C. de jure deliberandi*: eoque non expleto, non præſumuntur ſufficienter intellexiſſe, & deliberatè egiſſe: contrarium verò præſumitur de iis, qui hanc ætatem ſuperant, conſtituti in pueritia, ſeu annis pupillaribus, & multò magis qui ingreſſi ſunt adoleſcentiam, quæ incipit in fœminis completô ætatis annô duodecimô, in maſculis anno decimô quartô, quo inter puberes recenſentur, nisì aliunde con-

 ſtet,

ſtet, illos ante hoc tempus eſſe doli capaces, ut votum ea propter validum ſit, vel iſtos eſſe incapaces, ut invalidum reputari debeat. Palao *diſp. 3. de Conſcientia. pun. 11. n. 8.*

Nihil autem intereſt, quod vota iſta conditionalia ſint, v. g. ſi quis caſtitatem promiſit ſub conditione, ſi aliquod beneficium, vel certam gratiam â Deo aſſecutus fuerit; aut vovit ingredi Religionem, ſi Parentes mortui fuerint; quod quidem poſterius votum propriè conditionatum non eſt, cùm non contineat conditionem, ſed ſolùm determinationem temporis, quô impleri debet; habet enim hunc ſenſum, ac ſi diceret; quando parentes mortui fuerint, ſive poſt obitum parentum; unde ex eo ſtatim naſcitur abſoluta obligatio, licèt illius executio differatur. His igitur votis adſtrictus, quamvis non teneatur ſtatim exequi, quod promiſit, donec conditio impleta fuerit, vel tempus præfixum advenerit, obligatur nihilominus vi ſui voti, ne ſe inhabilem, & incapacem reddat ad ejus executionem, atque ità etiam hæc & ſimilia vota impediunt matrimonium, quia per illud, ſi iniretur, poneretur obex, ne vovens poſſet votum ſuum implere. Ità Sanchez, Palao, Pontius &c. His præſcitis, ut cum cla-

Digitized by Google

claritate progrediar, singula de his votis dubia per sequentia quæsita ad majorem lectoris utilitatem discutiam: Quare

QUÆRES I. An habenti aliquod ex his quatuor votis liceat sine peccato mortali inire matrimonium, si habeat firmam intentionem ante illius consummationem ingrediendi Religionem? Resp. Peccare mortaliter, qui *voto cælibatûs* obstrictus matrimonium contrahit, etiamsi animum habeat illud non consummandi, sed priùs ingrediendi Religionem; Ratio: quia talis in ipso statim contractu conjugii votum suum violavit, ùt consideranti patet. Idem dico de eo, qui emisit votum assumendi sacros Ordines, si habeat præcisè propositum exequendi hoc suum votum ante conjugii consummationem; Ratio: quia sic exponit se manifesto periculo votum non implendi, imò proponit agere, quod exequi ipsi jam non est liberum; nam semel contracto matrimonio nequit transire ad sacros Ordines sine consensu conjugis, ùt definitur *in Extrav. antiq. Joannis XXII. de voto*, quia ad solam Religionem transitus in jure permittitur.

Similiter qui post votum ingrediendi Religionem, aut perpetuæ castitatis contrahunt

hunt matrimonium, etiam cum animo transeundi ad ſtatum Religioſum ante conjugii conſummationem, â peccato mortali non excuſantur, quoties adeſt periculum, ne mentem ſuam mutent, atque in ſæculo maneant, & in hoc ſtatu illud conſumment cum voti transgreſſione; at, quando ceſſat ejusmodi periculum, peccatum mortale non committitur eô animô contrahendo, quemadmodum & ille excuſari poteſt, qui ligatus votô SS. Ordinum idem propoſitum habet Religionem intrandi, ut in ea ordinetur, quando in ipſo quoque abeſt dictum periculum; Ratio: quia ex una parte fœmina, quæ cognita non fuit, damnum non patitur, nec matrimonium ratum inducit vinculum, quod cum iſto propoſito ſtare nequeat, & per profeſſionem religioſam diſſolubile non ſit, ex altera verò parte cuivis conceditur in ipſo jure tempus bimeſtre, quô poſſit ad Religionem tranſire, quod ſi faciat, jure ſuo utitur, nec alteri infert injuriam, ſive ſciverit, ſive neſciverit præcedens votum, nec poteſt hæc ipſum obligare, ut ad Religionem non tranſeat, imò neque ſubſiſteret tale pactum. Cenſent tamen Baſil. Pontius, & Perez. in tali contractu fore aliquam otioſita-

ſita-

Digitized by Google

ſitatem, licèt, ſecluſo periculo conſummationis, culpa mortalis in èo non appareat. Ità ſingillatim de his votis diſcurrunt Patroni hujus ſententiæ, Baſil. Pontius, Perez, Petrus Ledeſsma, & Cajetanus, contra Sanchez, Palao, Bonac. Leſs. & alios, qui nimìs univerſaliter, & ſine limitatione arguunt peccati mortalis eum, qui matrimonium contrahit aliquô ex his votis ligatus, ſi habeat ſimul firmam intentionem ante conjugii conſummationem ingrediendi Religionem; quod mihi placere non poteſt, præſertim cum etiam talis, nec venialiter peccet ineundo matrimonium ante Religionis ingreſſum, cum firmo propoſito Religionem ſubeundi, antequam conſummet, ſi graves cauſæ ſubſint v. g. ſi hoc faciat metu compulſus, etſi tantus non ſit, qui poſſit cadere in virum conſtantem, vel, ut proles antè ſuſcepta legitimetur, vel, ſi aliter non poſſit Parentum cuſtodiam evadere, qui eum incluſerunt, ne Religionem ingrediatur; aut, ſi aliter diſponere nequeat de ampliſſima hæreditate, quæ proinde ad hæreticos devolvetur, poſſit verò diſponere poſt matrimonium contractum; atque etiam in caſu raro ad vitandum ſcandalum; ac denique

que si contrahant utrinque cum expressâ conditione voti castitatis, vel, non consummandi, vel eo, qui non tenetur voto, copiam alteri faciente ad impletionem voti. In his casibus omnino nullam culpam admittit, qui voto simplici castitatis obstrictus, matrimonium init. Ità Pontius, Perez. Rebell. &c.

QUÆRES secundò. An aliquo ex his votis adstrictus possit inire matrimonium sine dispensatione, si patiatur vehementes carnis tentationes, seque expertus sit, passim succumbere, nec vires sentiat ad resistendum sufficientes?

Resp Per votum castitatis matrimonium impediri, non obstantibus maximis difficultatibus, quas experitur vovens in eâ servanda, etiamsi nunquam voluisset ità vovere, si eas antè prævidisset eventuras. Ità Sanchez *l. 7. de matrim. disp. 11. n. 9. & l. 4. in decal. c. 8. n. 9. & seqq.* Conninck, Valentia. Ratio est: quia juxta communem Ecclesiæ usum in simili casu peti solet dispensatio â summo Pontifice, quæ ex hac causa concedi potest, plerumque tamen non conceditur, nisi rigidissima commutatione injuncta, ùt praxis docet, & videri potest in formulis dispensationum, apud Mar-

Digitized by Google

Marcum Paulum Leonem *in praxi ad litteras majoris Pœnitentiarii.* Nec credo (ait Sanchez) virum aliquem doctum, & pium ausum fuisse hunc ab obligatione sui voti eximere; communiter enim in voventium potestate est, tentationes istas, & pericula devitare, vitando occasiones, & otium, ac exercendo se in jejuniis, & orationibus: quod si nolint facere, sibi, non rei difficultati imputent: periculum enim non imminet ex ipso voto, sed ex culpa hominis, qui voluntatem mutat, transgrediens votum.

Nex satis est ad hoc, ut aliquis deobligetur â voto, quòd modò experiatur eas tentationes, quas, si prævidisset, nunquam se tali voto obstricturus fuisset; nam, ut quis liberetur etiam â promissione homini facta, non sufficit, quod de novo nunc ei occurrat talis difficultas, quæ, si fuisset ab initio prævisa deterruisset à promittendo, sed necessariò requiritur talis, quam ipse, vel tollere, vel superare nequeat, & quæ communiter cordatum quemque à promittendo averteret: atqui talis non est difficultas superandi tentationes: sciunt etenim istas non defuturas, & tamen innumeri se voto castitatis obligant, vel ad

statum

Digitized by Google

ſtatum Eccleſiaſticum aut Religioſum tranſeunt, quia ſimul id quoque ſciunt, volentibus, & facientibus, quod in ſe eſt, Deum non denegare gratiam, ſed ea præbere auxilia, ut poſſint facere ex tentatione proventum: nôrunt etiam quanta certantibus ſint conſtituta præmia, quæ multò majorem laborem mereantur. Quod ſi tamen his omnibus perpenſis ſimili voto adſtrictus inire velit matrimonium, ne in ejusmodi contractu peccet mortaliter, expectanda eſt Authoritas Superioris diſpenſantis.

QUÆRES tertiò. An ille, qui poſt votum caſtitatis, vel SS. Ordinum ſacrilegè, nempe, ſine diſpenſatione, contraxit matrimonium, ante illius conſummationem teneatur Religionem ingredi, ut hâc viâ ſuum votum adimplere poſſit?

Reſp. Negativè; Ratio: quia nemo tenetur rem inferioris Ordinis compenſare re Ordinis ſuperioris: ſic enim debitor pecuniæ, quam absque vitæ, vel famæ detrimento reſtituere nequit, excuſatur; atqui talis eſt Religio reſpectu Ordinum, aut continentiæ promiſſæ: ergo ad eam ſubeundam vovens compelli non debet; cùm præſertim ſtatus religioſus, cui ſunt anne-

Digitized by Google

xa gravia onera, nisi sponte suscipiatur, difficiles solet exitus habere. Ità Sanchez, Palao, Bonac. Conninck. Perez. cum pluribus aliis.

Nec dicas: Omnis vovens censetur etiam vovere indirectè, quod necessarium est ad voti sui adimpletionem, quatenus id situm est in sua potestate: atqui illi, qui post votum castitatis, vel SS. Ordinum contraxit matrimonium, ad voti sui adimpletionem necessaria est sola Religio, seu ingressus in Religionem: ergo hanc ad votum suum implendum tenetur amplecti, antequam matrimonium consummet. *Minor de voto simplicis castitatis probatur*; quia, quando alter conjux non vult communi consensu servare castitatem, tunc, qui voto ligatus est, aliâ viâ non potest perfectè jam votum suum implere. Ergo &c. *De voto SS. Ordinum pariter probatur*; quia post initum matrimonium, ejúsque consummationem, hoc unicum medium ipsi superest ad votum suum implendum, cùm post contractum matrimonium, etiam ante illius consummationem, uxore invita, ad SS. Ordines promoveri non possit. C. *conjugatus. de convers. conjugat.* ergo cùm ipsi tunc licitum sit, transire ad Religionem, tenetur eligere

Q istud

iſtud medium, ſcilicet Religionem, ut in ea ſuſcipiat SS. Ordines, & ſic impleat ſuum votum. Ità in ſubſtantia Azorius *tom. 1. l. 11. c. 21. q. 9.*

Reſpondeo diſtinguendo majorem. Omnis vovens &c. quod ordinariè neceſſarium eſt, *Conc.* extraordinariè, *nego majorem; ſic cum proportione diſtincta minore, nego conſequentias.* nam quando dicitur, aliquid voventem ad illud quoque obligari, quod eſt medium neceſſarium ad voti impletionem, id intelligi debet de mediis Ordinariis, quæ non includunt notabilem ſtatûs mutationem; non verò obligatur, neque cenſendus eſt hoc tacitè vovere, ut adhibeat media planè extraordinaria & maximè ardua, quale eſt ingreſſus Religionis, medium re ipſa, quam vovit, difficilius: ergo ad hunc non obligatur, ſicut, ſi quis habitans Romæ voviſſet peregrinationem ad Virginem Lauretanam, ſi poſtea transferret domicilium in Indias ante impletionem voti, hôc factô planè non obligaretur ſuo voto; quia contrarium eſſet nimìs durum, & moraliter impoſſibile, conſequenter &c.

Hìc nota, hæc tantùm procedere de voto caſtitatis, vel SS. Ordinum, ùt quæſitum ſuprà exprimit; *nam de voto non contrahendi*

bendi matrimonium profectò dici nequit, quod ante consummationem teneatur vovens Religionem ingredi, quia per hunc ingressum voti impletionem non consequitur. Si autem vovit Religionem ingredi, equidem lubens admitto hanc Azorii sententiam, quia adimpletio voti adhuc ei licita est, & possibilis; tenetúrque, priusquam matrimonium consummet, illud exequi, nisì forsan aliunde excusetur, quia v. g. defloravit virginem sub promissione matrimonii, de quo mox plura.

QUÆRES quartò. An qui post qualecunque ex quatuor istis votis virginem defloravit, adhuc teneatur votum suum implere, an potiùs sit obligatus, ut â se defloratam, uxorem ducat?

Resp. I. quando hoc factum est absque ulla promissione conjugii, ipsaque sive conscia voti, sive ignara, liberè consensit in fornicationem, tenetur deflorator votum suum exequi, & nullô modô obligatur defloratam ducere, vel aliter compensare. Ratio: quia liberè consentienti non irrogavit damnum, quòd compensationem petat; *scienti enim, & volenti non fit injuria*: ergo nec impeditur ob istam deflorationem, quò minùs votum suum exequatur, sed etiam-

Digitized by Google

num ad hoc obstringitur. Ità expressè Pontius *l. 6. c. 12. n. 6.* Palao. Vasq. de Lugo &c.

Resp. II. Quod si ipsam vi, aut dolo, sed absque promissione conjugii violavit, tenetur damnum, si quod patitur, integrè resarcire, augendo dotem, ut æque bene nubat, ac si corrupta non fuisset, non tamen etiam sic tenetur eam ducere. Ità rursus Palao. Less. Navar. &c. Nec obstat *c. 1. de adult.* ubi dicitur: *si quis seduxerit virginem nondum desponsatam, dotabit eam, & habebit uxorem.* quia hic textus intelligendus est post sententiam judicis, non autem, quod ante eam ad hoc obligetur in foro conscientiæ. Addit Lessius *l. 2. de Just. c. 10. n. 15.* si puella vi aut fraude violata, postea æque commodis potita est nuptiis, ità, ut nihil detrimenti acceperit, non debere ei quidquam necessariò restitui, cùm istud non debeat pro ipsa defloratione pudicitiæ, quæ est irreparabilis, & pretiô non æstimanda: neque pro damno inde secuto, cùm re ipsa nullum secutum sit; nec denique ex eo capite, quod in periculum conjecta sit non inveniendi commodas nuptias, quia conjicere aliquem in periculum, etiam vitæ, & fortunarum non obligat ad restitutio-

Digitized by Google

tutionem, nisì damnum reipſa ſequatur, aut antecedenter in pactum deductum ſit, ut pro periculo, quod ſubiri debebit, aut prævidetur, aliqua compenſatio fiat. Multò minùs aliquid debetur ab eo, qui precibus vel muneribus induxit, dummodo non fuerint conjunctæ minæ aut metus reverentialis, veluti ſi erat illius Dominus, aut ſuperior, aut vir magnæ authoritatis, cui ipſa nihil audeat recuſare, utpotè â quo ob diſſenſum incommoda timere debeat; ſimilium enim preces imperia ſunt, & æquipollent vi: ſi igitur hæ circumſtantiæ non adſint, ad nihil tenetur, quia preces & multò magìs munera, ac dona vim non inferunt, verùm blandè alliciunt: & certè, nisì penitus propudioſum proſtibulum ſit, ut ſatiandæ libidinis causâ ſe ipſam offerat, vix erit reperire fœminam, etiam quæ corrupta jam ſit, quæ conſentiat non rogata, quamvis autem repugnent ab initio, poſtea tamen liberum aſſenſum præbent, & ſæpè non invitæ; volentibus autem nulla fit injuria. Petrus Navar. Leſs. 1. c.

Reſp. III. Qui hujusmodi votô ligatus virginem defloravit ſub promiſſione, & pacto conjugii, & ipſa deflorata conſcia

Digitized by Google

fuit hujus voti, nullam contrahit deflorator obligationem eam ducendi, imò nec damnum illatum resarciendi. Ratio: quia in tali casu puella non fuit â defloratore decepta, siquidem eo ipso, quod sciverit virum hunc ratione voti impediri â contrahendo conjugio, cognovit eum ista promissione se obligare non posse, unde censenda est, gratis usum sui corporis concessisse, ipsaque hunc contractum iniit mala fide: ergo sibi imputare debet omne damnum. Ità Palao, Less. &c. quod tamen Lugo *tom. 1. de Just. disp. 12. Sect. 3. n. 50.* non universaliter admittit, quia cùm post copulam facilè possit obtineri dispensatio voti, potuit fœmina intelligere, sibi promitti procurationem dispensationis in voto, quod verum judicat etiam Lessius, si hoc non temerè ipsa præsumpserit, sibique incautè persuaserit, sed istud verba corruptoris aliquô modô significaverint, atque ipse puellæ spem fecerit, se facilè obtenturum dispensationem, quo casu tenebitur ad eam procurandam.

Notanter dixi in Resp. III. *& ipsa deflorata conscia fuit voti.* si enim ignara fuit hujus voti, probabiliùs deflorator tenetur defloratam ducere, votô priùs emissô non obstante, nisì

Digitized by Google

nisì ipſa remittat gratis, vel aliam ſatisfactionem ultrò acceptet. Ità Sanchez, Palao, Bonac. Leſs. Pontius, de Lugo. & alii contra Laym. Navarr. Rodriq. &c. Ratio eſt; quia talis obligatur Deo gratuitò, obligatione proveniente ex libera voluntate, fœminæ autem obligatur ex juſtitia obligatione proveniente ex delicto: atqui fortior eſt obligatio ex juſtitia, & quam aliquis ex delicto contraxit, quam ea, quæ liberè ſuſcepta eſt, quæque obligat ex Religione, ùt in exemplo manifeſtum eſt, quia ſi Deo voviſti centum aureos in eleemoſynam dare pauperibus, ac poſtea totidem fureris Petro, priùs debes huic ſatisfacere, quàm voto: ergo potior quoque obligatio eſt, ut ſatisfaciat corruptæ ducendo eam, quàm voto.

Nec obeſt, quod dicitur, factam promiſſionem eſſe nullam, cùm fuerit de re illicita, neque potuerit corruptor ex animo promittere matrimonium, cùm eſſet adſtrictus voto, ne id faceret: quia quidquid ſit & dicatur de iſta promiſſione, tenetur defraudator injuſtus, ut fœminam â ſe deceptam ſervet indemnem, quæ obligatio oritur non ex libera ejusdem voluntate, ſed ex delicto; debita autem, quæ

 ex

Digitized by Google

ex delicto sunt, præcedunt debita ex mera promissione gratuita: tenetur ergo, ut damnum quod, impia promissione, & mala fraude ipsi concivit, ab eadem avertat, eam ducere; nec satis est, quòd aliter satisfaciat augmentô dotis, quia ex vi contractûs, quem ipsa bona fide ex parte sua implevit cum damno pudicitiæ, non debet pecuniam, sed matrimonium, nec per pecuniam resarcitur sufficienter illatum damnum, si ipsa non liberè in hoc consentiat; quia nisi & alter compleat contractum initum ex parte sua, ducendo hanc uxorem, poterit ipsa adhuc subire infamiam amissæ virginitatis: ergò ut damnum istud amoliatur, solvere debet, quod promisit, & eam accipere conjugem. His resolutis consequenter

QUÆRES quintò. An in his casibus deflorator teneatur petere dispensationem sui voti, ut defloratam ducere possit?

Resp. probabilius cum Lessio *l. 2. de just. c. 10. dub. 4. n. 44.* necessarium non esse. Ratio: quia executio voti facta est ipsi illicita, & ex justitia tenetur sub matrimonii promissione corruptam ducere: ad quid igitur opus est dispensatione, ut illud possit agere, quod agere tenetur, & sine injuria

Digitized by Google

juria nequit non agere? Interea consultissimum utique est, ut dispensatio petatur, soletque etiam in praxi observari; &, ut hoc faciant, similes corruptores admonentur, quia aliàs ex parte sua tenentur servare castitatem, si eam voverunt, nec poterunt debitum petere, sed tantummodò reddere, uxore, vel implicitè, vel explicitè petente, de quo

QUÆRES sextò. Ad quid obligentur, & quid liceat iis, qui cum his votis sine obtenta dispensatione matrimonium contraxerunt?

Resp. I. Qui vovit cælibatum, seu non contrahere matrimonium etsi mortaliter peccaverit contrahendo, potest tamen postea petere, & reddere debitum sine culpa. Ratio: quia votum de non contrahendo matrimonio ex natura sua non æquipollet voto castitatis, atque ideo solummodo contractum matrimonii vetat, & ea, quæ ad contractum ordinantur, cujusmodi sunt sponsalia, non verò ea, quæ castitatis voto adversantur; unde hôc votô ligatus, si fornicationem committeret, peccaret quidem contra castitatem, non tamen contra votum castitatis. Reiffenstuel *Theolog. moral. tr. 14. disp. 14. q. 2. n. 21.* Sanchez, Perez.

Q 5 Bo-

Bonacin. & alii. ab his citati. Tenetur tamen mortua conjuge deinceps abſtinere â nuptiis, cùm abſolutè voverit non contrahere matrimonium, & tunc poſſit hoc votum adhuc obſervare.

Cæterùm quoad votum cælibatûs cenſent AA. examinandam eſſe intentionem voventis, an ſtatum cælibem promittendo ſimpliciter idem voluerit, ac vovere omnimodam continentiam? ſi hoc voluiſſe deprehendatur, non poterit petere debitum, & tale votum in omnibus, etiam quoad diſpenſationem æqualiter ſe habet cum voto ſimplici caſtitatis; quod ſi verò aliud non voluerit, quàm abſtinentiam â contrahendo matrimonio, procedunt ea, quæ ſuprà in reſponſione dixi, nec peccat, ſi vel reddendo, vel etiam petendo conſummet. Si verò de mente voventis dubium ſit, ejusque intentio ſatis diſcerni nequeat, an obligare ſe voluerit voto præcisè ad non contrahendum, an verò ad non conſummandum, in tali dubio potiùs ex natura rei interpretandum eſſe, quod voverit, neque contrahere, nec conſummare, cùm videatur voluiſſe abſtinentiam â nuptiis, quæ utrumque includunt, cùm nuptiæ ordinen-

dinentur ad consummationem. Ità Azor. & Pontius.

Resp. II. Qui post emissum votum sacros Ordines recipiendi contraxit matrimonium, licèt peccaverit contrahendo, postmodum sine peccato reddere potest, & petere debitum conjugale. Perez. Præpositus &c. Ratio: quia hôc suô votô non vovit castitatem, sed solùm assumere statum, in cujus ipsa assumptione vovetur castitas, â cujus impletione voti, cùm modò impeditus sit, ad castitatem necdum obligatur, neque tenetur ante consummationem conjugii Religionem ingredi, ùt suprà ostensum est, ut votum suum in ea exequi possit; igitur nihil est, quod ipsum impediat â debito conjugali, vel petendo, vel reddendo; solutô tamen matrimoniô manet etiamnum obligatus votum suum implere, si adhuc sit idoneus sacris Ordinibus, quia id modò est in sua potestate, & matrimonium hanc obligationem non extinxit, sed ad tempus suspendit.

Resp. III. Qui post votum Religionis contraxit matrimonium, sine gravi peccato id consummare non potest sive petendo, sive etiam reddendo debitum. Ratio: quia per

Digitized by Google

per hoc executionem voti ſibi efficit impoſſibilem, ſeque in talem ſtatum collocat, in quo illud implere jam nequeat; cùm poſt matrimonii conſummationem non poſſit ad Religionem tranſire. At ſemel conſummatô matrimoniô poteſt deinceps debitum licitè petere, & reddere, ac ſic nullô votô teneretur. Ratio: quia vovens Religionem ex vi ſui voti ad caſtitatem ante ſuſceptam Religionem non tenetur; ergo, etiamſi petat, non peccat contra votum caſtitatis; qui enim vovet aliquem ſtatum, non ſe obligat ad illius leges, donec illum re ipſa aſſumat, cùm in ſuo voto minimè obligationem aliquam exprimat ad illius leges; ità qui vovit ſe ſacros Ordines aſſumpturum, non tenetur, donec re ipſa aſſumat recitare officium Canonicum, neque ad caſtitatem ex vi illius voti emittendi, proinde ſi fornicatur, non committit ſacrilegium, ſed ſimplicem fornicationem: ergo etiam, qui vovit religionem, non tenetur ex vi ſui voti ad caſtitatem, ſicuti non tenetur ad paupertatem, & obedientiam, conſequenter quia jam conſummatô matrimoniô nequit votum Religionis implere, ad illam tranſeundo, nihil eſt, quod debiti redditionem, aut petitionem impediat,

Digitized by Google

diat, atque ità latum discrimen est inter eum, qui vovit ingressum Religionis, & eum qui obstrictus est voto simplici castitatis; nam hic petendo semper agit contra suum votum; ille solummodo egit in prima consummatione contra votum Religionis, non contra votum castitatis, quia hanc nunquam vovit, sed, ut ità loquar, solùm vovit ad summum, se voturum castitatem, si admitteretur in Religionem: ergo defacto contra castitatem non egit; sed neque agit contra votum Religionis petendo debitum; quia ingressus Religionis est ipsi defacto impossibilis; impossibilium autem nulla est obligatio, consequenter non agit contra illam obligationem, ac proinde licitè, & sine omni anxietate conscientiæ reddere potest, & petere debitum conjugale. Obligatur tamen is quoque, si adhuc aptus sit, post mortem conjugis ad Religionem transire, quia cùm sic cessaverit impedimentum, implere potest suum votum, adeoque tenetur, quia per matrimonium illicitè ab ipso contractum suspensa quidem fuit obligatio voti Religionis tempore durantis matrimonii, non tamen omnino extincta; unde redit, & reviviscit

obli-

Digitized by Google

obligatio, ut procuret ingressum in Religionem. Ast contra

Dices primò: Nemini debet sua culpa suffragari, nec suus dolus patrocinari. *c. ex tenore. de rescriptis.* atqui hìc patrocinaretur, si liberè posset non solùm reddere, sed etiam petere. Ergo &c.

Resp. hoc axioma non probare universaliter; nam potest etiam culpa aliquando suffragari per accidens ratione impotentiæ subsequentis, ùt patet, si debitor æris alieni prodigat proprias facultates, in tali casu suspenditur obligatio solvendi ob impotentiam, quamvis ex culpa provenerit: ergo â pari suspenditur obligatio voti Religionis matrimoniô semel inique consummatô, quia impleri votum tunc ampliùs nequit.

Dices secundò: Ille, qui vovit jejunium, tenetur ad unicam refectionem: ergo etiam ille, qui vovit Religionem, tenetur ad votum castitatis. Consequentia probatur: ideo vovens jejunium tenetur ad unicam refectionem, quia hæc includitur in voto jejunii; sed etiam castitas includitur in voto Religionis, cùm de essentia Religionis sit; ergò sicut vovens jejunium tenetur ad unicam comestionem, quæ de jejunii natura est; ità vovens Religionem tenetur

ad

ad castitatem, cùm de natura Religionis sit; consequenter, sicut obstrictus votô castitatis non potest in matrimonio petere debitum, ùt patebit paulò inferiùs, ità nec ille, qui vovit ingredi Religionem.

Respondeo negando consequentiam; ad probationem distinguo majorem quia hæc includitur immediatè in voto jejunii, *conc.* mediate tantùm, *nego majorem & consequentias*; castitas enim tantùm mediatè includitur in voto Religionis, supposito nempe statu assumendo, quia vovens Religionem, non obligatur ad castitatem ante statum Religionis assumptum, consequenter tenetur solùm ad id, quod sequitur immediatè, non autem tenetur defacto ad id, quod sequitur, solùm mediante altero, quod necdum existit.

Dices tertiò: Vovens magnam eleemosynam, si non possit totam erogare, tenetur saltem partem; ità vovens jejunare toto adventûs tempore, tenetur saltem ad eam partem, quæ ipsi possibilis est; ergo qui non potest sine injuria conjugis abstinere â redditione & petitione debiti, tenetur saltem non petere debitum, & observare hoc votum, quantum potest.

Respondeo concedendo hoc totum; at nego suppositum, quòd vovens Religionem voverit etiam

etiam formaliter, & immediatè castitatem, uti tamen objectio Adversariorum supponit; fateor equidem teneri tunc ad partem, qui totum dare non potest, quando vovens totum, vovit formaliter partem, ùt contingit in jejunio, & eleemosyna; at vovens certum aliquem statum, non promittit formaliter legem ipsius, sed secundariò duntaxat, & sub conditione, si priùs in eo statu constituatur, consequenter vovens religionem, non vovet formaliter & immediatè castitatem, sed tantùm secundariò, quando in Religione fuerit constitutus, seu professionem deposuerit. Hinc ad principale quæsitum

Resp. IV. Qui cum voto simplicis castitatis perpetuæ matrimonium contraxerit, non potest petere debitum, àc toties peccat mortaliter contra suum votum, quoties illud petit; tenetur tamen alteri conjugi petenti debitum reddere. Ratio utriusque est; quia petendo agit contra votum, per hoc enim se obligavit Deo ad omnimodam castitatem servandam: ergo tenetur abstinere ab omni venerea voluptate, quantum potest salvo jure alterius: sed sine præjudicio matrimonii potest castitatem servare non petendo, cùm ex vi

con-

contractûs non obligetur petere: tenetur igitur petitione abſtinere; reddere tamen debet, quia conjux habet ad hoc jus, nisì alter velit Religionem ingredi, ad quod tamen non obligatur, cùm hoc non voverit, nec ad ſervandam caſtitatem teneatur eligere medium ſibi durum: poteſt igitur, & debet, ne pars altera juris ſui præjudicium patiatur ad ejus petitionem matrimonium conſummare reddendo; at verò uxore mortua, tenetur deinceps ſervare caſtitatem, nec poteſt rurſus alteri connubio jungi, quia obligatio, quam ſuo voto contraxit, eſt perpetua, id eſt: usque ad mortem, ac quantum præſens ſtatus patitur, præſtanda eſt: cùm ergo nunc ſolutus ſit â conjugii vinculo, tenetur non innodare ſe novô. Itâ omnes. Verùm alia ex his dictis oriri poſſunt dubia; quare

QUÆRES ſeptimò. An, quando obſtrictus votô caſtitatis debitum conjugale petit ab uxore, hæc poſſit ipſi tutâ conſcientiâ illud reddere?

Reſp. Affirmativè cum Sanchez *l. 9. diſp. 6. n. 7.* Ratio: quia actus ille non eſt illicitus ex natura ſua, ſed ſolùm ex circum-

Digitized by Google

ſtantia ſe tenente ex parte exigentis, nec voto caſtitatis ligatus amiſit dominium corporis alterius conjugis per matrimonium acquiſitum, ſed tantùm peccat exigens in Ordine ad Deum, cui fidem voti violat: ergo poteſt, & tenetur uxor reddere petenti rem ſuam, ſicut ſi quis voviſſet non petere craſtina die depoſitum, etſi is peccet ſacrilegè petendo, alter tamen tenetur reddere, quia malitia petentis non deobligat alterum â reddendo illi quod ſuum eſt, & quamvis reddendo debitum videatur conjux aliqualiter cooperari materialiter actioni illi externæ ex juſta cauſa, quæ ſubeſt, videlicet, ne excitentur odia inter conjuges, aut mutuus amor debitus defervescat; non aliter ac petens mutuum ab uſurario, & ſolvens uſuras, quamvis aliqualiter cooperetur materialiter illius peccato interno, excuſatur â culpa ex juſta cauſa, quam habet petendi mutuum. Sic Dominicus Viva *in propos. 9. inter prohibitas ab Innocentio XI. n. 14.* ſed contra

Dices: Illicitum eſt conjugi petenti in loco ſacro reddere, cùm tamen ſuum petat, & ſolius ſacrilegii reus ſit; ergo etiam illicitum eſt reddere, dum petit votô caſtitatis

tis adſtrictus, cùm hìc quoque, ùt ibi, committat ſacrilegium.

Reſpondeo negando conſequentiam. Disparitas eſt; quia in illo caſu, dum petitur debitum in loco ſacro, circumſtantia vitians ſe tenet ex parte ipſius actûs, & non præcisè ex parte petentis, repugnat enim ſanctitati loci ſacri, ipſúmque polluit. Idem eſt, ſi peteretur in loco publico, aut cum periculo abortûs, nam illud adverſatur honeſtati naturæ, hoc cedit in damnum tertii: hìc autem circumſtantia vitians ſolùm ſe tenet ex parte exigentis, non autem ex parte ipſius actus; ergo quamvis petenti actus ſit illicitus, non tamen eôdem modô illicitus eſt reddenti.

Interim rectè advertit Sanchez *l. c. n. 5.* quoties conjux exactus poteſt commodè absque timore odii, indignationis, vel incontinentiæ alterius conjugis mortaliter peccantis in exactione debiti, & absque ſuo damno ab hac ſua petitione eum divertere, teneri illum præceptô correctionis fraternæ ad eum avertendum, quia lex charitatis obligat ad retrahendum â peccato proximum, quando id commodè fieri

 poteſt:

poteſt: exiſtimat nihilominus memoratus Author, ad hoc rariſſimè obligari uxorem; tum quia poteſt moraliter viri indignationem timere, ac vereri, ne is ſuſpicionem concipiat, ipſam non virtutis Zelô, ſed alieno amore captam ad hoc induci; tum quia moraliter poteſt credere, virum, qui contra votum eſt ſacrilegus in petendo, ità ardore carnis incenſum eſſe, ut facilè incontinentiæ periculum paſſurus ſit, negatâ ſibi copulâ, ut adeo non ſit ſpes emendationis, ſed potius timor majoris damni. Econtra faciliùs, ait, hoc præcepto obligari viros, qui, cùm in uxorem imperium habeant, iisque incumbat gubernatio, poſſunt uxoribus debitum petentibus conſulere, nè peccent hoc petendo, ſéque illis offerre, quod ipſi debitum frequentius petituri ſint, quod in fœminis innata verecundia prohibet.

QUÆRES octavo. An pars, quæ votô caret, ſi ante contractum matrimonium ſcivit votum alterius, poſt illud initum poſſit ab eo petere debitum?

Reſp. Affirmativè. Ratio: quia etſi in ea circumſtantia graviſſimè peccaverit matri-

trimonium contrahendo cum eo, quem ſciebat obligatum ad ſervandam omnimodam caſtitatem, hoc tamen non obſtante, cùm per contractum matrimonium acquirat jus in corpus illius in ordine ad generationem, habet jus debitum petendi, & alter tenetur ei reddere, ac ſuppoſito priori peccato non videtur petens de novo peccare.

QUÆRES nonò. An, qui contraxit matrimonium cum voto caſtitatis, poſſit conjugi petenti debitum reddere primo bimeſtri? ante reſponſionem

Sciendum primò; poſſe conjugem, etiam invitô alterô, ad Religionem tranſire, matrimoniô necdum conſummatô. Habetur *in c. deſponſatam. 27. q. 2.* idque clariſſimè definivit Alexander III. *c. verùm. 2. de convers. conjugat. poſt conſenſum legitimum de præſenti licitum eſt alteri, altero etiam repugnante, eligere monaſterium* (id eſt in Religionem intrare) *ſicut ſancti quidam de nuptiis vocati fuerunt, dummodo carnalis commixtio non intervenerit inter eos, & alteri remanenti, ſi commonitus continentiam ſervare noluerit, licitum eſt ad ſecunda vota tranſire, quia cùm non fuiſſent una caro ſimul effecti,*

 ſatis

ſatis poteſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſæculo remanere. Nec aliud ſtatuit Innocentius III. *c. ex parte. Eodem.* ubi ait: *antequam matrimonium per carnalem copulam ſit conſummatum, licere alteri conjugum, reliquô conſultô, ad Religionem tranſire, ità quod reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari.* Hinc

Sciendum ſecundò; SS. Canones concedere ſive mari, ſive fœminæ tempus bimeſtre, computandum â die, & hora contracti matrimonii, omnino integrum, quo poſſit deliberare, velítne Religionem ingredi nec ne? quò tempore cogitans de aſſumenda Religione licitè negat debitum alteri parti, quantumvis enixè petenti; poſt bimeſtre tamen poteſt compars meditans Religionem compelli ad debituum reddendum, quia tantum bimeſtre ipſi conceditur ad deliberandum, ut tunc ſit libera ad debitum reddendum, aut denegandum. *c. ex publico.* An verò primis duobus menſibus conjux poſſit negare debitum alteri conjugi, etiamſi Religionem ingredi nolit, eo quòd poſſit intra illud tempus propoſitum ſuum in melius commutare, quamvis de facto de Religione adhuc nihil cogitet, diſcrepant AA. affirmativam docent Sanchez

l. 2.

l. 2. disp. 24. n. 25. Tamb. Dicastill. Basil. Pontius, Sylvester, & alii. Pro negativa stant Palao. *disp. 3. de sponsal. punc. 2. §. 5. n. 7.* Conninck, Layman. Hurtad. Pirh. & alii. Ratio horum est: quia per contractum matrimonium uterque conjux statim tradit potestatem sui corporis, nisì jus aliquem casum excipiat, vel aliter inter partes expressè fuerit conventum; atqui jus excipit solum illum casum, quô alteruter conjux Religionem ingredi cogitat, ùt patet *ex c. Publico. de convers. conjugat*: ergo &c. Huic igitur tanquam probabiliori sententiæ, cui me subscribo, conformiter ad quæsitum

Resp. Conjux, qui cum voto castitatis contraxit matrimonium, si reipsa intentionem ingrediendi Religionem non habeat, potest & debet conjugi exigenti debitum reddere, etiam prima vice, & intra tempus bimestre. Ratio: quia per contractum matrimonii statim tradidit comparti potestatem sui corporis, & ex concessione sui juris solùm tunc potest hoc negare, quando cogitat Religionem ingredi; ùt mox supra dictum. Ergo &c. Ex quo spontè ruit sequens Adversariorum ar-

Digitized by Google

gumentum: votum caſtitatis obligat voventem ad omnino abſtinendum ab omni actu venereo, & ſolùm excuſatur conjux illud reddens propter fortius vinculum juſtitiæ ſuperveniens: ergo quoties deficit illud vinculum, tenetur omnino abſtinere non ſolùm â petitione, ſed etiam â redditione: atqui conjuges habent jus non reddendi debitum primo bimeſtri, etiam præſcindendo ab omni voto; ergo pars altera primo bimeſtri non habet jus exigendi, ac conſequenter poteſt, quin imò etiam debet eapropter hôc votô ligatus petenti debitum negare. Sic Adverſarii; ſed non addunt conditionem, ob quam jus â jure habeant, nempe intentionem ingrediendi Religionem; ergo ruit. Ex quibus venit reſolvendus ſequens

CASUS.

Salvius præclaræ indolis, & talentorum Juvenis, mundi vanitatum haud vanus oſor, SS. Ordines ſuſcipere efficaciter propoſuit: at propoſitum hoc Mater vidua ex variis ſubîn diſcurſibus olfaciens, ut propagationis gratiâ ſcenam mutaret (erat enim è familia ultimus, futurus olim ingentium bonorum ſucceſſor.

Digitized by Google

cessor, pupilla oculi) matrimonium teneritudine materna persuasit, cujus voluntati reverentialiter obtemperans, oblatam sibi Cœlicolam paris conditionis, fortunæ, morumque elegantiâ virginem, uxorem duxit. Erat certè, quod rarum est, Salvii & Cœlicolæ cor unum & anima una, in timore Domini pari consensu ambulantes, frequentiùs superna magis, quàm terrena meditati: Contigit aliqua vice, dum de quatuor hominis novissimis se se vicaria relatione satiarent, ut Salvius suam Cœlicolæ mentem, quam adolescentior efficaciter concepit, piâ fiduciâ aperiret, nempe, intentionem sacros Ordines suscipendi, quam etiam in effectum propediem deduceret, si conjugis voluntas non invitè accederet. Vix Salvius conceptum expressit, Cœlicola consensum præbuit; sicque, dum Salvius per sacros Ordines in sortem Dei eligeretur, Cœlicola votô simplici castitatis perpetuæ se Deo consecravit. Jam quæstio moveri potest, an Cœlicola in sæculo manens votô simplicis castitatis obstricta, defunctô Salviô, validè possit ad secunda vota, seu nuptias transire? Et resolvendo

Dico negativè; Ratio unica & legitima est; quia Ecclesiastica constitutio ob reverentiam Ordinis assumpti â viro, & licentia uxoris voventis castitatem, reddidit eam ad subsequens matrimonium inhabilem.

lem. *c. quia sunt. disp. 28. & c. si se. disp. 28.* item *c. si qua vidua. dist. 28.* item *c. seritatim. in fin. dist. 32.* Ità ex Theologis D. Bonavent. *4. dis. 37. in exposit. lit.* D. Antonin. Azor. quos cit. & sequitur Sanchez *l. 7. de impedim. matrim. disp. 40. n. 2. & 3.* qui *n. 6.* ampliùs concedit, mulierem inhabilem ad aliud matrimonium; quamvis nullum votum emitteret, quia textus *c. quia sunt. d. 28.* id matrimonium irritans non meminit voti: Nec hæc irritatio ex voto provenit, sed ex Ecclesiæ constitutione, unde ad nostrum, & similes casus votum simplex castitatis prorsus nihil conducit, sed totam resolutionem lex facit, sine qua Cœlicola omnino validè ad secunda vota, seu nuptias transire posset, non obstante votô castitatis simplicis, quod tantùm est impedimentum impediens.

Atque hæc de quatuor impedimentis impedientibus, quæ moderno tempore adhuc in usu sunt, dicta sufficiant; antiquo enim jure varia fuerunt, quorum notitiam, ut etiam hodie capias, breviter expono. Sunt autem sequentia:

Cae-

Digitized by Google

Catechismus. Id eſt: cognatio, quam olim contrahebat is, qui locò baptizati ad quæſtiones fidei reſpondebat, quæ regulariter ante collationem baptismi ſolemnis, vel per accidens poſtea per cæremoniarum ſuppletionem proponi ſolent; is enim illicitè contraxit matrimonium cum omnibus iis ob impedimentum impediens, cum quibus patrinus, aut baptizans invalidè contraheret ob impedimentum dirimens cognationis ſpiritualis. Statuitur hoc impedimentum *in C. contracto de cognat. Spirituali.* & *C. per Catechismum eodem in 6.*

Inceſtus. Id eſt: carnalis copula habita ſcienter â viro cum conſanguineis ſuæ uxoris, vel ab uxore cum conſanguineis viri. Quicunque igitur impedimentum hoc contraxerunt, non potuerunt licitè mortuo conjuge, cum alio, vel alia quacunque inire matrimonium *C. 1. & c. transmiſſa de eo, qui conſang. ſororis ſuæ.* licèt autem re ipſa gravior ſit inceſtus cum conſanguinea propria, quàm cum affine, ſpecialiter tamen illis ſolùm inflictam fuiſſe hanc pœnam, dicit Tannerus, qui cum conſanguineis conjugis inceſtum commiſerunt, ùt colligitur *ex rubrica tit. de eo, qui cognovit conſang. ſoror. ſuæ.*

Ratio

Ratio ità dicendi eſt, quia jura in decernendis pœnis non tam ad gravitatem delicti, quàm ad coercendam frequentiam, & periculum reſpiciunt. *Argum. L. 1. ff. de Abigeis.* ſolet autem ſemper majus eſſe periculum, ne peccatum in conſanguineos conjugis, quàm proprios committatur. Engl. *Manual. Paroch. p. 3. c. 5. §. 4. n. 8.*

Raptus Sponſæ. Id eſt; quando quis ſponſam alterius de præſenti (NB. non de futuro) causâ libidinis explendæ, ſponſo renitente, abducit. Quod ſi ſponſa conſentiat, in id impedimentum incidit, unde non ſolùm non poteſt raptor cum rapta, nam cum hac adeſt impedimentum dirimens, ſed neque cum quamvis alia, nec poteſt ſponſa raptui aſſenſum præbens cum raptore, ſive cum quovis alio contrahere matrimonium; ità ſtatuitur, *Can. ſtatutum. 27. q. 2.*

Dixi notanter *non de futuro;* quia ſponſa de futuro in rebus odioſis non venit nomine ſponſæ. Sanchez, Palao &c.

Mors muliebris. Id eſt: interfectio propriæ uxoris, non quidem facta animô cum

alia

Digitized by Google

alia contrahendi, sic enim daretur impedimentum dirimens, sed facta ex ira, vel odio. *c. quicunque. c. interfectores & c. admonere. 33. q. 2.* Imò etiam ex vindicta ob patratum adulterium tali homicidæ contra leges civiles, correctas hoc in puncto â jure Canonico, imponitur pœna, ut ad nuptias cum alia quacunque transire non possit. Sanchez, Perez, Palao.

Susceptus propriæ sobolis. Id est: dum quis proprium filium, aut filiam extra necessitatem baptizat, vel ex sacro fonte levat, ùt Patrinus, animô malô insidiandi matrimonio, id est, cum intentione negandi deinceps debitum uxori propter contractam cum ea cognationem spiritualem, quo casu imponitur ipsi pœna, ut, si uxori supervixerit, cum alia matrimonium contrahere nequeat & omni spe conjugii perpetuò careat, cujus impedimentum tam malitiosè ponere voluit. *can. de eo. 30. q. 1.* Idem extendit Bonac. ad Confirmationis Sacramentum.

Mors Presbyteralis. Id est; occisio Presbyteri privata authoritate, & injustè facta. Ejusmodi interfectori *c. 2. de Pœnit. & remiss.* prohibetur conjugium per omnem vitam, quando de crimine convictus est in judicio.

Ratio:

Ratio: quia dignus eſt occiſor Presbyteri privari ſacerdote, qui ex officio aſſiſtit matrimonio. Palao, Filliuc.

Si pœniteat ſolenniter, nempe quamdiu durat pœnitentia publica, nequit talis contrahere matrimonium. *c. de his, & c. fin. 33. q. 2.* hâc peractâ conjugium ipſi permittitur. *c. ſi quis, cum duabus ibid.* Cauſam juris credo eſſe, quia non decebat, ut durante pœnitentia, nuptiæ, quæ ſecum lætitiam afferunt, permitterentur ei, qui luctui & pœnitentiæ adſtrictus eſt.

Si Monialem accipiat. Id eſt; ſi matrimonium ineat cum moniali profeſſa, quam talem eſſe non ignorat, tunc enim non ſolùm invalidè contrahit cum ipſa, ſed cum quacunque illicitè, dum vivit, non tamen invalidè. C. *Hi ergo. 27. q. 1.* Ratio eſt: quia injuriam irrogavit Chriſto ejus ſponſo; ergo meretur conjugio in perpetuum privari. Aſt hæc omnia per diuturnam conſuetudinem hodie penitus ſublata ſunt, proinde nullum peccatum eſt hoc tempore cum illis contrahere matrimonium, etiam absque ulla prævia diſpenſatione. Ità Navarrus, qui poteſt eſſe inſtar omnium, utpote in quæſtionibus conſcientiæ, quæ ferè ex univerſo orbe ad ipſum delatæ ſunt, experientiſſimus,

Digitized by Google

ſimus, & ſtyli curiæ non ignarus, cùm Romæ pluribus annis moratus ſit ſub Pontificibus Pio V. Gregorio XIII, & Sixto V. & ab omnibus tribus in gravioribus pœnitentium negotiis pertractandis adhibitus. Is igitur in manuali (quem librum poſt exactam in litteris ætatem Gregorio XIII. nonagenarius ſenex dedicavit) *c. 22. n. 75. & 87.* teſtatur, ſe in tanta ætate, nec vidiſſe, nec audiiſſe in iſtis impedimentis diſpenſationem peti, nec in inceſtu quidem, niſi ad contrahendum cum ea, cum qua inceſtus commiſſus eſt. Ità docent Laym. Palao, Sanchez. Engl. Sporer, Reiffenſtuel. Leander, Buſenbaum, &c. Igitur ex omnibus impedimentis, quæ matrimonium ſolùm impediunt, non autem invalidant, hoc tempore quatuor duntaxàt ſupereſſe ſcias, quæ Tambur. *l. 8. tr. 1. de matrim. c. 16.* ſequente exprimit verſu:

Sacratum tempus, vetitum, ſponſalia, votum.

Cùm itaque ſine prævia diſpenſatione nullus, horum aliquô obſtrictus, licitè matrimonium contrahere queat, examinandum eſt, quis his in impedimentis diſpenſare poſſit? Quare ſit

APPEN-

APPENDIX
De
DISPENSATIONE
Super impedimentis matrimonii impedientibus.

PRænoto tanquam certum, ſummum Pontificem pro utroque foro in præexpenſis quatuor impedimentis diſpenſare poſſe. Patet de ſingulis, & quidem primò in tempore *ſacrato*, & *vetito*; Ratio: Tum quia, ejusdem eſt ſolvere, cujus eſt ligare. tum quia, tanquam ſupremus Legislator poteſt in quovis jure Eccleſiaſtico diſpenſare. *arg. c. Propoſuit. de conceſs. Præbend.* ubi de ſua poteſtate loquens, ait: *qui ſecundùm plenitudinem poteſtatis de jure poſſumus ſupra jus diſpenſare.* Secundò in ſponſalibus docet cum communi Sanchez *de matrim. l. 1. diſp. 61. n. 2.* Ratio: Poteſt ſummus Pontifex (ſupple ſecundùm probabilem ſententiam, quamvis Sanchez *l. c.* dicat probabiliſſimam) diſpenſare in matrimonio rato, in quo diſpenſârunt Martinus V. Eugenius IV. Paulus III. & IV. Adrianus VI. & Pius V. ergo

go etiam poteſt diſpenſare in ſponſalibus, matrimoniô longè ſolubilioribus. Tertiò tandem in voto, ùt habemus ex traditione & nemo Theologorum negat. Tum quia Petro, ejúsque ſucceſſoribus dictum eſt, *Joann. 21. Paſce oves meas.* & *Matth. 16. Quodcunque ſolveris* &c. Unde, cùm ſummus Pontifex conſtitutus ſit in terra generalis Chriſti Vicarius ac totius Eccleſiæ viſibile caput, hanc poteſtatem habere debet in omnes Chriſti fideles pro omnibus votis, etiam juratis, & ſolemnibus, ſi adeſt juſta cauſa, quæ neceſſariò ad validè, & licitè diſpenſandum requiritur, ùt docet Communis. Et ratio eſt; quia hìc, ſcilicet in votis, diſpenſans qualiscunque ſit, non agit ùt ſuperior nomine proprio, ſed ùt inferior nomine ſuperioris, nempe Dei, qui non cenſetur habere ratam diſpenſationem, ubi non adeſt juſta cauſa, v. g. honor Dei, Eccleſiæ utilitas, bonum communitatis, pax inter principes, graviſſima voventis fragilitas, neceſſitas urgens, ætas tenera, ingenium debile, mens turbata tempore voti, & tandem, ſi metus, etiam levis ad extorquendum votum fuerit incuſſus. His prænotatis ſolùm quæritur de

Papâ inferioribus, de quibus ſingillatim reſolvendo

Dico I. Epiſcopus pro utroque foro, ſcilicèt interno & externo, juſta ex cauſa diſpenſare valet in duobus impedimentis, videlicet, *ſacrato tempore, & vetito*, niſi Papa aliquod matrimonium ſpecialiter vetet. Ità omnes, quorum fundamentum, & ratio eſt univerſalis conſuetudo tanquam optima legum interpres; licèt enim inferior diſpenſare nequeat in lege ſuperioris per ſe loquendo, nihilominùs receptum nunc eſt conſuetudine, ut diſpenſatio horum impedimentorum non â Pontifice petatur vel neceſſariò ab eo obtineri debeat. Leſs. Bonac. Sanchez, Engl. Sporer, &c.

Dico II. Epiſcopus etiam ex rationabili cauſa non poteſt diſpenſare in ſponſalibus. Eſt communis. Ratio: tum quia nùſpiam oſtendi poteſt conceſſam eſſe hanc poteſtatem Epiſcopis. Tum quia per ſponſalia acquiritur jus tertio ad corpus alterius, in jure autem tertio acquiſito non diſpenſat Epiſcopus, ùt patet in teſtamentis, donationibus &c. taliſque diſpenſatio adverſatur juri naturali. Ergo &c. licèt autem hæc ſententia communis ſit, & in praxi tenenda, oppoſitam tamen Dicaſtillo *tr. 10. de*

matrim.

Digitized by Google

matrim. disp. 8. dub. 4. n. 78. non omnino improbabilem putat, quæ facultatem dispensandi in sponsalibus concedit Episcopis; addit tamen non fore dispensationem propriè & strictè dictam, sed potiùs rescissionem contractûs sponsalitii, quâ factâ â legitimo superiore liberantur contrahentes â vinculo, & obligatione illius contractûs, quando judicatur rationi consonum, ut talis obligatio non subsistat; consequenter in tali casu sponsalia potiùs solvi, quàm dispensari dicuntur, ùt ait Bosco *de matrim. disp. 2. sect. 13.*

Dico III. Potest Episcopus ex justa causa dispensare super impediente impedimento voti cujuscunque, Papæ non reservati. Patet hoc tum ex scriptura Matt. 18. ubi Christus dixit Apostolis, quibus succedunt Episcopi, quodcunque solveritis super terram &c. tum ex vetustissima, & recepta Ecclesiæ consuetudine; tum etiam, quia munus Episcopale hanc potestatem exigit, ut succurratur spirituali ovium necessitati, moram quandoque non patienti. Ergo &c.

Dixi notanter *voti cujuscunque, Papæ non reservati*; quia summus Pontifex hanc Episcoporum potestatem in actu secundo coarctavit reservando sibi quædam vota, ùt fecit in

 sequen-

ſequentibus quinque, nempè peregrinationis ad limina Apoſtolorum, ad terram ſanctam, ad S. Jacobum de Compoſtella, Religionis approbatæ, & caſtitatis integræ, ac perfectæ, colligitur *ex extrav. etſi Dominici. 2. de pœnit. & remiſs.* quamobrem in generali conceſſione, ſive indulto diſpenſandi in omnibus votis, quinque iſta non debent cenſeri comprehenſa. Ratio: quia quæ ſpeciatim reſervata ſunt, ea ſpecialem & expreſſam conceſſionem poſtulant, ùt apertè ſignificatur *in c. ſi Epiſcopus. de pœnit. & remiſs. in 6. & extrav. etſi Dominici, 1. & 2. ibi ex ſpeciali licentia, & certa ſcientia noſtra, de pœnit. & remiſſione.* Ità Laym. *l. 4. tr. 4. cap. 8. de voto & voti relaxatione. n. 7.* Ex quibus

Collige, ſequentia vota, etſi reſervatis ſimilia, re ipſa tamen reſervata non eſſe.

I. Votum ſervandi caſtitatem ad certum tempus v. g. biennium, vel tempore durantis conjugii cum licentia conjugis. Palao, Navarr. Sotus, Sanchez.

II. Votum ſervandæ caſtitatis conjugalis: præterquam ſi ejuſmodi votum Pontificia authoritate annexum ſit Ordini militari; ùt docet Sanchez *lib. 8. de matrim. diſp. 9. n. 7.*

III. Vo-

III. Votum non petendi debitum conjugale. Henriq. Rodriq. &c.

IV. Votum non nubendi, vel uxorem non ducendi. Teste Angelo *V. votum 4. n. 9.* Sanchez. &c.

V. Votum non fornicandi, aut mulierem non tangendi. Navarr. Less. Sanchez.

VI. Votum sacri Ordinis suscipiendi; sicut etiam expressum votum castitatis futuro tempore Deo promittendæ. Sanchez, Suarez &c.

VII. Votum ingrediendi Religionem strictiorem. Sotus, Sylvester, Sanch. Laym.

VIII. Votum pœnale v. g. si fornicatus fuero, voveo in pœnam me Religionem ingressurum, quod neque post admissam culpam consequenter contractam obligationem reservatum esse docent Henriq. Tol. Valent. Sanch. Suarez. Ratio: quia votum pœnale non fit cum directo affectu erga rem promissam, ùt alia vota, sed magis cum animi aversione, ut timere ejusmodi obligationis contrahendæ vovens revocetur â crimine: quare non est purè & simpliciter dictum votum, seu promissio alicujus rei in Dei cultum præstandæ. Laym. *lib. 4. tr. 4. c. 8. de voto. n. 8.*

IX. Votum conditionatum v. g. si ex

morbo convaluero, voveo me Religiosum fore; Ante conditionem impletam reservatum non est, post impletam conditionem videtur esse reservatum. Laym. *l. c.*

X. Votum metu injusto extortum, quamvis non cadente in constantem virum (nam votum ex tali metu per se irritum esset) ità Angelus *v. votum. 4. n. 8.* Navarr. Sanchez. Less. &c.

XI. Votum alternativum, cujus altera pars reservata non est. v. g. voveo me ad limina SS. Apostolorum Romam profecturum, vel 50. aureos daturum. Azor. Less. Sanchez. &c. Ratio quia tale votum non est determinatè de re reservata; neque ad illam simpliciter obligat: *quia in alternativis debitoris est electio, & sufficit alterutrum impleri. Reg. 70. in 6.* excipi nisi vovens, obligationem suam, quæ principio indeterminata erat, determinaverit ad eam partem, quæ reservata est, & hoc cum voluntate se obligandi; nam etiam hominis debitor sub alternatione, postquam unam partem elegit, eámque creditori notificavit, resilire ampliùs non potest. juxta *Reg. Juris 21. in 6. quod semel placuit, ampliùs displicere non potest.*

XII. Votum priùs summo Pontifici reservatum, sed ab eodem in aliud commutatum. Nam hoc ipso, quod priùs votum, cum voven-

ventis consensu commutatum est, quasi aliud sive novum votum evadit, quippe novam obligationem continens, cujus materia reservata non est. Nec dicas, subrogatum sapere naturam ejus, cui subrogatur. *arg. c. Ecclesia. 1. ubi Abbas. Resp.* hoc verum esse, in iis, quæ ad subrogationem per se, atque intrinsecè spectant; non quæ extrinseca, & accidentalia sunt: cujusmodi est reservatio superioris ex ejusdem libera voluntate proficiscens: quare hæc reservatio, cùm odiosa sit, non debet extendi ad materiam subrogatam sine speciali declaratione subrogantis. His votis breviter declaratis

Dico IV. Episcopus non potest dispensare super impedimento voti castitatis, quando est votum perpetuum, perfectum, & absolutum omnimodæ castitatis, quod comprehendit omnes actus tam internos, quàm externos, ad quos virtus castitatis extenditur. Est communis & certa. Ratio: quia sic est votum specialiter reservatum summo Pontifici, ùt patet ex dictis. Ex quo

Collige: Episcopum dispensare posse, quoties votum est temporale, v. g. ad annum, vel decennium, aliúdve tempus limitatum, sicut & in voto certæ castitatis, veluti non committendi adulterium, non polluendi, non tangendi mulierem, non petendi debi-

tum &c. Ratio: quia hæc omnia non ſunt vota omnimodæ caſtitatis, & totalia, ſed partialia tantùm, utpote quæ ſe non extendunt ad objectum adæquatum hujus virtutis; ergo diſpenſari in iis poteſt ab Epiſcopo, & Papæ non reſervantur, quia cùm reſervatio ſit odioſa, & juri Epiſcoporum deroget, ſtrictè interpretanda eſt, & intelligenda ſolùm de continentia perpetua, & integra. Idem eſt de voto non contrahendi matrimonium, quia neque iſtud ſimpliciter eſt votum caſtitatis, nec enim violatur, ſi vovens cum aliqua fornicetur, nisì tamen, per hoc planè intendiſſet vovere perfectam ac perpetuam continentiam, de quo mentem voventis plenè inquirendam judico.

Dico V. In mox enumeratis votis non reſervatis diſpenſare etiam poſſunt Confeſſarii Ordinum mendicantium, & qui cum iis communicant in privilegiis, quibus hanc poteſtatem ſui ſuperiores commiſerint: Ità Tambur. *tom. 2. de jure Abbatum diſp. 9. q. 8. n. 6. & ſeqq.* Ant. â Spiritu ſancto, *in directorio Regularium p. 1. tr. 2. diſp. 3. Sect. 2. §. 2. n. 81.* Bordonus Variar. *Reſolut. p. 1. reſolut. 15.* Sporer, & alii. Eſtque hoc privilegium non vivæ vocis oraculo datum, ſed per bullam, nam facultatem diſpenſandi in omnibus votis (illis quinque exceptis, de quibus ſuprà: conceſ-

ſit

fit Eugenius IV. Monachis S. Justinæ Ordinis S. Benedicti in constitutione, *Etsi quoslibet*, quæ bulla videri potest apud Joannem Bapt. Confettium, *in Collect. privileg. sacrorum Ordinum*, & apud Emanuelem Rodriquez *in bullario regul.* estque undecima hujus Pontificis.

Dico VI. Potest Episcopus pro foro interno quandoque etiam dispensare in voto simplici castitatis summo Pontifici reservato. Reiffenstuel. *append. de dispens. §. 2. n. 13.* & quidem in casu magnæ necessitatis, dum nempe adest impedimentum adeundi summum Pontificem ob paupertatem, vel aliam causam, & vera necessitas cogit maturare dispensationem, veluti quando adest magnum periculum salutis spiritualis, scilicet violationis voti ob incontinentiam, si dispensatio differatur: item, quando timetur scandalum, magna infamatio, aliudve grave damnum ex dilata dispensatione, ut, si adstrictus votô castitatis violâsset virginem, & ad reparationem honoris illius matrimonium necessarium esset, simul verò metueretur, ne exponatur probro publico, aut matrimonium impediatur â cognatis, si dispensatio Pontificia expectanda sit: item, ut morti proximus possit inire matrimonium ad legitimandam prolem &c. Ratio est; quia in similibus casibus non agit Episcopus ex po-

Digitized by Google

testate ordinaria, sed tanquam delegatus Pontificis, de cujus mente rationabiliter præsumitur, nolle eum sibi vota reservare in talibus circumstantiis, sed potiùs contentum esse, ut urgente gravi necessitate cum impedimento ipsum adeundi, potestas dispensandi penes Episcopum sit. Ità Palao, Barbos. Sanchez. &c. Ex quo iterum

Collige, in simili casu quoad votum castitatis perfectæ, ac perpetuæ non posse dispensare Regulares virtute privilegii, quod habent, dispensandi in votis, in quibus possunt Episcopi. Ità Sanchez, Palao, Lezan. Pontius, Barbosa, Rodriq. Diana, Sporer, &c. &c. Ratio: quia, quod confessarii Regularium mendicantium dispensare possint in votis, in quibus dispensare potest Episcopus, id est intelligendum de iis votis & casibus, qui jure ordinario Episcopo competunt, ideoque propriè Episcopales sunt; non item de iis, qui per se Papales sunt, & tantùm per accidens ob urgentem necessitatem ac moralem impotentiam adeundi Papam, ex benigna interpretatione voluntatis summi Pontificis, & quadam epickia ad Episcopum tanquam ordinarium post Papam Pastorem devolvuntur.

Dico VII. Potest Episcopus cum eo, qui post votum simplicis castitatis contraxit matrimo-

trimo-

trimonium dispensare ad effectum, ut possit petere debitum; Ratio: quia licet hæc dispensatio sit solius Pontificis, tamen, ut eam concedat Episcopus, consuetudine introductum est, quæ jurisdictionem præbet ordinariam, *c. cum contingat. de foro compet.* ùt bene probat Sanchez *l. 8. de matrim. disp. 12.* Et hujus dispensationis justissima causa est periculum incontinentiæ, quod plerumque adest propter cohabitationem, quam non tenetur deserere. Nequeunt verò Episcopi dispensare, ut mortua comparte aliud matrimonium ineat, qui hôc votô ligatus est. Præposit. Sanchez, Barbos.

Dico VIII. Possunt etiam confessarii Regulares approbati virtute suorum privilegiorum dispensare ad petendum debitum cum iis, qui ante contractum matrimonium se votô castitatis perpetuæ obstrinxerunt. Ità Palao, Sanchez, Basilius, Pontius, Antonius â spiritu sancto, & alii plures; quippe concessit hoc privilegium Pius V. vivæ vocis oraculô Franciscanis 16. Octob. 1569. ùt videre est apud Emanuelem Rodriquez inter oracula hujus Pontificis *n. 12.* Quia autem vivæ vocis oracula istis temporibus abrogata sunt, docet Quintanaduenas *singularium tr. 9.* hoc privilegium bullatum esse, ùt constat manifestè ex bulla authentica Eugenii

Digitized by Google

IV. quæ incipit: *Regularem vitam &c.* & concessa est Benedictinis de observantia S. Justinæ, & habetur in Bullario Eman. Rodriq. verba illius sunt: *Liceat dictæ congregationis Prælatis, sive monachis deputatis â suis superioribus ad audiendas hujusmodi personarum* (scilicet recurrentium ad eos) *confessiones accedere, illasque audire & absolvere ab omnibus, & singulis peccatis, præterquam sedi Apostolicâ duntaxat reservatis, nec non â quibuscunque excommunicationum, suspensionum, & interdicti sententiis, aliisque Ecclesiasticis censuris & pœnis; insuper & vota omnia permutare, ac in omnibus, & singulis casibus, etiam ordinariis, ac per Synodales, seu Provinciales constitutiones reservatis cum eis dispensare.* Ergo possunt Regulares hujus Bullæ dispensare in omnibus casibus, in quibus id possunt Episcopi jure ordinario. Et hanc assertionem, persuasissimam habet Sporer *tom. 1. Theol. moral. tr. 3. c. 3. n. 54.*

Nec dicas, obesse huic assertioni propositionem duodecimam ab Alexandro VII. prohibitam: mendicantes possunt absolvere â casibus Episcopis reservatis, non obstante ad id Episcoporum facultate, nam respondeo, cùm hæc prohibitio versetur in materia odiosa, in mitiorem partem explicanda est, & verba illius strictè accipienda sunt, quia igitur solùm loquitur de absolutione ab iis peccatis, quæ Episcopo reservata sunt, hanc pro-

prohibitionem non oportet extendere ad dispensationes; nam dispensatio, & absolutio diversa sunt, & illa etiam extra confessionem fieri potest, ùt docent Sanchez *l. 4. in decalog. c. 43. n. 16.* Bardonus, Gobat, Laym. *l. 5. tr. 6. c. 10. n. 22.* ubi ait: confessarii mendicantium sine scrupulo possunt, ac solent dispensare in votis, petitione debiti, &c. Et Quintanaduenas qui *singularium tr. 9. sing. 10. n. 3.* docet, dispensationes ad petendum debitum fieri posse, etiamsi illas confessio nec præcedat, nec subsequatur. Sufficit igitur, ùt ait Henno, quod voluntas dispensantis exteriùs manifestetur, sivè verbis, sivè nutibus, sivè quocunque alio signo, cùm jus aut praxis nihil aliud requirat.

Dico IX. In voto suscipiendi sacros Ordines dispensare possunt tum Episcopi, tum Regulares vi privilegiorum. Ratio: quia hoc votum non est reservatum summo Pontifici. Ratio rationis: quia votum suscipiendi sacros Ordines, non est votum castitatis, si ritè attendatur, sed tantùm est votum assumendi statum, in quo castitas observatur, seu, ut cùm aliis loquar, est tantùm votum vovendi castitatem, & nondum castitatis. Ergo &c.

Dico X. Episcopus non potest dispensare super impedimento voti ingrediendi Religionem. Ratio; quia est unum de quinque reserva-

servatis summo Pontifici, in quæ nihil juris habet Episcopus, ùt satis patet. Excipitur tamen casus urgentis necessitatis, in quo etiam Episcopo conceditur facultas dispensandi, etsi non ità frequenter, uti in voto simplici castitatis, quia plerumque non urget tanta necessitas, ut ei succurri nequeat voti executionem differendo. Præterea quoties ex aliqua circumstantia deficit ab integro, & perfecto voto, ex qua causa cessat illius reservatio, in eo dispensare potest non solùm Episcopus, sed etiam Regulares, æque, ac supra dictum est de voto Castitatis. Hinc Collige Episcorum, & Regulares dispensare posse

I. In voto ingrediendi Religionem non approbatam. Ratio: quia Religio non approbata non est vera Religio.

II. In voto paupertatis aut obedientiæ in sæculo, vel in Religione non approbata emisso. Ratio: quia non sunt vota Religionis.

III. Possunt commutare votum strictioris Religionis in votum laxioris. Ratio: quia hæc non dicitur propriè dispensatio in voto Religionis, quod reservatum est, sed in quadam ejus circumstantia; nec tollitur hìc simpliciter voti obligatio, quod tamen facit dispensatio, nam manet is etiamnum obligatus ad statum Religiosum, cùm dispensatum cum ipso non sit in substantia voti Religionis, sed solùm

lùm in circumſtantia, & aliquo exceſſu rigoris in comparatione alterius Religionis; unde potiùs eſt commutatio, quàm diſpenſatio.

IV. Pari modo diſpenſare poſſunt in differenda executione voti Religionis, quia neque hæc diſpenſatio eſt in ſubſtantia voti reſervati, ſed in aliqua ejus qualitate, & circumſtantia temporis, dum interim ſubſtantia obligationis illæſa manet.

V. Denique diſpenſare poteſt Epiſcopus, & conſequenter ob ſua privilegia etiam Regulares in voto conditionali ſub conditione de futuro; *ſi ſanitatem recepero, ſi naufragium evaſero, Religionem, caſtitatem &c. voveo.* Ratio: quia hæc vota ſolùm reſervantur, quando perfecta ſunt, ut autem talia ſint, debet affectus in caſtitatem, Religionem &c. directè ferri; nec ſatis eſt, quod feratur ad aliud, quod conſequi optet; nam qui oppreſſus morbô, aut in alio periculo conſtitutus promittit Religionem, vel caſtitatem, init quaſi contractum innominatum cum Deo, *faciam ut facias*, id eſt, ſi hoc mihi conceſſeris, ingrediar Religionem, quod eſt votum conditionale, in quo voluntas non fertur directè in Religionem, ſed in conſecutionem incolumitatis, ad quam obtinendam votum emittitur: Igitur, licèt in his conditionalibus votis, poſtquàm impleta eſt conditio, obligatio ſit abſoluta, ta-

men,

Digitized by Google

men, ut discernatur, an reservatum sit ejusmodi votum, an verò ab Episcopo, aut aliis dispensabile, spectanda est non solùm obligatio, quæ impleta conditione adest, sed attendendum quoque initium & radix hujus obligationis, quæ sanè imperfecta est, videlicet imperfecta voluntas â futuro eventu dependens, & imperfectus consensus in rem, quam talis vovit; unde cùm reservatio votorum odiosa sit, restringenda est ad ea tantùm vota, quæ quoad obligationem, & illius radicem sortiuntur perfectam voti castitatis & Religionis naturam, atque ità ejusmodi vota conditionalia reservata non sunt, sed ab Episcopo, aliisque privilegiatis dispensabilia.

Et hæc est amice Lector! impedimentorum matrimonii impedientium series, atque de super iisdem dispensatione appendix, quæ omnia ê probatissimis Authoribus, quemadmodum annis superioribus seriem impedimentorum matrimonii dirimentium, eorumque dispensandi formam, ne de veritate dubites, quô potui compendio, industriosè collegi, & conscripsi. Tu interim hunc meum qualemcunque laborem æqui bonique consule, per quem non aliud, quàm tuum commodum quæsivi.

VALE.

Digitized by Google